

چل حەدیسین ئیمامی نەووەوی وەرگیران و شروۆه کرن

(د گەل تامیا وان یا ئبن رەجەبی حەنبەلی)

تە حسین ئیبراهیم دۆسکی

ناھى كىتەپ: چل ھەدىسىن ئىمامى نەوۋەى، ۋەرگىپران و شىرۇقەكرن

نقىسەر: تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

كۆمپىۋتەر ۋە رەھىنانا ناھەرۆكى: تەھسىن دۆسكى

چاپا ئىكى: ۲۰۱۱

پیشگوئن

حمد وسو پاسی ههمی بو وی خودایی بن یی ئیسلام بو مه هلبژارتی دا بته دین ورپبازا ژینئ، نعمه تا خو ل سهر مه ب تمامکرنا دینی مه پیک ئینا، بو مه تمام کر، وئوممه تا مه کره باشترین ئوممه ت.. وصه لات وسه لام ل پیغه مبه ری وی موحه ممه دی بن، ئەو ب په یقیین کۆمکه ر د نا ف مه دا هاتیه هنارتن، وی ریک بو مه ئاشکه را کر، و به ری مه دایی، و ل بنه مال وهه قالین وی ههمیان ژی بن، صه لات هکا تمام و به رده وام هه تا رۆژا دویمه هیی.

خوانده قانین هیژا: ئیمامی بوخاری وموسلم هه ردو ژ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- فه دگوه یزن، دبیت: ﴿بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ﴾ یه عنی: خودی ئەزی ب په یقیین کۆمکه ر هنارتیم. ورامانا فی حه دیسی -وه کی زانایی ناقدار ئیمامی زوه ری دبیت- ئەوه ئەو کارین گه له ک یین کو د کیتابین به ری دا هاتین، خودایی مه زن بو وی د کاره کی ودووان دا کۆم کرینه.

مه عنا: ئیک ژ تاییه تمه ندیین کو خودایی مه زن داینه پیغه مبه ری خو یی دویمه هیی -سلاف لی بن- ئەوه وی هنده ک گوئن یین گوئین ب هژمارا په یقان فه دکیم وکورتن، به لی د مه عنا ورامانین خو دا ئەو دگه له ک وبوشن. و ئەو تشتی د کیتابین به ری دا ب هنده ک په یف و پرسته یین دریتر دهاتنه ئاشکه راکرن ژ ئەحکام و حیکمه تان، د کیتابا پیغه مبه ری دویمه هیی دا و د وان گوئنان دا یین ل سهر ئەزمانی وی گه رباین، ب هنده ک په یف

ورپسته یین کورت هاتینه راگه هاندن. . تشتی بوویه نه گهرا هندی کو صه حایین وی بشین ب ساناھی وان گوتنان ژ بهر بکهن، و ب تمامی بو جیلین پشتی خو فیه گیرن.

ورپستی چاخی نفیسینی د ناف نوممه تی دا دهست پی کری، نه وی دبیترنی: (عصر التدوین)، گه لهک زانایان بهر گه ریان کره کو هر ئیک ل دویف زانین وتیگه هشتنا خو هندهک ژ فان هه دیسان کوم بکهت، نه وی وان ب سنده دین خو ربوایهت کرین، و د هندهک کتیب و نامیلکه یین تاییهت دا ل بهر دهستی خوانده فانان بدانن، دا مفا ژئی بیته وهرگرتن، ورپستی وان هندهک زانایین دی هاتینه وئهف هه دیسه شو فیه کرینه، و گه لهک نه حکام ژئی ده ریخستینه، و ل بهر دهست دانایینه، و ئیک ژ ناقدارترین وان کومین هه دیسان، نه کومه یا زانایین هه دیسی یی مهزن ئیمام ئبن صه لاهی شه ره زوری ل بن ناخی (الأحادیث الکلیة) دانای، کو ژ (۲۶) هه دیسان پییک دهات یین وی دیتن کو ئهف دینه ل دور دزقیرت، پاشی پشتی وی زانایین مهزن ئیمامی نه وه وهی هات و هندهک هه دیسین دی لی زیده کرن هتا هژمارا وان بوویه (۴۲) هه دیس، وئهف کومه ب ناخی (الأربعین النوویه) ناقدار بوو، و د ناف نوممه تی دا به لاقبوو، و مفا یه کی مهزن ژئی هاته وهرگرتن، ورپستی وی زانایین ناقدار ئبن ره جه ب هات وه هشت هه دیسین دی لی زیده کرن، و هژمار بوو (۵۰) و پاشی هر وی ئهف هه دیسه د کتیه کا تاییهت دا شو فیه کرن ل بن ناخی (جامع العلوم والحکم فی شرح خمسین حدیثاً من جوامع الکلم)، وئهف کتیه ژئی د ناف نوممه تی دا به لاف بوو و خه لکی مفا یه کی زیده بو خو ژئی وهرگرت، و گه لهک سهیدایان خهم ژئی کتیبی خوار، چ ب چاپکرنا وی بت، یان ب دانانا هندهک حاشیه و ته علیقان بت ل سهر، یان ب کورترکنا وی بت، دا پتر مفا ژئی بیته وهرگرتن، و ئیک ژ باشرین کورترکین وی نه وه یا (د. أحمد بن عثمان المزید) پی رابووی، و مه ژئی ژ لایین خو فیه دیت کو ئه م پال بدهینه سهر کورترکنا وی بو دانانا شو فیه کرنه کا زیده کورت ب زمانی کوردی ل سهر فان هه دیسان، هر وه سا

بۆ بهر هه‌شکرنا قی کتیبی مه مفایه‌کی زنده ژ کتیبیا (قواعد و فوائد من الأربعین النوویة) ژی وه‌رگرت یا سه‌یدا (ناظم محمد سلطان) نقیسی.

هیثیا مه ژ خودایی مه‌زن ئه‌وه ئه‌وه بیته جهی مفای بۆ خوانده‌قنان، وخیرا هه‌ر ئیکی بنقیست یی ده‌ست د به‌لا‌شکرنا قان هه‌دیسان دا هه‌ی، و خودی هاریکاری مه هه‌میان بت.

حه دیسا ئیکئ

عن عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ. ۞

رواه البخاري ومسلم

ژ عومهرئ کورئ خه ططابی -خودئ ژئ رازی بت- دئیتته فه گوهاستن، دبئزت: من گوھ ل پیغهمبهرئ بوو -سلاف لی بن-، دگوت: ههما کار ب ئنیه تانه، وهما ههر مرؤقه کی ئهو ئنیهت بو ههیه یا وی کریه دلئ خو، قیجا ههچیئ مشهختبوونا وی بو خودئ وپیغهمبهرئ وی بت، ئهوی مشهختبوونا وی بو خودئ وپیغهمبهرئ ویه، وههچیئ مشهختبوونا وی بو دنیا به کئ بت دا بگهتئ، یان دا ژنکئ ماره بکهت، ئهوی مشهختبوونا وی بو وی تشتیه یئ ئهو بو مشهختبووی.

بوخاری وموسلم قئ حه دیسئ فه دگوهیژن

ئف حه دیسه ئیک ژ وان حه دیسانه یین دین ل دؤر دزقرت، حهتا ژ ئیمامئ شافعی دئیتته فه گوهاستن، دبئزت: ئف حه دیسه سیئیکا زانینییه، وئهو هفتئ دهرگههین فقهئ فه دگرت.

هەر وەسا ژ ئیمام ئەحمەدی دئیتە قەگوهاستن، دبیژت: بناخەیین ئیسلامی ل سەر سی حەدیسانە.. ئیک ژ وان حەدیسان ئەف حەدیسەیه.

وپیغەمبەر سلاف لی بن دەمی دبیژت: (هەما کار ب ئنیەتانه) مەعنا وی ئەو هەر کارەکی ژ لایی مرۆقی قە دئیتە کرن، حەتا کارەکی دورست بت، دقیت ئنیەتە خودانی پی یا دورست بت، وی بۆ خودی ئەو کریت، لەوا د دویف دا گۆت: (وهەما هەر مرۆقەکی ئەو ئنیەت بۆ هەیه یا وی کرەه دلێ خو) یەعنی: کانئ ئنیەتە وی کرەه دلێ خو ژ کرنا وی کاری چیه، ل دویف وی ئنیەتی خودی خیری دئ دەتی، ئەگەر ئنیەتەکا باش وی هەبت، خودی خیری دئ دەتی، وئەگەر ئنیەتەکا خراب وی هەبت، خودی چو خیری نادەتی، بەلکی دئ بۆ وی گونەه بت.

ژ قی دئیتە زانین کو حوکم ل سەر هەر کارەکی، کانئ یی باشە یان یی خرابە، ل سەر وی ئنیەتی رادووستت یا خودانی د پشت کرنا وی کاری را هەی.

وئنیەت ئەو مەخسەد وئارمانجە یا مرۆقی ب کرنا کاری هەی، یا کو دکەفته دلێ وی، دەمی ئەو پی رادبت، کانئ ئەو دئ وی کاری بۆ خودی کەت، یان وی ژبلی خودی یان د گەل خودی ئارمانجەکا دی ژ ی پی هەیه، و ب قی ئنیەتییه کار دئینە ژیک جوداکرن، وئیخلاصا مرۆقی پی دئیتە زانین، ژ بەر هندی زانایین ئوممەتی یین پیشیی خەمەکا خەم ژ ئنیەتی دخوار، عەبدللاهی کوری موبارەکی دگۆت: بەلکی کارەکی بچویک هەبت ئنیەت وی مەزن بکەت، و بەلکی کارەکی مەزن هەبت ئنیەت وی بچویک بکەت. ویهیایی کوری ئەبوو کەثیری دبیژت: هوبن خو فیری ئنیەتی بکەن، چونکی ئنیەت ژ کاری ب زەحمەتترە.

وپیغەمبەر -سلاف لی بن- د قی گۆتتا خو دا نمونەیهکی دئینت بۆ مە ژئ ئاشکەرا دبت کانئ چاوا ئنیەتی کارتیکرن ل سەر کاری هەیه، ئەو ژئ (مەشختبونە)، و مەشختبون د بناخەیی خو دا ئەو مرۆف وی جەهی بەپیلت

یئ کوفر ل سهر زالبووی، و خو څه گوهریزته وی جهی یئ ئیسلامی دهسپهلات لی هه، وهکی صهحایبان دهمی ژ مهکههی چووینه مهدینی. . پیغهمبهری -سلاف لی بن- ناشکهرا کر کوئهف مشهختبوونه ههر چهنده ل بهر چاڅ ئیک کاره ژی، بهلی نهو ل دویش نارمانج ومهخسهدا خودانی دئیته گوهارتن، ههچیئ جهی خو هیلابت، وبو خودی وپیخه مهت رازیوونا وی، و ژ بهر پیغهمبهری وڅیانا وی مشهخت بیت، دا دینی خودی ب سهر بیخت، و خو فیتری ئیسلامی بکهت، وبشیت وان نه حکامین ئیسلامی ب کار بینت یئن وی نه دشیلا ولهلاتی کوفرئ ب کار بینت، نهوی مشهختبوونا وی بو خودی وپیغهمبهری ویه، مهعنا: نارمانجا وی دئ ب جه ئیت، و خودی خیرا وی دئ ب تمامی دهتی.

وههچیئ مشهختبوونا وی بو دنیا به کی بت دا بگههتی، یان ژنکه کی دا ماره بکهت، نهوی مشهختبوونا وی بو وی تشتیه یئ نهو بو مشهختبووی، یئ ئیکی بازارگانه، ویئ دووی داخوازه ری ژنییه، وکس ژ وان بو خودی مشهخت نه بوویه، وچو خیر ناگههتی.

وههر کاره کی ههبت د څی مهعنا یئ دا وهکی مشهختبوونییه، خودی ل دویش نییه تا خودانی دئ دهتی، بوخاری وموسلم څه دگوهریزن، کو جاره کی پسپار ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- هاته کرن ل دور وی کهسی یئ شه ری بو ریمه تی دکهت، ووی یئ بو زیره کی ومه دحه دکهت، ووی یئ بو توخم په ریسیئ دکهت، کانئ کی ژ وان د ریکا خودی دایه؟ وی گوټ: ﴿مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةً اللهُ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ﴾ ههچیئ شه ری بکهت دا په یفا خودی یا بلند بت، نهوی شه ری وی د ریکا خودی دایه.

نهو کهسی کارئ باش دکهت وئیه تا وی نه بو خودی بت، کارئ وی دپته ریمه تی، وریمه تی شرکه وشرک کاری پویج دکهت، موسلم ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- څه دگوهریزت، دبیزت: ﴿قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: اَنَا اَغْنِي الشُّرَكَاءِ﴾

عَنِ الشَّرْكِ، مَنْ عَمَلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تَرَكْتُهُ وَشَرَكُهُ ﴿﴾ خودایې مهزن
دبېژت: ئەز ژ هەمی شریکان بئ منەترم ژ شریکاتی، هەچی کارهکی بکهت
ئیکى دی تیدا بکهته شریک بۆ من، ئەز دئ وی وشکا وی هیلم.

بهلى ئەگەر مروّف کارهکی باش بۆ خودئ ب تنئ بکهت، پاشی
ئارمانجهکا دی ژى بۆ وی ژ وی کارى چیبوو، ریمهتی تیدا نهت، وهکی وی
بئ بۆ خودئ علمی نیشا خهلكی بدهت، وحەز بکهت هندەک پارە بگههنئ،
ئەقه کارى پوېچ ناکهت، یان کارهکی باش بۆ خودئ بکهت، وخهلك مهدهحین
وی سهرا وی کارى بکهن، قیجا کهیفا وی بیت، ئەقه ژى کارى وی پوېچ
ناکهت، وخیرا وی بهطال ناکهت.

وههژبه ل دویماهیئ بیتین: جهئ ئیهتی دلە، وواجب نینه مروّف د چو
کار وعبادهتان دا ئیهتی ب ئەزمانى بیت.

مفایین هەدیسی:

۱- ئەف هەدیسە دەلیله کو ئیهت شهرته بۆ هەر کارهکی، وئەو کارى
عبادهت بت وبئ ئیهت بیتە کرن نایته قهبولکرن.

۲- فهره ل سهر موسلمانى بهرى کرنا هەر کارهکی ئەو حوکمى وی
بزانت، کانئ ئەو بئ دورسته یان نه، دا پشتى هنگى بزانت کانئ ئەو وی
بکهت یان نه.

۳- ئیهت ژ باوهرییه؛ چونكى ئەو کارى دلیه، وکارى دلى ژى ل نک
سونیان دکهفته د بن رامانا باوهرىی قه.

حه ديسا دووى

عن عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- ذاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم-، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: ﴿الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: ﴿أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ﴾. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ. قَالَ: ﴿أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ﴾. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ: ﴿مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ﴾. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا. قَالَ: ﴿أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ﴾. قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ لِي: ﴿يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟﴾. قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ﴿فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ﴾.

رواه مسلم

عومهری کورپی خه ططابی - خودی ژئی رازی بت - دبیژت: پوژه کی ئەم ل نک پیغه مبهری - سلاف لی بن - دروینشتی بووین، مه هند دیت زه لامهک هاته نک مه، جلکین وی گهلهک دسپی بوون، وموی سهری وی گهلهکی رهش بوو، نیشانین سهفه ری ل سهر نه دهاتنه دیتن، وکه سی ژ مه ئەو نه دنیا سی، هات هتا ل نک پیغه مبهری - سلاف لی بن - روینشتی، وچو کین خو ب چو کین وی فه ناین، ودهستین خو داناینه سهر رانین خو، وگوت: ئەی موحه ممه د، بهحسی ئیسلامی بو من بکه، پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت: ئیسلام ئەوه تو شاهده یی بدهی کو ژ ئەللاهی پیغه تر چو خودایین ب حهق نینن وکو موحه ممه د پیغه مبهری خودییه، وتو نقیژئی بکهی، وزه کاتی بدهی، وره مه زانی یی ب پوژی بی، وبچییه حه جی ئەگه ر پتیا ته هه بت. وی گوت: تو راست دبیژی، گوت: ئینا ئەم ژئی عه جیبگرتی بووین، ئەو یی پسیاری دکه ت و دبیژتی: تو راست دبیژی!

گوت: پا بهحسی باوه ری بو من بکه. گوت: کو تو باوه ری ب خودی بینی، و ب ملیاکه تین وی، وکتییین وی، و پیغه مبه رین وی، و ب پوژا دویماهی، و تو باوه ری ب قه ده ری بینی باشی و خرابیا وی. گوت: تو راست دبیژی.

گوت: پا بهحسی قهنجیی بو من بکه. گوت: کو تو وهسا په رستنا خودی بکهی هه ر وهکی تو وی دبینی؛ چونکی ئەگه ر تو وی نه بینی ژئی، ئەو ته دبینت.

گوت: پا بهحسی قیامه تی بو من بکه. گوت: ئەوی پسیار ژئی دئیته کرن ژ وی چیتر نزان یی پسیاری دکه ت، گوت: پا بهحسی نیشانین وی بو من بکه. گوت: کو ژئی خاتوینا خو بت، وکو تو ببینی پیخواس و پرویس وهه ژار، شقانین بزنان ئاقاهیان بلند بکه ن.

گوت: پاشی ئەو چوو، و ئەز بینه کا خوش مام، پاشی وی گوته من: ئەی عومهر، تو دزانی ئەو کی بوو پسیار کری؟ من گوت: خودی و پیغه مبه ری

وی چیتتر دزانن، گۆت: ئەو جبریل بوو هاتی دینی ههوه نیشا ههوه ددهت.

موسلم قی حه‌دیسێ قه‌دگوه‌یت

وئەقە ژێ حه‌دیسەکا مه‌زنه‌ شروقه‌کرنا دینی هه‌میێ د ناڤ خو دا دگرت، له‌و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ل دویماهیێ گۆت: (ئەو جبریل بوو هاتی دینی هه‌وه‌ نیشا هه‌وه‌ ددهت). ویێ باش هزرا خو د قی حه‌دیسێ دا بکه‌ت دی زانت کو ئەو زانینی هه‌میێ قه‌دگرت، وئەو تشتی زانایین ئوممه‌تی به‌حس ژێ دکهن ژ قی ده‌رناکه‌فت یا د قی حه‌دیسێ دا هاتی.

د قی گۆتنا خو دا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئیسلام ب هنده‌ک کاران دا نیاسین کو ب ئەندامین له‌شی دئینه‌کرن، وگۆت: (ئیسلام ئەوه‌ تو شاهده‌یی بده‌ی کو ژ ئەللاهی پیغه‌تر چو خودایین ب حق نینن وکو موحه‌ممه‌د پیغه‌مبه‌ری خودییه‌، وتو نقیژی بکه‌ی، وزه‌کاتی بده‌ی، وره‌مه‌زانی یی ب پوژی بی، وبچه‌ حه‌جی ئەگه‌ر پتیا ته‌ هه‌بت). وئەقە هندی دگه‌هینت کو ئەو کارین باش یین ب ئەندامین له‌شی دئینه‌کرن، ورازیبوونا خودی تیدا هه‌بت، دکه‌قنه‌ د بن رامانا ناڤی ئیسلامی دا.

ووی باوه‌ری (ئیمان) ب وان عه‌قیده‌یان قه‌ گریدا یین کو د دلی دا دئینه‌ قه‌شارتن، وپیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئەو ب شەش بناخه‌یان قه‌ گریدان: (ب خودی، و ب ملیاکه‌تین وی، وکتیبین وی، وپیغه‌مبه‌رین وی، و ب پوژا دویماهیێ، و ب قه‌ده‌ری باشی وخرابیا وی). ووه‌کی ئاشکه‌را باوه‌ریا ب قه‌ده‌ری ژێ ئیک ژ بناخه‌یین باوه‌ریینه‌، له‌و عه‌بدللاهی کورێ عومه‌ری ئەف حه‌دیسە بو خو کره‌ ده‌لیل دژی وی ده‌سته‌کی یا باوه‌ری ب قه‌ده‌ری نه‌ئینای، وئاشکه‌را کر کو کارێ وان ژ وان نائیته‌ قه‌بوپلکرن ئەگه‌ر ئەو باوه‌ریی ب قه‌ده‌ری ژێ نه‌ئینن.

وبه لکی که سهک ههبت هزر بکهت کو ئەف حەدیسە کاری ژ باوەریی
 حسیب ناکەت، و ئەو ب خو وەسا نینە، ئیمامی شافعی ژ صەحابی و تابعیان
 و جیلی پشتی وان ژێ قەدگوهیزت کو (ئجماعا) وان ل سەر هندی چیبووێه
 کو باوەری گۆتن و کار و ئنیەتە، مەعنا: کار دکەفتە د بن پامانا باوەریی قە،
 و پیغەمبەر ب خو ژێ -سلاف لی بن- د هەندەک گۆتتین خو یین دی دا
 ئاشکەرا دکەت کو کار ژ باوەریینە، وەکی د وی حەدیسە دا هاتی یا بوخاری
 و موسلم هەردو قەدگوهیزن، ئەوا دبیرت: ﴿الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ
 وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ،
 وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ﴾ یه عنی: باوەری حەفتی و تشتەک، یان شیت
 و تشتەک پشکە، یا ژ هەمی باشتر گۆتن (لا إله إلا الله)ه، و یا ژ هەمی
 نزمتر پراکنا نەخۆشییە ژ ریکتی، و شەرم پشکەکه ژ باوەریی.

وئیسلام و ئیمان ژ وان پەیفانە یین ئەگەر پیکفە هاتنە گۆتن جودایی دی
 د ناڤهرا وان دا هەبت، و ئەگەر هاتنە ژیکفە کرن چو جودایی د ناڤهرا وان دا
 نابت.

و پشتی دیارکنا پامانا ئیسلامی و ئیمانی، پیغەمبەری -سلاف لی بن-
 پامانا (ئیحسانی) ژێ ئاشکەرا کر، و ئەو مەرتەبەیه کا بلندتره ژ ئیمانی،
 هەندەک مرۆڤان باوەری یا هە، بەلی دەمی ئیک شکی بو وان د هەندەک
 راستیین باوەریی دا چێ دکەت، شک بو وان چێ دبت، و ئەقە ئەون یین
 نەگەشتینە دەرەجەیا ئیحسانی، چونکی ئیحسان ئەوه (تو وەسا پەرستنا
 خودی بکە ی هەر وەکی تو وی دبینی؛ چونکی ئەگەر تو وی نەبینی ژێ، ئەو
 تە دبینت) وەکی پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆتی، و ئەوئ نیاسینا وی بو
 خودی و پەرستنا وی بو وی یا ب فی رەنگی بت، چو جارن ئەو د وی دا
 ناکەفتە شکی؛ چونکی مرۆڤ د وی تشتی دا ناکەفتە شکی یی ب چاڤ
 ببینت.

ویپغهمبهر -سلاف لی بن- د قئی گوتنا خو دا (ئحسانئ) دکته دو

مه رته به:

یا بلندتر نهوه مروفت و هسا عیباده تی خودی بکته ههر وهکی مروفت وی دبیئت، یه عنی: د ههر حاله ته کی خو دا نهو یی و هسا بت د هزرا وی دا یا حازر بت کو نهو یی نیزیکه ژ خودی، ویی د گهل وی، ههر وهکی نهو یی وی دبیئت، و نه گهر نهف چهنده ل بهر وی یا ب زه حمت بت، بلا نهو مه رته با دی یا نزمتر ل بیرا خو بینته فه، بلا ل بیرا خو بینته فه کو خودی وی دبیئت، قیجا شهرم ژئی بکته، چونکی نه گهر ته باوهری هه بت کو مه زنهک یی ته دبیئت، تو وی کاری ناکه یی وی پی خوش نه بت، چ ژ ترسان دا بت، چ ژ شهرمان دا بت! و ژ بهر قئی چهندی زانایهک دبیئت: کانئ چهنده خودی دشیته ته، هند تو ژ وی بترسه، و کانئ چهنده نهو یی نیزیکی ته یه، هند تو شهرم ژ وی بکه!

وتشتی دی یی جبریلی پسیار ژئی کری رۆژا قیامه تی بوو. . کانئ نهو کهنگیه؟ ویپغهمبهری -سلاف لی بن- ئاشکهره کر کو نهو پسیار ژئی دبیته کرن قئی مه سه لی باشر ژ وی نزانت یی پسیارئ دکته، مه عنا نهو ههر دو د نه زانینا قئی مه سه لی دا وهکی ئیکن، و نه فه ئیشاره ته که ژ وی کو زانینا ده می هاتنا قیامه تی ل نک خودی ب تنی هه یه، وهکی د ئایه ته کی دا هاتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ (لقمان: ۳۴) هندی خودییه زانینا ده می قیامه تی ل نک ویبه. . به لی ههر تشتی کی نیشان وعه لامه تین خو هه نه، مروفت وی یان هاتنا وی پی دزانت، و قیامه تی ژئی مسوگهر هندهک نیشانیین خو دی هه بن، لهو جبریلی پسیارا نیشانان ژئی کر، پشتی بو وی ئاشکهره بووی کو زانینا ده می هاتنا قیامه تی ب خو د شیان دا نینه، و د بهر سقی دا ویپغهمبهری -سلاف لی بن- دو نیشان بو وی ئاشکهره کرن:

نیشانا ئیکی: (کو ژئی خاتوینا خو بیت) و د شهرحا قئی گوتنی دا زانایان دو بوچوون هه نه: هندهک دبیئن: مه خسه د ب خاتوینا ژئی نهوه کرین

وفرۆتنا جاريان دى مشه بت، هتا دى وه لى ئيت ژنا جاريه دى شوى
 ب سهبيدى خو كهت، وعيال ژى بت، كور و كچ، وهنگى عيالى وى دى
 بنه سهبيدين وى. وهندهك زانايين دى دبىژن: مهخسه د ب قى گوتنى نهوه
 ل دويماهيا زهمانى حال وئحوالين خهلكى دهرنشيف دبن، وئخلاق ورهحم
 نامينت، هتا دى وه لى ئيت عيالى ژنى هند دى خراب بن حوكمى دى
 لى كهن، ووهسا دى تهعامولى د گهل كهن، وهكى خاتوبن تهعامولى د گهل
 خدامى دكهت، وحهديسى ئيشارهت دا كچى وگوت: ژنى خاتوبنا خو دى
 بت، وبهحسى كورى نهكر؛ چونكى (عقووقا كچى د گهل دهيكى) كريتتره
 ژ يا كورى، ههر چهنده ههر دو دكرتت وحهرامن ژى. وزانايى مهزن (ئبن
 حهجر) ل وى باوهرييه كو ئهف بوچوونا دووى دورستتره؛ چونكى نهوه هندى
 دگههينت كول دويماهيا زهمانى كاروبارى خهلكى سهرك وبنك دبن، وئهو
 وهكى خو نامينن، لهو حال خراب دبت، وتشتى قى بوچوونى ب هيز دئخت
 نيشانا دووى ژى يه يا پيغهمبهر -سلاف لى بن- بهحس ژى دكهت، دهمى
 دبىژت: (وكو تو ببينى پيخواس ورويس وهمژار، شقائين بزنان ئاهايان بلند
 بكهن) وئفه هندى دگههينت كول دويماهيا زهمانى دهمى حال دئته
 گوهارتن كهسين نزم بلند دبن، ويبن بلند نزم دبن، خهلكى بادىي ژ ههژار
 ونهزان وشقانان دئنه باژيران، ومالهكى بوش دكهفته دهستى وان، هتا نهوه
 مونافهسى د ئاكارن وبلندكرنا ئاهايان دا دكهن، و د هندهك حهديسين دى
 دا هاتيه كو نهوه دبنه مهزين خهلكى ژى، وهكى د وى حهديسى دا هاتى يا
 نهحمه دگوهيژت وتيدا هاتىي: ﴿يُوشِكُ أَنْ يَغْلِبَ عَلَى الدُّنْيَا لُكْعُ بَنِ لُكْعٍ﴾
 يهعنى: نيزيكه دنيا بكهفته دهستين بيخيرين كورين بيخيران. وچونكى نهوه
 نه ژ ههژى وى مهنصبينه يى كهفتيه د دهستين وان دا نهوه دبنه نهگهرا
 خرابوونا حال وئحوالان، وپيغهمبهر د گوتنهكا خو يا دى دا دبىژت: ﴿إِذَا
 وَسَدَ الْأَمْرُ إِلَىٰ غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ﴾ نهگهرا كار كهفته د دهستين مروقيب
 نهوه ژ ههژى دا تول هيثيا قيامهتى به!

مفایین هه دیسی:

۱- ژ توره یین مروقی زانایه کو ئەگەر پسیارا تشته کی ژنی هاته کرن ووی بهرسف نه زانی، بیژت: ئەز نزانم، وئەف چەندا هه چویجی ژ بهایی وی کیم ناکهت، بهلکی ئەو دئی بته نیشانا دینداری و (تهواضعا) وی.

۲- پسیار کرن ریکه که ژ ریکین خوڤیر کرنی، و ب دهست فه ئینانا زانینی، لهو پیتقیه ئەف ئسلووبه نه ئیته ژ بیر کرن.

۳- وحه دیس هندی دگه هینت کو یا باش ئەوه ده می مروڤ دچته دیوانا کهسه کی مهزن و ب قه در خو پاقتر بکهت، ویجی ب سه روبه ر بت.

۴- علمی غه بیجی، وده می هاتنا روژا قیامه تی ژ وی علمیه، ژ خودی پیتقه تر کهس نزانن، وخو پیتغه مبه ر -سلاڤ لی بن- وجبریل ژنی قی علمی نزانن، قیجا چاوا ئیککی د بن وان دا دئی زانن.

۵- یا باش نینه موسلمان بیجی ههوجه یی (مونافه سی) د ئاڤا کرن وبلند کرنا ئاڤاهیان دا بکهن، و د هه دیسه کا دورست دا هاتیه: ﴿کل نفقة ینفقها العبد یؤجر فیها إلا البنیان﴾ هه ر ماله کی بهنی خه رج بکهت ئەو بو وی ب خیر دئیته نفیسین، ئەو نه بت یی ئەو د ئاڤاهیان دا خه رج دکهت.

هه دیسا سییی

عن عبد الله بن عمر بن الخطاب رضي الله عنهما قال: سمعتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: ﴿بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عبدالله لاهی کوری عومهری کوری خه ططابی -خودی ژئی رازی بت- دئیته فه گوهاستن، دبیرت: من گوهد ل پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- دگوت: ئیسلام ل سهر پینج تشتان هاتیه ئاڤا کرن: شاهده دانا کو ژ خودی پیغه تر چو خود ایین ب حهق نینن، وکو موحه ممد عه بدی وی و پیغه مبهری و بیه، و کرنا نڤیژان، ودانا زه کاتی، و حه ججا بهیتی، و گرتنا رۆژیین ره مهزانی.

بوخاری و موسلم فی هه دیسی فه دگوهیژن

ئهف هه دیسه ژئی هندئی دگه هینت کو ئیسلام ل سهر قان ههر پینج ستوبان یا هاتیه ئاڤا کرن، وئهف ههر پینج کاره بو ئیسلامی وهکی وان شهنگسته یانه یین ئاڤاهی خۆ ل سهر رادگرت، وکانی چاوا ئاڤاهی بیی ستوبن و شهنگسته خۆ راناگرت، ودی کهفت، و هسا ئیسلام ژئی بیی هه بوونا قان کاران نابت.

وکانې چاوا شهنگهسته ب تنې نه هه می ئاڅاهیه، وهسا ئەف کاره ژی ب تنې نه هه می ئیسلامه، وئو کارین دی یین د هندهک ئایهت وحه دیسین دی دا هاتین دبنه تمامکرن بو ئاڅاهیه ئیسلامی، وهه جارهدکا تشتهک ژی کیم بوو، ئەو هندهک ژ ئاڅاهیه کیم بوو، راسته ئاڅاهیه ناکهفت وئیکجار خراب نابت و ب سهریک دا نائیته خواری، بهلی ئاڅاهیه ئاڅاهیهکی تمام نابت، و ل بهر چاقین خه لکی جوان نائیته دیتن.

ستوینا ئیکې ژ ستوینین ئیسلامی -وهکی ژ حه دیسی ئاشکهرا دبت- باوهری ئینانا ب خودی وپیغه مبهریه، ئەوا ب شاهدهدانی دئیته ئاشکهراکرن، مهعنا: باوهری ئینانا ب خودی وپیغه مبهری -سلاڅ لی بن-، ئەوا د حه دیسا بووری دا ژ ئیمانی هاتیه هژمارتن، دکهفته د بن مهعنا یا ئیسلامی ژی شه، بهلکی ئەو ستوینه که ژ ستوینین ئیسلامی.

وهه چار ستوینین دی، ئەو هه چار عیبادهتین مهزنن یین ئیسلاما مروقی پی دئیته نیاسین و بهرچاڅ کرن، بهلکی ئەو وهکی وی په رژانینه یی دکهفته د ناقبهرا خودانی وکوفری دا، وهکی د حه دیسهکی دا یا موسلم شه دگوهیت هاتی: ﴿بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشُّرْكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ﴾ د ناقبهرا زهلامی وشرکی وکوفری دا هیلانا نقیژییه، یهعنی: هیلانا نقیژییه خودانی ژ لایئ ئیسلامی شه دگوهیته لایئ کوفری وشرکی.

ژ بهر قی چندی زانایین ئیسلامی ل وی باوهرینه کو هه کسهکی قان هه پینج ستوینین ئیسلامی بهیلت، ژ قهستا، و باوهری پی نهئینت، ئەو دی ژ کافران ئیته هژمارتن، وئف هه پینج ستوینه پیکفه دگریداینه، و نابت مروف باوهری ب هندهکان بینت و ب هندهکان نهئینت، یی باوهری ب ئیکې نهئینت، وهکی وی لی دئیت یی باوهری ب وان هه میان نهئینت.

مفایینِ حدیسی:

- ۱- حدیسی ہندی دگہہینت کو مروّف نابتہ موسلمان حتا ئہ وان ستوبین ئیسلامی ب جہ نہئینت یین د قی حدیسی دا ہاتینہ ہژمارتن.
- ۲- وئہو ہەر پینج ستوبن ژی ئہقہنہ: شاهدهدان، ونقیژ، وزہکات، وحج، ورۆژی.

هه ديسا چارى

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-، وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: ﴿إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكُتْبِ رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ، فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عهبدللاهئى كورى مهسعوودى -خودئى ژئى رازى بت- دئيتته فهگوهاستن دبيتثت: پيغه مبهري خودئى -سلاف لئى بن- وئوه يئى راستگؤ بو مه ئاخفت وگؤت: هندى ئيک ژ هه وهيه ئافراندا وى د زكئى دهيكما وى دا چل پؤژان دئيتته كؤمكرن چيک، پاشى هندى وئى ئهه دبتته خوينهكا هشك، پاشى هندى وئى دبتته پارچهگؤشت، پاشى ملياكت بو دئيتته هنارتن، ورحئى پف دكهتئى، پاشى فهركان ب چار پهيقان لئى دئيتته كرن: ب نقيسينا رزقئى وى، وئهجهلئى وى، وكارى وى، وكانى ئهه وئى بهخترهشه يان يئى دلخؤشه، قئيجا ئهه ب وى

خودایی که مه یی چو خوداییین حهق ژ وی پیئفهتر نهههین، هندی ئیک ژ ههوهیه دی ب کاری خهلکی بهحشتی کهت حهتا د ناڅهرا وی ووی دا گهزهکا ب تنی دمینت، دی نفیسین بهری وی راکهت، څیجا نهو دی ب کاری خهلکی ئاگری کهت، ودی چته تیدا، وئیک ژ ههوه دی ب کاری خهلکی ئاگری کهت حهتا د ناڅهرا وی وئاگری دا گهزهکا ب تنی دمینت، څیجا نفیسین دی بهری وی راکهت، وئهو دی ب کاری خهلکی بهحشتی کهت، ودی چته تیدا.

بوخاری و موسلم څه دگوهیزن

څی حه دیسی ژی گرنګیا خو ههیه؛ چونکی نهو ئیک ژ وان حه دیسانه بین بهحس ژ دو مهسهلین مهزن دکهت:

- مهسهلا چاوانیا ئافراندا مروڅی، بهری نهو بیته سهر دنیا یی، وئهڅه ئیک ژ وان مهسهلان بوو بین ل ده می گوتنا څی حه دیسی ژ مهسهلین څه شارتی خو ل بهر زانایان دهاته هژمارتن، لهو نهو حسیب دبت ئیک ژ وان گوتنن موعجزه بین پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوتن.

- ومهسهلا دووی مهسهلا قهزا وقه ده رییه، نهوا دئیتته هژمارتن ئیک ژ ستونین باوه ریی، وهکی د حه دیسا دووی ژی دا هاتی.

وئه گهر بهری خو بدهینه حه دیسی دی بینین گلهک فایده ومفایین مهزن تیدا هه نه، ژ وان وهکی مه گوتی مهسهلا ئافراندا مروڅیه د وی قوبناغی دا یا ب عه ره بی دپیژنی: (جهنن)، یه عنی: ده می هیشتا نهو د زکی ده یکی دا. وپیغه مبهر - سلاف لی بن - ئاشکهرا دکهت کو ههر قوبناغهک ژ شان ههر سی قوبناغان یین مروڅ تی دبورت، بهری رح بو بیتهدان چل رۆژان څه دکیشت، وپشتی بو رینا (۱۲۰) رۆژان ژ دورستبونا بچوبکی ژ نوی رح بو دئیتهدان، و ب رحی نهو دبه مروڅه کی زبندی، وئهڅه مهسهله که زانینا

نوی ژی پشته‌فانیی لى دکهت، وهەر ل وی ده‌می یی ملیاکهت دئیت دا
رحی بده‌ته زارۆکی، فه‌رمان ل وی دئیته‌کرن، ژ لایى خودی فه، کو‌ئهو چار
تشتان یی په‌یوه‌ندی ب فی زارۆکی فه هه‌ین بنقیست: رزقی وی د دنیا‌یی
دا، کانى دى چهند بت ویی چاوا بت، وئه‌جه‌لا وی، کانى ئهو که‌نگی دى
مرت وئه‌ف رحه یا نوکه بو دئیته‌دان دى ژى ئیته ستاندى، وکارى وی، کانى
ئهو دى چ کهت، وکانى ئهو دى ژ ژ وان به‌ختره‌شان بت یین به‌رى وان بو
ئاگرى دئیته‌دان، یان دى ژ وان دلخۆشان بت یین به‌رى وان بو به‌حه‌شتى
دئیته‌دان؟

مه‌عنا: به‌رى بوونا وی ئه‌ف هه‌ر چار تشته ل سه‌ر وی دئینه نقیسین،
وکه‌سه‌ک نامرت هه‌تا رزقی خو وئه‌جه‌لا خو تمام نه‌کهت، وزانینا خودی
ب وی دویمایی یا ئهو دى گه‌هتی هیشتا وی ده‌ست ب ریکى نه‌کری، چو
کارى ل وی ناکهت، وه‌لبژارتنى ژ مرۆقى ناستینت؛ چونکی ئهو ب وی
زانینى یی زانا نینه، وگه‌له‌ک ئایه‌ت وحده‌یسین دی هه‌نه هندى دگه‌هینن کو
مرۆقى ئیراده وحه‌زکرن وئازادیا هلبژارتنى هه‌یه، وچو فایدی وی ناکهت ئهو
بیژت: مانى ئه‌فه بو من یا نقیسیوو، د حه‌ده‌یسه‌کا دی دا یا بوخارى
وموسلم ژ ئیمام عه‌لى فه‌دگوه‌یزن هاتیه، دبیزت: پیغه‌مبه‌رى -سلاف لى
بن- گوٓت: ﴿ هه‌ر نه‌فسه‌کا هاتیه‌دان خودی جه‌ی وی د به‌حه‌شتى یان
جه‌هنه‌مى دا نقیسیه، ونقیسیه کانى ئهو دى یا به‌ختره‌ش بت یان دلخۆش
بت ﴾ ئینا زه‌لامه‌کی گوٓت: ئه‌ی پیغه‌مبه‌رى خودی، قیجا پا هه‌ما ئه‌م خو
به‌یلینه ب هیقیا نقیسینا خو فه وکارى به‌یلین؟ وی گوٓت: ﴿ کارى بکه‌ن،
چونکی هه‌ر بو وی تشتى یی هاتیه چی‌کرن یی ئهو ژ به‌ر هاتیه ئافراندى،
ئهوین دلخۆش به‌رى وان بو کارى دلخۆشان دى ئیته‌دان، وئهوین به‌ختره‌ش
به‌رى وان بو کارى به‌ختره‌شان دى ئیته‌دان ﴾ پاشى وی ئه‌ف ئایه‌ته خواند:
﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾ فَسَنِيَرُهُ لِّلْعَسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ
بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسَنِيَرُهُ لِّلْعَسْرَى ﴿١٠﴾ ﴾.

مه‌عنا: ئەو كارى مرۆف دكهت ئەوه دبتە ئەگه‌را (سه‌عادهت وشه‌قائا) خودانى، وه‌ر ئىك به‌رى وى ژ لايى خودى قه‌ بو وى كارى دئىته‌دان، وئەو رى ل به‌ر وى دئىته‌ خو‌شكرن و ب ساناهىكرن يا ئەو بو هاتيه‌دان، وچونكى مرۆف نزانى كانى ئەو بو چ هاتيه‌دان، دقئىت ئەو قه‌ستا وى كارى بكهت يى فرمان پى لى هاتيه‌كرن، وخۆ ژ وى كارى بده‌ته پاش يى ئەو ژى هاتيه‌ پاشقه‌برن، و د گه‌ل هندى ژى هه‌رده‌م ئەو دو‌عايان بو خو ژ خودايى خو بكهت كو ئەو وى ژ (ئەهلئ سه‌عاده‌تى) حسىب بكهت.

وشه‌رتى كارى دويماهىيه، وئەوى دلەكى پاقر هه‌بت، وه‌ر ژ ده‌سپىكى دورست بچته‌ رىكى، وخۆ خه‌له‌ت نه‌كهت، وبارى خو ژ گونه‌هان گران نه‌كهت، دويماهىيا وى دى ل سه‌ر باشىيى بت، وئەوى دلەكى پيس وعه‌قيدەيه‌كا خراب هه‌بت، ئەگه‌ر وى كارەكى باش -ل به‌ر چاڤ- هه‌بت ژى دويماهىيا وى دى ل سه‌ر خرابىيى راوه‌ستت، د حه‌ديسه‌كا دى دا يا بوخارى ژ سه‌هلئ كورئ سه‌عدئ ساعدى قه‌دگوه‌يزت، پىغه‌مبه‌ر -سلاڤ لى بن- قئ مه‌عنايى پتر بو مه‌ روهن دكهت ده‌مى دبىرت: ﴿إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلًا أَهْلُ الْجَنَّةِ فِيهَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلًا أَهْلِ النَّارِ فِيهَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ﴾ زه‌لامه‌ك دى كارەكى ژ كارين خه‌لكى به‌حه‌شتى كهت، وه‌كى ل پيش چاڤين خه‌لكى ديار، وئەو ب خو ژ خه‌لكى ئاگرىه، وزه‌لامه‌ك دى كارەكى ژ كارين خه‌لكى ئاگرى كهت وه‌كى ل پيش چاڤين خه‌لكى ديار، وئەو ب خو ژ خه‌لكى به‌حه‌شتىيه.

يه‌عنى: به‌لكى مرۆقه‌ك هه‌بت، ل پيش چاڤين خه‌لكى كارەكى باش ژ كارين به‌حه‌شتيان دكهت، حه‌تا خه‌لك هه‌مى دى هزرکه‌ن ئەو به‌حه‌شتيه، به‌لى ئنيه‌تا دلئ وى -يا خه‌لك پى نه‌حه‌سىين- يا خرابه، يان عه‌قيدەيه‌يا وى ب خودئ يا دورست نينه، له‌و دويماهىيى (به‌رى مرنئ) ئەو دى كارەكى وه‌سا كهت يان گو‌تنه‌كا وه‌سا بىرت ئەو كارى وى كرى هه‌مى پويچ ببت، وئەو بچته‌ جه‌هنه‌مئ، وه‌كى وى زه‌لامى (يى ئەف حه‌ديسا بوئى ژ به‌ر وى

هاتیه گۆتن) ده می جیهاده کا مهزن کری، هتا خه لکی گۆتی: کهسهک ژ مه نه قرۆ نهو نه کر به یا قی مرۆقی کری، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن-، ژ بهر کو خودی نهو ب وی غه بیی ناگه هدار کر یا سهحابیان نه دزانی ژ حالی قی زهلامی، گۆت: ﴿نهو ژ خه لکی ناگر به﴾ سهحابیان نهف چهنده ب غه ری بی قه وهرگرت، چاوا نهو دی خه لکی ناگری بت نهو یی قی جیهادا هنده یا مهزن دکهت! پشتی ده مه کی سهحابیان دیت نهو زهلام بریندار بوو، پاشی وی تهحه ممو لا برینا خو نه کر، شیر ی خو د سنگی خو چکلاند وخو کوشت، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهف گۆتنه گۆت یا مه قه گیرای.

ومرۆقه کی دی بینی، چونکی خهسله ته کا خیری د دل ی وی دا هه یه، گه له کی ژ عه مر ی خو دی د خرابیی دا بۆرینت، پاشی ته هند دیت وی خهسله تا خیری غه له بهت ل وی کر، وبه ری وی دا دویمه یه باش. وهه ر چاوا بت دویمه یه پتر جار ان به ره مه می به راهی یه، قیجا بلا هه ر کهسهک یی ل خو هشیار بت.

وهندی پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- نهف دو عایه دکر: ﴿یا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك﴾ نهی وهرگیری دلان، تو دل ی من ل سه ر دینی خو موکم بکه، جاره کی ده یکا موسلمانان (أم سلمه) یی گۆتی: نهی پیغه مبهری خودی، تو چه ند قی دو عای یی دکه ی؟! وی گۆت: ﴿یا أم سلمة، إنه ليس آدمي إلا وقلبه بين أصبعين من أصابع الله فمن شاء أقام ومن شاء أزاغ﴾ نهی (أم سلمه) مرۆقهک نینه نه گه ر دل ی وی د ناقبه را دو تبلان دا نه بت ژ تبلین خودی، یی وی بقیت نهو دی راست کهت، ویی وی بقیت نهو دی د سه ر ر بکی دا بهت. وه کی ئیمامی ترمذی قه دگوهیت، و د ربوا به ته کا دی دا هاتیه: سهحابیان گۆته پیغه مبهری -سلاف لی بن-: نهی پیغه مبهری خودی، مه باوه ری ب ته و ب وی تشتی ژ ی ئینایه یی تو پی هاتی، قیجا ما تو ژ تشته کی ژ مه دترسی، وی گۆت: ﴿نعم، إن القلوب بين إصبعين من

أصابع الله يقلبها كما يشاء ﴿ بهلئ، هندی دلن ئەو د ناڅبهره دو تېلان ژ تېلین
خودئ دانه، چاوا وی دڅیت ئەو وهسا وان وهردگپرت.

یا رهیبی، تو دلین مه ل سهر حهقیی موکم بکهی.

مفایین هه دیسی:

۱- هه دیس هندی دگهینت کو پیتقیه مرۆف شوکرا وی خودایی بکهت
یی ئەو ژ لاوازیی دای، و ب څی رهنگی خوشکوک ئافراندی، ورزقی وی ژى
دای.

۲- رزق وئجهل وکار ودویماهی ژ وئ غهیبینه یا ژ خودئ پیتقه تر کهس
نهزانت، و بهری مرۆف بیت ئەو یین هاتینه نقیسین، لهو دڅیت مرۆف خو
ژى نه ترسینت، وگه لهک ژى ب خهه نه کهفت، بهلئ مهعنا یا څی ئەو نینه
مرۆف پروینته خواری وئه گهران ب کار نه ئینت.

۳- کار دبنه ئەگهرا چوونا مرۆقی بو به حهشتی یان جههنه می، ههر
چهنده ئەوی رهحما خودئ ژى نه گرت ناچته به حهشتی.

۴- شهرتی کاری دویماهییه، و مرۆف ل سهر چ تشتی دموت، ل سهر وی
پادبت، و پیتقیه غوروور بو کهسی ب کاری وی چی نه بت، چونکی ئەو نزانت
کانئ دویماهییا وی دئ ل سهر چ پراوه ست.

۵- ههتا بچویک نه بته چار هه یقی رح بو وی نائیته دان، یه عنی: ئەو
حسیب نابت مرۆف، لهو هندهک زانایان روخهه تا دایه دهیکى ئەو بچویکی
ژ بهر خو بهت هندی ژبی وی نه گه هشتبته چار هه یقی، بهلئ ئەف بوچوونه
یا دورست نینه، و بچویک ئەگه پشته چار هه یقی و دانا رحی ژ بهر دهیکى
بچت، هندهک زانا وهکی ئیمام ئەحمه دی دبیرن: دورسته نقیژ ل سهر
بیته کرن.

حه دیسا پینجی

عَنْ عَائِشَةَ - رضي الله عنها - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم -: ﴿ مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ ﴾.

رواه البخاري ومسلم، وفي رواية لمسلم: ﴿ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ ﴾.

ژ عائیشایي - خودی ژي رازی بت - دبیژت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوٹ: ههچیی تشته کی نوی د قی دینی مه دا بینته دهر وئهو نه ژ وی بت، ئەو دی ئیته زقراندن.

بوخاری وموسلم قه دگو هیژن، و د ربوایه ته کی دا ل نک موسلمی هاتیه: ههچیی کاره کی بکه ت دینی مه ل سهر نه بت، ئەو دی ئیته زقراندن.

بهری نوکه و د هه دیسا ئیکی دا د گهل مه بووری بوو کو ته رازیا قه شارتی یا قه بوبلکرنا ههر کاره کی د ئیسلامی دا (ئنیه ته)، ئەوی ئنیه تا دلئ وی یا دورست نه بت ههر کاره کی ئەو بکه ت، دا خو پئی نیزیکی خودی بکه ت ژئ نائیته قه بوبلکرنا، وئهف هه دیسه ته رازیه کا دی یا ئاشکه را بو قه بوبلکرنا کاری دیار دکه ت، ئەو ژئ ئەقویه ههر کاره کی مرؤف بکه ت دقیت یئ ریککه فتی بت د گهل وئ ری یا کیتاب وسوننه ت پئی هاتین، مه عنا: ههر کاره کی مرؤف بکه ت، ئەگهر خو کاره کی باش ژئ بت، ئەگهر ئارمانج پئی کناری خودی نه بت، ویی وهسا نه بت وهکی خودی وپیغه مبهری - سلاف

لی بن- گوتی، ئەو کار ژ خودانی نائیته قهبولکرن، ودی لی ئیته زفراندن، نهبهس هنده.. بهلکی ئەو دئ یی گونهکار ژی بت، وکاری وی کری ژ دینی حسیب نابت، و د تهرازیا دینی دا نائیته هژمارتن ژ کارین باش، ئەگەر خو خەلک هزر بکەن ئەو کارهکی باشه ژی.

وکانی چاوا ئەف حەدیسە هندی دگههینت کو هەر کارهکی خەلک ژ نوی ژ نک خو دهریخن، و بیژن: ئەفە ژ دینیە وکارهکی باشه، ئەو ژ دینی نابت، وکارهکی باش ژی نابت، وەسا ئەو هندی ژی دگههینت کو هەر کارهکی دین یی هات بت، و د کیتابی وسوننهتی دا بت، ئەو کارهکی باشه، ودی یی قهبولکری بت.

و ئەف حەدیسە، وەکی زانا دبیژن، دئیته هژمارتن ئیک ژ وان حەدیسین گرنگ، یین کو پیتقیه مروقی موسلمان بزانت و ب دورستی تی بگههت، ئیمامی نهوهوی دبیت: ((ئەف حەدیسە پیتقیه بیته ژبهرکرن، و د بهطاکرنا کارین خراب دا ب کارئینان))، وئبن حەجەر دبیزت: ((ئەف حەدیسە دئیته هژمارتن ئیک ژ بناخهیین ئیسلامی، و پپیکین دینی)).

وحەدیس یا ئاشکهرایه کو دینی مه یی تمامه، وچو یی ژئ کیم نینه، وەکی خودایی مهزن د ئایهتهکی دا دبیزت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ۳) یهعنی: ئەفرو من دینی ههوه بو ههوه پیک ئینا، ونعمهتا خو ل سهر ههوه تمامکر، و ئەز رازی بووم ئیسلام بو ههوه بیته دین. وتشت ئەگەر تمام بوو و پیکهات وی ههوجهی ب کهسهکی نابت پشتی هنگی بیت و بیژت: ئەز دئ وی تمام کهم، یان تشتهکی لی زیده کهم، ئەو کهسی بیت و ژ نوی تشتهکی ژ نک خو دهریخت، یی نه خودی گوتی ونه پیغه مبهری، ونه صهحابیان کری، و بیژت: ئەفە ژ دینیە وتشتهکی باشه، هەر وەکی ئەو یی دبیزت: هندهک دین یی مای پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهگوتی، و صهحابیان نهزانی، یان زانی و ژ قهستا بو مه نهگوتی، ژ نوی ئەز دئ وی بیژم!!

وبی عه قلی ونه زانین و بی ئه ده بی ژ قی مه زتر نینه!!

ل سهر قی بناخه بی ئه م دشیین بیژین:

د مهسه لا عیباده تی دا ئه صل د ههر تشته کی دا حه رامیه، یه عنی: ههر عیباده ته کی مروث خو پی نیژیکی خودی بکه ت، بی حه رامه، ئه و تی نه بت بی قورئان وسوننه تی پی هاتی، وئو عیباده تین قورئان وسوننه تی پی هاتین ژی دقیت د وی جهی دا بینه ب کارئینان بی وان گوتی، بی تشته ک لی بیته زیده کرن، بو نمونه: په رستنا خودی ب ره قاصی، وه کی ل نک هنده ک صوفیان هه ی، نه خودی گوتیه ونه پیغه مبه ری، له و ئه و بیده عیه ونائیته قه بویلکرن، وخواندنا قورئانی خیره کا مه زنه، به لی خواندنا وی د سوجوودی دا چی نابت، چونکی ئه و نه جهی خواندنییه، وکرنا نقیژی فره زه به لی زیده کرنا رکاعه ته کی ل نقیژی دبه ته ئه گه را به طالبوونا نقیژی.

و د مهسه لا موعامه لاتان دا ئه صل د ههر تشته کی دا حه لالیه، ئه و کار تی نه بت بی قورئان وسوننه تی پی هاتین، وه کی وان عه قدین حه رام، وه کی ربیایی، یان غششی، یان فروتنا تشتی حه رام.. وه هر که سه کی بیت وعه قده کا شریعه تی دورست کری ئه و مه نعه که ت، یان شریعه تی حه رام کری ئه و دورست بکه ت، کاری وی ژی نائیته قه بویلکرن، ودئیته حسیبکرن بیدعه د دینی دا.

و ل قیژی دقیت بیرا طه له بیتن علمی بینینه قه کو ئه و له زی دانا حوکی دا ل سهر کاران نه که ن، ونه ههر تشته کی وان نه دیت بت، یان علمی وان پی نه بت، ئه و ئیکسه ر بیژن: ئه قه بیدعه یه، وقی حه دیسی بو خو بکه نه ده لیل؛ چونکی دانا حوکی ب بیدعی ل سهر تشتی کاره کی مه زنه وی بی ب سانا هی نینه، دقیت ئه و ل ئاخفتنن زانایان بزقرن، وئه صل و بناخه بیین مه سه لی بزائن، پاشی حوکی بده ن، ئه گه ر مه سه لی موحتاجی ب حوکی وان هه بت، ئه گه ر نه.. هه ما یا ب سلامه تی بو وان ئه وه ئه و ههر چو حوکیان نه ده ن!

مفایینِ حدیسی:

- ۱- ئەف حدیسه هندی دگههینت کو دینی مه یی تمامه، وچو کیماسی تیدا نینن، وههوجه ناکهت کهسهک بیت و ژ نوی وی تمام بکهت.
- ۲- هه کارهکی نوی د دینی دا دهرکهفت، بیدعهیه، ژ خودانی نائیته قهبولکرن، ولی دئیته زفراندن، ئەو کهسی وی کاری دکهت کی بت.
- ۳- دهمی حدیس دبیت: ئەو کار یی زفراندیه.. مهعنا: ئەو کار یی فاسده، چو نائیته شوینی، ژبلی گونههی وشهرمزاری!

هه ديسا شه شي

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنٌ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنٌ، وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ، لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ نوعمانی کوری به شیری - خودی ژئی رازی بت - دئیتته فه گوهاستن، دبیژت: من گوھ ل پیغه مبهری - سلاف لی بن - بوو دگوت: هندی حه لاله یی ناشکه رایه، وهندی حه رامه یی ناشکه رایه، و د ناچه را هه ردووان دا هنده ک کارین نه ناشکه را هه نه، گه له ک کهس وان نزانن، قیجا هه چیی خو ژ کارین نه ناشکه را بپاریژت نه و وی دینی خو و نامویسا خو پاراست، وهه چیی بکه فته د ناف وان دا نه و که فته حه رامی، وهکی وی شقانی یی په زئی خو ل دور پاوانی دچه رینت، نیزیکه بچته ناف و بچه رینت، وهه ر مه لکه کی پاوانه ک هه یه، و پاوانی خودی نه و تشتن یین وی حه رام کرین، و د له شی دا پارچه یه ک هه یه نه گهر نه و چاک بوو لهش هه می دی چاک بت، و نه گهر نه و خراب بوو لهش هه می دی خراب بت، و نه و پارچه دله.

بوخاری وموسلم فه دگوهیژن

ئەف حەدىسە ژى ئىك ژ حەدىسەين مەزنە، يىن دبنە پىپىكەكى موکم بو
ئاقاھىي شىرىعەتى، زانايى حەدىسى يى ناقدار (ئەبوو داوود) دىيىرت:
ئىسلام ل دۆر چار حەدىسان دزقپرت.. ئىك ژ وان حەدىسان ئەف حەدىسەيە.

وئەف حەدىسە بو مە ئاشكەرا دكەت كو تشتى خورى حەلال بت يى
ئاشكەرايە، وشتى خورى حەرام ژى بت يى ئاشكەرايە، يەنى: دەلىلەين
حەلالى و حەراميا وان دئاشكەرانە، و مروف ب عەقلى خو دگەھتى، و دزانت
ئەف تىتە يى حەلالە يان نە.. گەلەك مەسەلە ھەنە ھەر مروفەكى پىسارى
ژ خو بکەت و ھزرا خو تىدا بکەت دى زانت كانى ئەو دحەلالن يان نە، يى
كەسەك بو بىرت، ئەف كارين ب قى رەنگى بن، كەسەكى د ناف موسلمانان
دا بژبت چو عوزر وھىجەت نابن نەزانت، يان كارى پى نەكەت.

بەلى د ناقبەرا ھەردووان دا ھندەك تشت ھەنە مروقتين زانا ب دىنى
ب تنى وان دزانن، چونكى ژ لايەكى قە ئەگەر مروف بەرى خو بدەتى دى
بىنت ئەو وەكى حەلالينە، و ژ لايەكى دى قە ھندەك تشت د ناف دا ھەنە
مروقى تىدا دئىخنە شكى حەتا دى ھزر كەت ئەو تشتەكى حەرامە، ئەف
كارە ئەون يىن پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ناڤى: (مُشْتَبِهَات) دانايە سەر،
يەنى: ئەو كارين حەلالى و حەراميا وان نە يا ئاشكەرا، و دەمى پىغەمبەر
-سلاڤ لى بن- دىيىرت: گەلەك مروف وان نزانن، ژى دئىتە زانين كو د ناف
مروقتان دا ھندەك ھەنە دزانن، و ئەو مروف ئەون يىن زانا ب شىرىعەتى،
مەعنا: ئەو كار ل بەر زانايان نە ژ (مُشْتَبِهَات)انە، لەو ھەر جارەكا مەسەلە
ل بەر مروقى ئالۆز بوو، ووى نەزانى كانى ئەو ژ حەلالىە يان ژ حەرامىيە،
دڤىت بەرى ئەو وى كارى بکەت، پىسارار مروفەكى زانا بکەت، وئەگەر ھات
ووى چو زانا نەدیتن پىسارار خو ژى بکەت، يان ئەو زانايىن ھەين نە ل وى
مستەوايى بن بەرسقا وى ب دورستى بدەن، ھنگى يا باش بو وى ئەو ئەو
خو ژ وى تشتى بدەتە پاش ونەكەت. و پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گوتنا خو
دا بو مە ئاشكەرا دكەت كو مروف د قان مەسەلان دا دو رەنگن:

- هندهک ژ تهقوایی و ژ بهر ترسا خودی، خو ژ فان کاران ددهنه پاش،
دا تووشی حهرامیی نهبن، ئەقه دینی خو و نامویسا خو دپاریزن، دینی خو
چونکی ئەو ژ حهرامیی دویر دکهفن، و نامویسا خو چونکی خو ژ ئەزمانی
خه لکی وئاخفتنن وان دپاریزن.

- وهندهک هه نه خو ژ وی کاری نادهنه پاش یی (موتەشابه) و ئەقه
ئیک ژ دووانه: یان چونکی ئەو کار ل نک وی نه ژ (موتەشابهانه)، به لکی
ژ کارین هه لاله، لهو ئەو خو ژئ نادهته پاش، وهه ر چهنده ئەقه تووشی
حهرامی نابت ژی، به لکی یا باشتەر ئەوه ئەو وی کاری نه کهت، دا نامویسا
وی پاراستی بمینت، یه عنی: خه لک به حسی وی نه کهت. یان ژی ئەو کار
ل نک وی ژ (موتەشابهانه) به لکی چونکی ئەو بو وی یی خوشه، و ل دویش
دلکی ویه ئەو خو ژئ نادهته پاش، و ئەقه ئەوه یی تووشی حهرامی دبت.

وپشتی دیارکرنا قی مهسهلی پیغه مبهری -سلاف لی بن- مهته لهک بو
مه ئینا دا قی مهسهلی پتر ل بهر مه روهن بکهت، وگوت: هه ر مه لکهکی
یان مهزنهکی ژ مهزنین دنیا یی جهه کی هه ی بو خو ب تنی پاوان دکهت،
ونا هیلت که سهک ژ بلی وی و یین وی بقیین بچتی، و خودی ژی د دنیا یی دا
پاوانه کی هه ی وی عه بدین خو یین مه نه کرین نیزیک بین، ئەو پاوان تشتین
حهرامن، یه عنی: وی حهرامی یی ته عان کری، و فه رمان یا ل عه بدین خو
کری کو که س ژ وان خو نیزیک نه کهت، قیجا هه چیی په زی خو بهت ب ره خ
پاوانی مه لکی قه بچه رینت، ئەو نزانت به لکی ده مه کی ژئ غافل بیت وهند
ببینت په زی وی یی ب نا ف پاوانی قه چووی وزیانا کری، وهنگی ئەو دی
خو تووشی غه زه با مه لکی کهت، به لکی ئەگه ر وی په زی خو بر ژ پاوانی دویر
کر، دی پشت راست بت کو په زی وی زیانه کی بکهت.. و ژ قی مه ته لی
ئاشکه را دبت کو پیتقیه مرؤف خو ژ کارین حهرام بده ته پاش، و په ر ژانه کی
بیخته د نا قبه را خو و حهرامی دا؛ دا کو ژ غه زه با خودی بیته پاراستن،
وته قوا ل نک پهیدا بیت.

وئەف حەدىسە بۆ وان دبتە دەلىل ئەوین دبیژن: ئەو کارین مروقی بەر
ب حەرامی قە دەن، وسەری دکیشنه حەرامی، دحەرامن، ئەگەر خو د نەفسا
خو دا دحەلال ژى بن، وهکی مانا زەلامەکی د گەل ژنەکی ل جەهەکی ب تنی،
یان (نەظەر) وبەریخووانا تشتی حەرام.

و ل دویمایا گوئنا خو پیغەمبەر -سلاف لی بن- مە ل گرنگیا دلی بۆ
لەشی ئاگەهدار دکەت، ودبیژت: هەر جارەکا دل دورست بوو لەش هەمی دئ
دورست بت، و ژ قئ گوئتی درەوا وان کەسان دیار دبت ئەوین ب لەشی خو
کارین خراب دکەن، ودبیژن: دلئ مە یئ پاقرە! دل ئەگەر پاقر بوو، لەش ژى
دئ پاقر بت، وپیسیا کارى خودانی نیشانا نەپاقریا دلئ ویه. یەحیایئ کورئ
موعادی دبیزت: ئەو کەس یئ راستگو نینه ئەوی بیژت ئەز حەز ژ خودئ
دکەم، وتوخبیین وی ناپاریزت. ودل ئەگەر پیس بوو وخودانی بەرگەریان نەکر
وی ب تویی بشوت وپاقر بکەت، خودئ وی پیسیئ -ئەگەر چ یا قەشارتیە
ژى- بۆ خەلکی هەر دئ بەرچاڤ کەت، وهکی د ئایەتەکی دا هاتی: ﴿ أُمَّ
حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ﴾ (محمد: ۲۹)
یەعنی: ئەری ما ئەو دوریین کەرب وکین د دلین وان دا هەمی هزر کریە
خودئ وی دەرنائیخت وبۆ خەلکی بەرچاڤ ناکەت؟ بەلی.. هندی خودییه
مروقی راستگو وی درەوین هەر دئ ژیک جودا کەت!

مفایین حەدیسی:

۱- ئەف حەدىسە هندی دگەهینت کو پیتقیە مروقی موسلمان خو ژ وان
کاران بدەتە پاش یین خودئ حەرام کرین، و د ناقبەرا خو ووان دا پەرژانەکی
بدانت.

۲- ژ تەقوایییه مروق خو ژ وی تشتی بدەتە پاش یئ گومان تیدا بت،
وحەلالی وحەرامیا وی یا ئاشکەرا نەبت، وپاراستنا دین وناموبسئ ژى
د قئ چەندی دا هەیه.

۳- وئەف ھەدیسە دەلیلە کو تشتی سەری بکیشتە ھەرامی ھەرامە،
ئەگەر ئەو ب خۆیی ھەلال ژى بت، ل دویف قاعیدەیی (سد الذرائع) یی
زانایان بنەجھکری.

۴- ژ ھەدیسى دئیتە وەرگرتن کو ئەگەر شقنەکی پەزى خۆ برە ب رەخ
پاوانی کەسەکی قە وچەراند، وپەز چو ناڤ زیانی، ھەر زیانەکا پەزى وی
بگەھینتە وی پاوانی، خەرامەت ل سەر شقانیە، وفایدی وی ناکەت بیژت:
من های ژى نەبوو، یان مەخسەدا من ئەو نەبوو! وەکی وی یی ل دۆر
گونەھى دزقرت، ئەگەر ئەو ب ناڤ قە چوو دى خۆ ھیژای عقووبی کەت، وچو
ھیجەت ژى نائیئە قەبوولکرن.

۵- گرنگیا دلی وپاقتیا وی ژى ژ قى ھەدیسى دئیتە زانین، وکو
پیتقیە ل سەر مروقتی موسلمان گەلەک خەمی ژ پاقتکرنا دلی خۆ بخۆت،
چونکی ب پاقتیا دلی کارى لەشى ھەمی پاقت دبت، و ب پیسیا دلی کارى
لەشى ھەمی پیس دبت.

حه دیسا ههفتی

عَنْ أَبِي رُقِيَّةٍ تَمِيمِ بْنِ أَوْسِ الدَّارِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: ﴿الدِّينُ النَّصِيحَةُ﴾ قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: ﴿لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِرَسُولِهِ، وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ، وَعَامَّتِهِمْ﴾.

رواه مسلم

ژ ته میمی کوری نهوسی داری - خودی ژئی رازی بت - دئیته فه گوهاستن، دبیژت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوٹ: دین شیره ته، ئینا مه گوٹ: بو کئی؟ وی گوٹ: بو خودی، بو کیتابا وی، بو پیغه مبهری وی، بو مه زنین موسلمانان، وعامیین وان.

موسلم فه دگوهیزت

گرنگیا قئی هه دیسی ژ هندی دئیته نهو رادگه هینت کو ستوینا گرنگا دین خو ل سهر دگرت شیره ته، وهندی نهو مابت دین د ناف خه لکی دا دی هه بت، وهه ر جاره کا نهو نهما کیماسی دی کفته هه می لایین ژینا موسلمانان.

پیغه مبهر - سلاف لی بن - د قئی گوٹنا خو دا ئاشکهره دکهت کو هه ما دین شیره ته، و د هندهک ربوایه تان دا هاتیه کو پیغه مبهری - سلاف لی بن - نهف گوٹنه سی جارن دوباره کر، ودوباره کرنا وی سی جارن پتر گرنگیا وی بو مه ئاشکهره دکهت، لهو ژ نه بو داوودی دئیته فه گوهاستن کو نه فه ئیک ژ وان هه دیسانه بین فقه - ل دور دزقرت.

وپه یقا (نه صیحه ت) د زمانی عه ره بان دا ب راما نا سه فاندنی دئیت، وه کی هنگشینی ده می شه ما ژ ناف دئیته راکرن، و د زاراقی شهرعی دا نهو بو هندی دئیته ب کارئینان ده می مروقی خیر بو وی بقیته یی مروث نصیحه تی لی دکه ت، گا فا ته خیر بو ئیکی قیا، وته دیت نهو وی کاری ناکه ت یی تو هزر دکه ی خیرا وی یا تیدا، قیجا تو به ری وی بده یه وی خیری، وداخوازی ژئی بکه ی نهو وی بکه ت، نهو ته نهو نصیحه ت کر. وده می نه م دبیزن: نصیحه ت سه فاندنه، یان صافیکرنه، بو مه ئاشکه را دبت کو نصیحه ت ژقی لایی قه راما نا راستگویی وئیخلاصی دده ت، وئه قه هنده ک ژ مه عنا به رسقا پیغه مبه ریبه -سلاف لی بن- ل سه ر پسیرا سه حابیان ده می وان گوئی: نصیحه ت بو کییه؟ وی گوئ: بو خودی وبو کیتا با وی وبو پیغه مبه ری وی..

نصیحه تا بو خودی یا چا وایه؟

وه سایه مروث د عیباده تی خو دا بو وی یی راستگو وموخلص بت، باوه ری پی بینت، وگوه داریا وی بکه ت، د ته فسیرا وی ئایه تی دا یا تیدا هاتی: ﴿ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ (التوبة: ۹۱) ئیما می قورطوبی دبیزت: ((زانا دبیزن: نصیحه تی بو خودی نهوه مروقی ئیخلاص د باوه ری ئینانا ب ته وحیدا وی دا هه بت، وسالوخدانا وی ب سالوخته تین ئولووه ییه تی، ووی پاک بکه ت ژ کیماسیان، وحه ز بکه ت خو نیزیکی وان تشتان بکه ت یین نهو هه ز ژئی دکه ت، وخو ژ وان تشتان بده ته پاش یین وی نه قین)).

ونصیحه تی بو کیتا با وی نهوه مروث باوه ری پی بینت، وحه ز ژئی بکه ت، وخو تی بگه هینت، وکاری پی بکه ت، وبه ری خه لکی ژئی بده ته وی ریکی یا قورئان پی هاتی.

ونصیحه تی بو پیغه مبه ری وی نهوه نهو باوه ری پی بینت، وگوه داریا وی بکه ت، و ب چاقی ریز وئحترامی به ری خو بده ته وی، وسوننه تا وی، وحه ز ژ بنه مال وصه حابیین وی بکه ت، وکاری ب دینی وی بکه ت.

ونصیحت بۆ مهزنیین موسلمانان ئەوه مروۆف هاریکاریا وان ل سهر قهنجی بکەت، وبه‌ره‌قانیی ژئی بکەت، ونه‌یاره‌تیا وان نه‌کەت، ودلین خه‌لکی ژ وان سار نه‌کەت، وخیرا وان بقییت، وئه‌گەر کیماسیه‌ک ژئی دیت وان ئاگه‌هدار بکەت.

ونصیحت بۆ عامیین موسلمانان ئەوه مروۆف دینی دورست نیشا وان بدهت، وبه‌ره‌قانیی ژئی بکەت، و د خیرا وان دا بت، و ب گۆتن وکریارین خو حیلئ وغشی ل وان نه‌کەت، وئه‌گەر وی خه‌له‌تیه‌ک یان کیماسیه‌ک ژ وان دیت ب ره‌نگه‌کی جوان وان شیره‌ت بکەت، وبه‌ری وان بدهته‌ ریتکا دورست.

وشیره‌تکرن کاری پیغه‌مبهر وچاکان بوو، وئه‌و (فرض کفایه‌)یه ل سهر ئوممه‌تی، ومروۆقی ب کاری شیره‌تکرنی رابیت دقیت ئەخلاقی پیغه‌مبهران ل نک هه‌بت، بزانت چاوا دئ شیره‌تان ل خه‌لکی کەت، فوضه‌یلئ کورئ عیاضی دبیژت: خودان باوهر تشتی ستاره‌ دکەت وشیره‌تان دکەت، ومروۆقی فاجر هه‌تکا خه‌لکی دبه‌ت وطانا ددانته‌ خه‌لکی.. یه‌عنی: دقیت مروۆف یی هشیار بت ب هیجه‌تا شیره‌ت ونصیحه‌تان هه‌تکا خه‌لکی نه‌به‌ت، وشه‌رما وان د ناڤ خه‌لکی دا نه‌ت، چونکی ئەو نه‌ ژ ئەخلاقی خودان باوهرانه‌.

مفایین هه‌دیسی:

- ۱- دین شیره‌ته، وکاری شیره‌تکرنی ژ باوهریییه، ووی گرنگیا خو هه‌یه.
- ۲- چونکی شیره‌تکرن دینه، هنده‌ک ژ دینی هه‌یه فه‌رضه، وهنده‌ک واجبه، وهنده‌ک سوننه‌ته، مه‌عنا شیره‌ت هنده‌ک جاران دبه‌ته فه‌رض وهنده‌ک جاران دبه‌ته واجب، وهنده‌ک جاران دبه‌ته سوننه‌ت.
- ۳- ئەو که‌سی ب کاری شیره‌تکرنی رادبت دقیت ئەخلاقه‌کی باش ل نک هه‌بت، و ب هیجه‌تا نصیحه‌تی که‌سی به‌رانبه‌ر نه‌شکینت، وهه‌تکا وی د ناڤ خه‌لکی دا نه‌به‌ت.

هه ديسا هه شتى

عَنْ ابْنِ عَمَرَ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: ﴿أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ تَعَالَى﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عهبدللاهئى كورئى عومهري -خودئى ژئى رازى بت- دبئثرت: پئغه مبهري -سلاف لئى بن- گوئ: فهرمان ل من هاته كرن نهز شهريئى خهلكى بكهم هه تا نهو شاهده بدهن كو ژ خودئى پئغه تر چو خودايئى ب حهق نينن وكو موحه ممهه د پئغه مبهريئى خوديئيه، ونقيئان بكهن، وزه كاتئى بدهن، قئيجا نه گهر وان وه كر نهو خويئا خو و مالىئى خو دئى ژ من پارئزن، وهسا نه بت ب حهقئى ئيسلامئى بت، وحسيئا وان ل سهر خودايئى بلنده.

بوخارى وموسلم فه دگوهئزن

ئهف هه ديسه پئپك وبناخه پئىن دينئى بو مه ده سنیشان دكهت: ته و حيدا خودئى، وكرنا نقيئئى، ودانا زه كاتئى، وجيهادا د ريكا خودئى دا.. ههر وهسا هه راميا خوين و مالىئى موسلمانئى ديار دكهت، وئاشكهرا دكهت كو ئيسلامئى هندهك نه حكامئىن دئى ژئى هه نه، شهر سهر دئئته كرن.

ل دهسپيكا حه ديسی پيغهمبهر -سلاف لی بن- رادگه هینت کو خودایی وی فهران ب کرنا جیهادی ل وی کریه، پیخه مهت به لاکرنا دینی، و خودایی مهزن ب خوژی د نایه ته کی دا قی چندی دبیرت: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ (البقرة: ۲۱۶) یه عنی: خودی کرنا شه ری نه یاران ل سهر هوه نفیسیه (فهرزکریه) وئو ب خو کرنا شه ری ل بهر هوه تشته کی نه خو شه، و به لکی تشته ک هه بت هوه نه قییت، وئو ب خو بو هوه یی باش بت، و به لکی تشته ک هه بت هوبن حه زژی بکن، و خرابیا هوه تیدا هه بت، و خودی دزانت و هوبن نزان.

مه عنا قی ئه وه د کرنا جیهادی دا خیر و مفایین مهزن بو ئوممه تی هه نه، ژ لایه کی قه خرابیان نه یار و دوژمنان ژی دویر دکه فت، و ژ لایه کی دی قه ری بو به لاکرنا دینی قه دبت؛ دا هه چیی بقییت موسلمان بیت کس نه بت ری کی لی بگرت، و پیغهمبهر -سلاف لی بن- ئاشکهره دکهت کو جیهادا د گهل کافران ل سهر وی (وئوممه تا وی) واجبه، و هنگی شه ری دی ئیته راوه ستاندن ئه گهر یی بهرانبهر ئه ف کاره کرن یین حه دیس به حس ژی دکهت، هنگی خوبنا وان و مالی وان دی یی پاراستی بت، چونکی ئه وه هنگی دی ژ موسلمانان ئینه حسیب کرن.. و ژ تشتین ئاشکهرایه کو پیغهمبهری -سلاف لی بن- شه ری د گهل کیتابیان ژی نه کریه، و ری یا دایه وان ئه وه ل سهر دینی خو بمینن، ئه گهر هات وئو رازی بین جزیی بدهن.

وئو کارین خوبن و مالی خودانی پی حه رام دبن ئه قه نه:

۱- شاهده دان: وئوه مروقی دینته د ئیسلامی دا، له وه ده می ئیک دهاته نک پیغهمبهری -سلاف لی بن- ودقییا بیته د ئیسلامی دا، پیغهمبهری ژ وی دخواست ئه وه شاهده بدهت، و پروژا ئوسامه یی کورپی زهیدی ئه وه زلام کوشتی یی شاهده دای، پیغهمبهری -سلاف لی بن- گه له ک خو ژی عیجز کر وگوتی: چاوا ته ئه وه کوشت پستی وی شاهده دای؟!

۲- کرنا نقیثی: ومهخسه د پی نقیثا فہرزہ، ئیمامی نہوہوی دبیت: ٹہف حدیسہ ہندی دگہینت کو یی ژ قہستا نقیثی نہکھت دئیتہ کوشتن، و د حدیسہ کی دا یا موسلم قہدگوہیت، دہمی پیغہمبہر -سلاف لی بن- بہحسی ہندہک مہزنان دکھت کول دویماہیا زہمانی دی حوکمی موسلمانان کہفتہ د دہستان دا، وئو ہندہک کارین باش وہندہکین خراب دی کھن، ہندہکان گوت: ئہی پیغہمبہری خودی، ما ہنگی ئہم شہری وان نہکھین؟ گوت: نہ، ہندی ئو نقیثان بکھن. معنا: کرنا نقیثان ژ لایی وان قہ دبتہ ئہگہرا نہدورستیا کرنا شہری د گہل وان..

و د گہل کو حوکمی وی یی ژ قہستا نقیثی نہکھت کوشتنہ، بہلی زانایین ئیسلامی ب خیلاف چووینہ کانی ئو دہمی دئیتہ کوشتن حسیب دبت کافر یان نہ؟

وکورتیا مہسہلی ب فی رہنگیہ: ئہگہر وی باوہری ب نقیثی ہہبت، بہلی ژ سستی وخہمساری نقیثی نہکھت، ئو دہمی دئیتہ کوشتن دی حسیب بت موسلمانہ کی گونہہکار، وحالی وی بو خودی دی ئیتہ ہلپسارتن، بہلی ئہگہر وی باوہری ب نقیثی نہبت، ئو ژ کافران حسیبہ، وچو ئہحکامین موسلمانان ل سہر نائینہ ب کارینان، وہکی: شویشتنی وقہشارتن ل ناف زیارہتین موسلمانان، ومہسہلا میراتی.. وھتد.

۳- دانا زہکاتی: وھہر کہسہ کی باوہری نہبت کو زہکات واجبہ ئو ژ کافران دئیتہ حسیبی، وشہری وی حلال دبت، وئووی ب دیروکی شازہا بت دزانت کو خہلیفی پیغہمبہری یی ئیکی ئہبوو بہکری شہری وان عہرہبان کر یین زہکات نہدای، وئو ژ (مورتہددان) حسیبکرن، ودہمی عومہری گوتیی: چاوا تو دی شہری وان کہی وئو دبیتن: (لا إله إلا الله)؟ ئہبوو بہکری گوت: ب خودی ئہز دی شہری وان کہم یین جوداہیی دئینہ ناقبہرا نقیثی وزہکاتی. و د نایہتہ کی دا خودایی مہزن بہحسی کافران وشہری د گہل وان دکھت ودبیت: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ

اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾ (التوبة: ٥) يه‌عنى: ئەگەر وان تۆبە‌كر و نقيض‌كرن، وزه‌كات دا، هوبن ريتكا وان به‌ردهن، يه‌عنى: شه‌رئ وان نه‌كهن.. وئه‌قه هندی دگه‌هينت كو دانا زه‌كاتئ ژئ ئيك ژ ئەگه‌رئین پاراستنا خوبن ومالئ وانه.

٤- وده‌مئ پينغه‌مبه‌ر -سلاف لئ بن- دبيتت: ئەگەر وان ئەف چه‌نده كر، وان خوبن ومالئ خو ژ من پاراست، وه‌سا نه‌بت ب حه‌قئ ئيسلامئ بت.. مه‌عنا وئ ئەوه هنده‌ك تشتين دئ ژئ -د ئيسلامئ دا- هه‌نه ئەگه‌ر خه‌لك نه‌كهن، حه‌قئ ده‌سه‌له‌تئ هه‌يه شه‌رئ وان سه‌را بكه‌ت، وئهو تشت وه‌كى زانا دبئژن ستوبنين دئ يئین ئيسلامئنه، وه‌كى پوژئئ و حه‌جئ، سه‌عيدئ كورئ جوبه‌يرئ دبئژت: عومه‌رئ كورئ خه‌ططابئ دگوت: ئەگه‌ر خه‌لك حه‌جئ به‌يلن ئەم دئ شه‌رئ وان سه‌را كه‌ين، كا چاوا ئەم شه‌رئ وان سه‌را نقيضئ وزه‌كاتئ دكه‌ين. وئاشكه‌رايه كو د ئەحكاه‌مئین شه‌رئ يئین ئيسلامئ دا هنده‌ك تاوان ژئ هه‌نه حوكم پئ ب كوشتنئ ل سه‌ر خودانئ دئئته‌دان، وه‌كى: كوشتنا مروقه‌كى بئ حه‌ق، وكرنا زنايئ ب نسه‌بت مروقى ب ژن يان ژنا شوپكرئ، وشه‌قكرنا رئزا موسلمانان وتيكدانا ئيكه‌تيا وان، به‌لئ ئەقه ده‌مئ حوكم ب كوشتنا وان دئئته‌دان ژ لايئ مه‌حكه‌ما شه‌رئ قه، ئەو حسيب نابن كافر.

وئهوئ ئەحكاه‌مئین ئيسلامئ ب جه‌- بينت، ودینداريئ ئاشكه‌را بكه‌ت، موعامله وسه‌رده‌ريا موسلمانئ دئ د گه‌ل ئئته‌كرن، وخوبنا وئ ومالئ وئ دئ ئئنه پاراستن، ئەگه‌ر خو د دل دا وئ باوه‌رئ ب قئ چه‌ندی نه‌بت ژئ، هنگئ ئەو دئ حسيب بت منافق، ومنافقئ حسيبئ وئ ل سه‌ر خودئيه، و ل به‌ر سيبه‌را ئيسلامئ چئ نابت بو ده‌سه‌له‌تئ حسيبئ ل سه‌ر ئنيه‌تئ د گه‌ل خه‌لكئ بكه‌ت.

مفایین هه‌ديسئ:

١- ئەف هه‌ديسه هندی دگه‌هينت كو جيهاد وكرنا شه‌رئ كافران واجبه ل سه‌ر مه‌زنئ موسلمانان؛ دا رئ بو به‌لاقكرنا دينئ قه‌بيت

۲- وئەف حەدىسە رەدەدە ل سەر وان كەسان يېن دېيژن: باوەرىچو
هەوجەيى ب كرىاران نينه، وئەو كەسىچ ب دلى باوەرى هەبت بلا چو كاران
نەكەت ژى كافران نابت. وئەويچن ل سەر قىچ باوەرىچ (مەرچئينه) وگوتنا وان
يا دورست نينه، باوەرى ب دلى و ب كرىارانە ژى، ئەگەر نە.. جيهاد د گەل
وان كەسان دورست نەدبوو يېن وان كاران نەكەن ئەويچن د حەدىسىچ دا هاتى،
و ژ بەر قىچ چەندىچ ئيمامىچ بوخارى ئەف حەدىسە دكرە دەليل دژى
مەرچئيان.

۳- حەدىس گرنگيا شاهەدانىچ، وكرنا نقيژىچ، ودانا زەكاتىچ، بو مە
ئاشكەرا دكەت، وكو ئەو ژ وان تىتانه يېن خوېن ومالىچ خودانىچ دپارىژن.

۴- و حەدىس دەليلە ل سەر هندىچ كو كارىن بەرچاچ ژ خودانىچ دئينه
قەبويلكرن، وحوكم ب دورستيا وان دئيتەدان، ومەسەلا ئنيهتىچ ودلى ئەفە
تابعى خودييه، وئەم مايىچ خوۆ تىچ ناكەين.

۵- وئەو دەليلە ل سەر هندىچ ژى كو دەستەكچين بيدعەچى، ئەويچن
ئەحكام وستوينين ئيسلامىچ ب جە- دئينن، ژ موسلمانان حسيب دبن، وحوكم
ب كوفرا وان نائيتەدان، وجيهاد دژى وان نائيتەكرن.

هه ديسا نه هي

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿ مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَافْعَلُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ، وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ نه بوو هوره يره ي عه بدرره حمانی کورپی صه خری -خودی ژئی رازی بت- دبیژت: من گوھ ل پیغه مبهری خودی بوو -سلاف لی بن- دگوت: تشتی من نه هیا هوه ژئی کربت خو ژئی بده نه پاش، و تشتی من فه رمان پی ل هوه کربت هندی هوین بشین بکهن، چونکی هه ما وی چه ندی یین بهری هوه برهونه هیلاکی پسیار کرنا وان یا زیده، وجود ابوونا وان ژ پیغه مبهرین وان.

بوخاری وموسلم قه دگوه یزن

ئهف هه ديسه ژئی ئیک ژ هه ديسین کومکهره؛ چونکی نهو هندی دگه هینت کو پیثقیه مرۆقی موسلمان دویکهفتنا ئهمر ونه هیین پیغه مبهری -سلاف لی بن- بکهت، وخو ژ وان کاران بده ته پاش یین بووینه نه گهرا تیچوونا ئوممه تین بهری. ژ بهر قی چه ندی ئیمامی نهوه وی دبیژت: ئهف هه ديسه ئیک ژ پیپک و بناخه یین ئیسلامینه.

و د دهر هه قا نه گهرا گوتنا قی هه ديسی دا د ریوایه ته کی دا ل نک ئیمامی موسلم هاتیه کو جاره کی پیغه مبهری -سلاف لی بن- خوتبه ک بو

صهحابیان دخواند، ئینا گۆته وان: گهلی مروّقان، خودی حه ج ل سهر ههوه
 فهرزکر، قیجا ههړنه هه جی، ئینا زهلامهکی گۆت: ئه ی پیغه مبهری خودی،
 ههر سال بچین؟ پیغه مبهری -سلاف لی بن- بهرسقا وی نه دا، سی جارن
 وی ناخفتنا خوّ فه گپرا، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆت: ئه گهر نه ز
 بیژم: به لی ئه و دی ل سهر ههوه واجب بت، وهوین نه شین وه بکه ن، پاشی
 ناخفتنه کا وه کی قی گۆت یا مه ل سهری ئینای.

و د ریوایه کی دا ل نک (ئبن ماجه ی) هاتیه کو ئه و زهلامی پسیار کری
 نه قره عی کوری حابسی بوو.

مه عنا: ههر وه کی پیغه مبهری -سلاف لی بن- پی نه خوّش بوو وی
 زهلامی نه ف پسیاره کری، له و جارا ئیکتی بهرسقا وی نه دا، بو هندی دا ئه و
 خوّ بی دهنگ بکه ت، وگاڤا دیتی کو ئه و خوّ بی دهنگ ناکه ت قاعیده یه کی
 شه رعی بو وی وبو خه لکی دی ژی ناشکه راکر، ئه و ژی نه فه یه: ئه و پسیارین
 زیده، وبی مفا نه که ن، و نه گهر جاره کی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتنه ک
 گۆت، بلا ئه و کاری پی بکه ن، و گه له ک ل دویف نه چن، و پسیارین زیده ژی
 نه که ن؛ دا حوکم ل سهر وان نه ئیته شدانن، چونکی هندی پسیارکه ر پتر
 ل دویف مه سه لی بچت قه ییدین زیده تر دی ل بهر ئینه دانان، وسه ره اتیا
 سرائیلیان د گه ل پیغه مبهری وان مووسای و فه کوشتنا چیل، ئه و د سووره تا
 (البقره) دا بو مه هاتیه فه گپران، ل بهر مه هه میان یا ناشکه رایه، وان
 پسیارین زیده کرن، خودی ل وان شدانن هه تا نیزیک بوو ئه و چیل ب ده ست
 وان نه که فتی یا فه رمان ب فه کوشتنا وی ل وان هاتیه کرن.

وحه دیس شریعه تی ل سهر دو تشتان لی کفه دکه ت: ئه و کارین نه هی ژی
 هاتیه کرن، یه عنی: خودی و پیغه مبهری وی ژ مه خواستی ئه م وان کاران
 نه که یین، و حه رام و مه کرووه هه ردو دکه قنه بن قی پشکی، حه رام ئه وه بی
 مروّف ب کرنا وی گونه هکار دبت، و ب نه کرنا وی خودان خیر دبت،
 و مه کرووه ئه وه بی ب نه کرنا وی مروّف خودان خیر دبت و ب کرنا وی

گونه‌هکار نابت، وئەقی پشکی دقیت ئەم ئیکجار خو ژئی بدەینه پاش و نیزیکی نه‌بین، هنگی تی نه‌بت ئەگەر ئەم نه‌چار بین ومه چو ریکین دی نه‌بن، هنگی دورسته بو مه ل دویش قەدەر هه‌وجه‌ییا خو ئەم وان کاران بکه‌ین زنده‌تر نه.

یا ددوئ: ئەو کارین فەرمان ب کرنا وان ل مه هاتیه‌کرن، و واجب و سوننه‌ت دکه‌قنه د بن دا، واجب ئەوه یی ب کرنا وی مرۆف خودان خیر دبت، و ب نه‌کرنا وی گونه‌هکار دبت، و سوننه‌ت ئەوه یی ب کرنا وی مرۆف خودان خیر دبت، و ب نه‌کرنا وی گونه‌هکار نابت، واجبی دقیت ئەو بکه‌ت، و کارئ سوننه‌ت ل دویش شیانا خو و هندی ژئی بیت بکه‌ت.

و ژ گوئنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ده‌می دبیت: هوبن هندی ژئی بکه‌ن هندی هوبن بشین.. زانایان قاعیده‌یه‌کی شه‌رعی دانایه، ئەو ژئی ئەقه‌یه: ئەگەر مرۆف نه‌شیا واجبه‌کی هه‌می بکه‌ت، بلا هندی بکه‌ت هندی بشیت، وه‌کی بو نمونه: ئەگەر نه‌شیا خرابیه‌کی ئیکجار راکه‌ت، به‌لی پیغه هات هنده‌کی کیم که‌ت، دقیت ئەو وی هنده‌کی نه‌هیلت، یان: هنده‌ک ئاف ل نک وی هه‌بوو به‌لی تیرا شوشتنا ده‌سنقیژی نه‌کر، هندی ئاف تیرا بکه‌ت بلا ئەو بشۆت، و بو ئەندامین مایی ته‌یه‌مومی بگرت، یان ئەگەر شیا بو کرنا نقیژی رابت و پروینت، به‌لی نه‌شیا بو سوو جودئ خو بچه‌مینت، دقیت ئەو رابت و پروینت، و بلا نه‌چته سوو جودئ.. وه‌وسا، و ئەقه‌یه مه‌عنایا گوئنا زانایان: تشتئ مرۆف بشیت بکه‌ت رانابت ژ به‌ر تشتئ مرۆف نه‌شیت (المیسور لا یسقط بالمعسور).

و ئەف هه‌دیسه بو مه ئاشکه‌را دکه‌ت کو ئیک ژ ئەگه‌رین تیچوونا ئوممه‌تین به‌ری مه (وبه‌لکی مه‌خسه‌د پیئ سرائیلی بن) ئەو بوو وان گه‌له‌ک پسارین زنده و بی مفا ژ پیغه‌مبه‌رین خو دکرن، و پشتی پیغه‌مبه‌رین وان به‌رسفا وان ددا، وان ب گوئنا وان نه‌دکر، یه‌عنی: وان پسار دکرن و گاڤا به‌رسف ب دلئ وان نه‌با، وان وه‌سا دکر وه‌کی دلئ وان دچتی.. و مخابن

نوکه د ناف ئوممه تا مه ژی دا گهلهک کهسین ب قی رهنگی هه نه، کار وکهسبی وان پسیارن، نه بو هندی دا علمهکی ل نک خو پهیدا بکهن، یان دینی خو بزائن، بهلکی بو هندی دا ئهو تشتهکی بیینن خو پیئغه موژیل بکهن، وجهدهلی ل دور بکهن، پا ئهقه چاوایه؟ بوچییه؟ بوچی فلان کهس وه ناپیژت؟ پا ئهگهر فلان تشت هو لی هاته هه ئهم دی چ کهین؟ یان دی پسیارا تشتهکی کهت هتا ئهو دمتر ژی ئهو ههوجهی وی تشتی نابت.. مروقهکی نزانن باش دهسنقیژئی بشوت سهعهتهکی جهدهلی دی کهت کانئ خوارنا گوشتی ههسپان چاوایه! ئیک نزانن ئهرکانین نقیژئی چهندن بو خو پسیارا ئهرکانین نقیژئی ناکهت دی مینته ب مهسهلا (ئستنساخا مروقان) قه کانئ چاوایه!! مهعنا: ئارمانج ههقرکی وجهدهله نه وهرگرنا فایدهیه.

وعهدهتی سهحابیان بوو تشتی ئهو ههوجه نهبیانی وان پسیارا وی نه دکر، ئهنهس دیژت: نههیا مه هاتبوو کرن ئهم پسیارین زبده ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- بکهین، فیجا کهیفا مه گهلهک دهات دهمی زهلامهکی عاقل ژ بادیی هاتبا پسیارهک ژ پیغه مبهری کربا ومه گوهی خو دابایی.. وزهیدی کورئ ثابتی دهمی مروقهکی پسیارهک ژئ کربا دا بیژتی: ئهف تشته ههیه یان نه؟ ئهگهر گوئبا: نه، دا بیژتی: گاڤا ئهو تشت چییوو پاشی وهره پسیاری بکه. ویا ژ قی ژی کریتتر، کو دبهته ئهگهرا تیچوونا خودانی، ئهوه ئهو پسیارا تشتهکی بکهت، وگاڤا بهرسقا دورست ب دهلیل بو هاته ئاشکهراکر، ئهو خو دفن بلند بکهت، وحهقیی قه بویل نه کهت، وکاری ب وی بهرسقی نه کهت، وهکی وان یین بو ترانه ویاری پسیارا ئه حکامان دکهن، وگاڤا زانایهکی ئهو حوکم بو وان ئاشکهرا کر، ل شوینا ئهو کاری پی بکهن، دی چن ل عهردان وی بهرسقی بیژن، وکه نه جهی پیکه نینی..

و ژ فان رهنگه پسیاران ده رکهفت، پسیارکرن بو هندی کو مروف دینی خو بزانت، وکاری پی بکهت، تشتهکی فهره وهکی خودی د ئایهتهکی دا گوئی: ﴿ فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (النحل: ۴۳).

مفایین حه ديسی:

- ۱- ئەف حه ديسه هندى دگه هينت كو يا باش نينه مرؤف گه لهك پسياران بكهت، ب تايبه تى وان پسيارين ئەوهه وجه نهبتى.
- ۲- وحه ديس هندى دگه هينت كو دقيت مرؤف گرنگىي بده ته تشتى فهرتر پاش يى فهراتيا وي كي متر.
- ۳- ئيك ژ ئەگه رين تيرنا ئوممه تين بهرى مه ئەو بوو وان گه لهك پسيار ژ پيغه مبه رين خو دكرن، و كار ب به رسقين وان نه دكر.

هه دیسا دهی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ: (يَتَأَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنْ الطَّيِّبَاتِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا) وَقَالَ: (يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشْعَثَ، أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ! وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟!﴾.

رواه مسلم

ژ نه بوو هورهیره ی -خودئ ژئ رازی بت- دبیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوټ: گهلی مروټان، هندی خودیبه یی پاکه، و تشتی پاک نهبت نهو قه بوبل ناکهت، و هندی خودیبه ب وی تشتی فهرمان ل خودان باوهران کریه یی فهرمان یی ل پیغه مبهران کری، و گوټ: گهلی پیغه مبهران، ژ تشتی پاقر بخون، و کاری چاک بکهن، و گوټ: گهلی نهوین باوهری ئینای، ژ رزقی پاقرئ مه دایه ههوه بخون.. پاشی وی بهحسی زهلامی کر: سهفهری دریژ دکهت، یی سهرقژ و توژهوی، دهستین خو بهر ب عهسمانی قه دریژ دکهت: یا ره بیی یا ره بیی! و خوارنا وی یا حهرامه، و قه خوارنا وی یا حهرامه، و جلکی وی یی حهرامه، و گوشتی خو ب حهرامی یی گرتی، نهری چاوا دی بهرسقا وی ئیته دان.

موسلم قه دگوهیژت

گرنگیا ڦي حه ديسي ژ هندی دئیت ٺه به حسي شهرتي قه بويلکرنا وان کاران دکهت بين مروث خو پي نيزيکي خودي دکهت، کو پاقره، وٺه بهري مروثي دده ته گرنگيا هندی کو خوارن وقه خوارن وجلکي مروثي ژ ماله کي حه لال بت، وخو ژ مالي حه رام بده ته پاش يي کو دبه ٺه گهرا نه قه بويلکرنا دوعا بين وي، ودوعا وه کي ٺه دزانين مهزنترين عيباده ته بو خودي دئيته پيشکيشکرن.

د ده سپيکا گوتنا خو دا پيغه مبهه -سلاف لي بن- پاک وپيروزيا خودي ژ هه عهيب وکيماسيه کا هه بت بو مه بهرچاف دکهت، ده مي دبئت: ﴿إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ﴾ وپه يفا (طيب) ل ڦيري ب پامانا پاک وپيروزي دئيت، وچونکي خودي يي پاڪه ٺه بهس وي تشتي قه بويل دکهت يي پاک بت: ﴿لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا﴾ وهه چهنده ل ڦيري پتر هزر بو هندی دچت کو مه خسه د بت تشتي دئيته قه بويلکرن وي نه ئيته قه بويلکرن، دانا خيرانه، يه عني: ٺه مالي تو ب خير ددهي هه تا ژ ته بيته قه بويلکرن دئيت يي پاقره و حه لال بت، به لي دبت مه عنا هيشتا به رفه رهتر زي بيته وهرگرتن، يه عني: هه کار وگوتنه کا مروث بکهت هه تا بيته قه بويلکرن وبو خوداني ب خير بيته نفيسين، دئيت يي پاک بت، وپاڪي ٺه وه ٺه يي حه لال بت، و ل دويث شريعه تي بت.. وده مي پيغه مبهه -سلاف لي بن- دبئت: خودي قه بويل ناکهت، دو مه عنا ژي دئينه وهرگرتن: قه بويل ناکهت، يه عني: ٺه کار ژ بني يي به طاله، هه وه کي خوداني نه کري، يان ٺه خيرا وي کاري ب تامي بو خوداني نائيتهدان، چونکي هنده ک کيماسي تيدا هه نه. و ژ بهر کو تشتي پاک نه بت خودي قه بويل ناکهت، وي فه رمان ل پيغه مبهه رين خو ب تايبه تي، وخودان باوه ران ب گشتي کريه کو ٺه ژ رزقي حه لال بخون، و هه تا رزقي وان يي حه لال بت، دئيت ٺه کاري ٺه دکهن ژي يي ٺه رزق پيغه دئيت، يي حه لال بت؛ چونکي خوارنا پار يي حه لال دبه ٺه گهرا هندی عيباده تي مروثي ژي بيته قه بويلکرن، وبهري هه ميان دوعا.

وپیغهمبهر -سلاف لی بن- د قی گوتنا خو دا ئیشاره تی دده ته هنده ک
شهرتین دبنه نه گهر کو دعایین مروقی ژ بهر قه بویل بین، ژ وان شهرتان:

۱- پاکی وه کی گوتی: ﴿لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا﴾ وپاکی د دعایین دا نه وه
ئیخلاص تیدا هه بت، یه عنی: ژ خودی بت و بو خودی بت، ویا دویر بت
ژ هه می رهنگین ریمه تی و مه دحه و مه خسه دین خراب.

۲- سه فهر، چونکی د سه فهری دا، ب تاییه تی نه گهر درپژ بوو، مروق
دی نه خوشیا خه ریبیی وزه حمه تی بینت، وهنگی دلی وی دی نازک بت، و نه و
ب نه فسه کا شکهستی دی دعایین کهت، له و پیغهمبهری -سلاف لی بن-
به حسنی زه لامی کر سه فهری درپژ دکهت.. یه عنی: ئیک ژ نه گهرین
قه بویل کرنا دعایین ل نک وی پهیدا دبن، پاشی چ؟

۳- پاشی گوت: ﴿أَشَعْتَ، أَغْبَرَ﴾ یه عنی: پرچا سه ری وی یا قزاقره،
وجلک و سه روبه ری وی یی توژه ویه، و نه فه ئیشاره ته بو گوهورپنا هه یهت
و سه روبه ری وه ک نیشان بو خوشکاندن، و مروق ده می دعایین دکهت نه گهر
نیشانین خوشکاندن بو خودی ل سهر خو ئاشکه را بکهت، وه کی گریی یان
نه پوبته پیکرنا ب که شخه ییا جلکی و سه روبه ری پتر یا بهرعه قله کو دعایا
وی بیته وهرگرتن، و هه ر ژ بهر قی چهن دی بوویه ده می پیغهمبهر -سلاف لی
بن- دهر دکه فته نقیژا بارانی کراسی خو قازی دکر، و ب خوشکاندن قه
دهر دکه فت.

۴- د دویف دا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ﴾
دهستین خو بهر ب عهسمانی قه بلند دکهت، و نه فه زی ئیک ژ ئادابین
دوعایینه، د حه دیسه کی دا یا (ئه حمه د و نه بوو داوود و ترمذی) قه دگوهرپن،
پیغهمبهر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿إِنَّ رَبَّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيُّ كَرِيمٌ، يَسْتَحْيِي
مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ، أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا﴾ هندی خودایین هه وهیه یی شهرمین
ومهرده، شهرم ژ عه بدی خو دکهت ده می نه و دهستین خو ب نک وی قه بلند

دکەت، ئەو وان قالایا بزقپینت.. هزر بکە مرۆڤەکی گەلهکی مەرد بت،
 و د سەر مەدینیا خۆ را یی شەرمین ژى بت، تو دەستی خۆ ل بەر قەگری،
 و ب خۆشکاندن قە تىشتەکی ژى بخوازی، تو بیژی ئەو دەستی تە خالی
 بزقپینت؟

پا هوبن بۆ خودی چ دبیتن؟

۵- وپیغەمبەر -سلاف لی بن- ژ کیس دەقی وی زەلامی قەدگوهیت،
 ودبیت: ئەو دبیت: ﴿يَا رَبِّ يَا رَبِّ﴾ یهەنى: زیدە ئیلحاحی د دعایى
 دکەت، دبیت و دبیتە قە، نەدووستییت ونە بی هیقی دبت، ئەقە ژى ئیک
 ژ ئەگەرین قەبوپلکرنایا دعایینە، لەو پیغەمبەری -سلاف لی بن- دەمی
 دعایەک کربا، وی دو سی جارن ئەو دوبارە دکر..

ئەقە ئەو ئەگەرن یین دعایا ژ بەر دئینە قەبوپلکرن، وی زەلامی یی
 پیغەمبەری بەحسی وی کری، ئەو هەمی ل نک خۆ یی پەیدا کربوون، بەلی
 تىشتەکی دی یی گەلهکی گرنگ وی ژ بیرکریه و ل نک وی نینە: ﴿وَمَطْعَمُهُ
 حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذْيَا بِالْحَرَامِ﴾ کو خوارن وقەخوارن وجلکی
 وی یی حەلال بت.. سەعدی کورئ ئەبوو وهققاصی داخواز ژ پیغەمبەری کر
 کو ئەو دعایى بۆ وی ژ خودی بکەت؛ دا ئەو دعایین وی قەبوپل بکەت،
 پیغەمبەری -سلاف لی بن- گوئی: ﴿أَطْبَاطِطُكَ تَكُنْ مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ﴾
 خوارنا خۆ حەلال بکە، دعایین تە دئ قەبوپل بن، وهکی طەبەرانی ژى
 قەدگوهیت.

ئەو کەس خەمی ژ حەلالیا پاریى خۆ نەخوت، وقەخوارن وجلکی خۆ
 ژى، یی هەژى نابت خودی دعایا وی قەبوپل بکەت، لەو پىشتی پیغەمبەری
 -سلاف لی بن- بەحسی وی زەلامی کری یی ب وی رەنگی ژیگوتی دعایا
 کربن، بەلی خوارن وقەخوارن وجلکی وی یی حەرام، ب عەجیبی قە پسپار
 کر: ئەری چاوا دعایا وی دئ قەبوپل بت؟!

مفایینِ حەدیسئ:

- ١- ئەف حەدیسە گرنگیا پاقریئ د قەبویلکرنا کار وگۆتتان دا بوۆ مه بهرچاڤ دکەت.
- ٢- هەر وەسا بهرئ مه ددەتە گرنگیا خوارن و قەخوارن و جلکئ حەلال، وکو ئەو ژ ئەگەرئین قەبویلکرنا دوعايئنه.
- ٣- و حەدیس هەندەک ئەگەرئین دی ژئ یئین قەبویلکرنا دوعايئ بوۆ مه ئاشکەرا دکەت.

هه ديسا يازدئ

عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، سبط رسول الله - صلى الله عليه وسلم -
وريجانته - رضي الله عنهما - قَالَ : حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - صلى الله
عليه وسلم - : ﴿ دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ ﴾ .

رواه النسائي والترمذی، وقال: حسن صحيح

ژ ههسه نئ کورئ عهلی، نهقیئ پیغه مبهری - سلاف لی بن - ورحانا وی
- خودئ ژئ رازی بت - دبیرت: من ژ پیغه مبهری خودئ - سلاف لی بن - ئەف
گۆتنه ژ بهر کره: ئەو تشتئ تو یئ ژئ ب گومان بی بهیله، هه ر وی تشتئ
بی تو یئ ژئ ب گومان نه بی.

نه سائی و ترمذی قه دگوهیژن.

ئەف هه ديسه ئيشاره تئ دده ته ئیک ژ بناخه یین دینئ مه، ئەو ژئ خو
دویر کرنا ژ وی تشتیه یئ مروف ژئ ب گومان بت، هه تا خو ژئ پشت
راست بکهت، وئ هه ئەوه یا دبیرنئ: (تهقوا) یان (وه رع)، ئەوا پیغه مبهری
- سلاف لی بن - پتر جارا د خوتبین خو دا وه صیهت پی ل موسلمانان دکر.

ههسه نئ کورئ عهلیئ کورئ ئەبوو طالبی، کورئ فاطمایا کچا
پیغه مبهری - سلاف لی بن -، ئەوی دبیرنئ: رحانا پیغه مبهری؛ ژ بهر کو بینا
پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب وی دهات، وگاڤا ددیت گه له ک کهیف خوش
دبوو، دئیتته هژمارتن ژ وان سهحابیین ب عه مری قه دبچوبک؛ چونکی
دهمئ پیغه مبهری - سلاف لی بن - قهستا خودایئ خو کری، ژیی ههسه نئ
نیزیکی دهه سالان بوو، ههسه ن دبیرت: تشتئ من ژ پیغه مبهری - سلاف لی
بن - ژ بهر کری، یه عنی: مایه ل بیرا من ژ گۆننئ وی، ئەف گۆتنه یه، وی

گوټ: ټو تشتی ته ب شک بیخت وتو یی ژئی ب گومان بی، بهیله، وههړه وی تشتی بکه یی تو ژئی ب گومان نه بی.. وتمامیا هه دیسی وه کی ل نک (ترمذی) هاتی، ټه فهیه: ﴿فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الكَذِبَ رِيْبَةٌ﴾ یه عنی: هندی راستیه دلرحه تیه، وهندی دره وه شکه بو دلی، و ژ قی دئیته زانین کو مروټ دقیت وان کاران نه کهت یین شک تیدا هه بت، دا یی پاراستی بت ژ حهرامیی ټه فه ژ لایه کی فه، و ژ لایه کی دی فه دا ټو ژ ټه مانئ خه لکی ژی پاراستی بمینت. هه وه سا ټه فه ئیشاره ته که ژی کو مروټ ل دلی خو بزقرت ټه گهر هات وټو د تشته کی دا که فته گومانئ.

وټه گهر ټم ل دیروکا پیشیین قی ټوممه تی بزقپین، ژ جیلی صه حابیان ودوبکه فتیین وان یین چاک، دی بینین وان گه لهک خو ژ وان تشتان ددا پاش یین ټو تیدا دکه فتنه گومانئ، هه تا گه لهک جاران وان خو ژ حه لالی ددا پاش ژ ترسین هندي دا کو ټو بکه فنه د حهرامی دا..

بو نمونه: جاره کی عه بده کی ټه بوو به کری هاته نک، تشته ک قی بوو، هنده ک ژئی دا ټه بوو به کری، ئینا ټه بوو به کری ټو کره د ده قی خو دا، وپشتی داعوبرای وی گوټه ټه بوو به کری: تو دزانی ټو یی چ بوو ته ژئی خواری؟ گوټی: یی چ بوو؟ وی گوټ: د جاهلیه تی دا من خیفزانکی بو مروټه کی کربوو، و من چو ژ خیفزانکی نه دزانی، من ټو خاپاند، ژ نوی من ټو دیت وی ټه ف ماله دا من.. ئینا ټه بوو به کری تبلا خو بره گه رویا خو ودلی خو پاکر..

ویه زیدئ کورئ زه ربعی گاڤا بابئ وی مری پینج سه د هزار ژ میراتی وی گه هشتنی، وی ټو وه رنه گرتن، چونکی بابئ وی بوو بوو والی بو هنده ک مه زنان، ټو دترسیا مالی بابئ وی یی حه لال نه بت!

و نمونه ټه گهر ټم ل دویف بچین، گه له کن.

ومهسه لهك ل څيړئ هه يه دڅيټ هم بيرا خو لي بينينه څه، نه و ژي
 نه څه يه: نه څه پړنگي وهره عي يي ژ هه ژي وان كه سانه يين ب ته قوا بن،
 وحالي وان د گهل (ئستقامي) يي دورست بت، نه وه كي وان يين خو
 ژ حرامي وگونه هين مه زن نه دهنه پاش، وخو ب څي پړنگي وهره عي نيشا
 خه لكې بدن، يه عني: واجباتين شرعي ب جه نه ينن، وخو ژ شوبوهاتان
 بدنه پاش.. نه څه پړنگي هو سا يي مروځان، وهره عا وان جهي گومان يه،
 وزوي ب زوي دڅيټ مروځ باوهر ژ وان نه كهت، ژ بهر څي چهندي دهمي
 هندهك عيراقيان پسيارا خوينا پيشي ژ عه بدللاهي كورې عه باسي كړي
 كانې يا حلاله يان نه؟ وي به رسقا وان نه دا وگوت: حوسه ين يي كوشتي،
 وپسيارا خوينا پيشي ژ من دكهن!!

وجاره كي زه لاهه كي پسيار ژ بشري حافي كر، گوتي: نه گهر زه لاهه كي
 دهيكه وي بيژني: ژنا خو به رده، گوهي خو بده تي يان نه؟ وي گوت: نه گهر
 وي د هه مي تشتان دا گوهداريا دهيكه خو كرت، بلا د څي تشتي ژي دا
 گوهداريا وي بكهت، ژ خو نه گهر ب څي تشتي ب تني گوهي خو بده ته
 دهيكه خو پاشي رابت وي بقوت، بلا وه نه كهت!

و نه څه بيرا مه ل وان زه لاهان دئينه څه نه وين د چو تشتان دا گوهداريا
 شريعتي ناكهن، و دو ژنان دئين ديژن: مانې شريعتي يي دورست كړي
 لهوا.. هه وه كي وان شريعت هه مي يي ب كارئينا هه ما نه څه مهسه له
 ب تني مابوو!!

مفایین هه دیسی:

نه څه هه دیسه هندي دگه هينت كو پيتقيه مروځي خودان باوهر يي خودان
 وهره ع وته قوا بت، خو ژ وان كاران بده ته پاش يين گومانې بو وي چي دكهن،
 وقهستا وان كاران بكهت يين گومان تييدا نه بت.

هه دیسا دوازدی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿مَنْ حَسَّنَ إِسْلَامَ الْمَرْءِ تَرَكَهُ مَا لَا يَعْنِيهِ﴾.

رواه الترمذي

ژ ئەبوو هورەیرە -خودئ ژئ رازی بت- دئیتە قەگواستن، دبیرت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گوئ: ژ باشیا موسلمانەتیا مروقیە ئەو وی تشتی بهیلت یئ مایئ وی تئ نهچت.

ترمذی قەدگوھیزت

ئەف هەدیسە ئیک ژ بناخەیین تۆرە وئادابین جفاکی یین مروقی موسلمان بەرچاڤ دکەت، وئاشکەرا دکەت کو ژ تامایا موسلمانەتیا مروقی ئەو ئەو مایئ خو د وی تشتی نهکەت یئ پەیوەندی ب وی قە نهبت ومایئ وی تئ نهچت، ومایتیکرن ئەوا ئیسلاام مە ژئ ددەتە پاش پتر جاران ب ریککا ئەزمانی دبت، ومروقی خودان باوهر ئەگەر ل بیرا خو بینتەقە کو هەر گوئنەکا ئەو بیژت ل سەر وی دئیتە هژمارتن، ورۆژەک دئ ئیت حسیبا وئ دئ د گەل وی ئیتەکرن، ئەو ل ئەزمانئ خو دئ یئ هشیار بت، ووی گوئنئ نابیژت یا مایئ وی تئ نهچت.. ودبت هئدەک کەس هەبن هزر بکەن خودئ وئ ئاخفتنی ل وان ناگرت یا ئەو دبیرن، وصەحابیئ پیغەمبەری موعادئ کورئ جەبەلی ب خو ژئ ئیک ژ وان بوو، دەمئ ب عەجیبی قە پسار ژ پیغەمبەری -سلاف لی بن- کری: ئەی پیغەمبەری خودئ ما سەرا

وان ئاخفتننن ئەم دېيژن دئ ل مه ئيته گرتن؟ پيغه مبهري -سلاف لئ بن-
گوتئ: ئەري ما ئەگەر ژ بەر گوتنا ئەزمانى نەبت تشتەك هەيه مروقى سەر
وسەر بەهاقېتە د ناگرى دا؟!

ئىمامى نەوہوى دېيژت: ((پيئتيه مروث ئەزمانى خو ژ وئ ئاخفتنى
بگرت يا مەصلحت تيدا نەبت، وەر جارەكا ئاخفتن ونەئاختن وەكى ئيك
بت، يا سوننەت ئەوہ مروث نەئاخت، چونكى دبت ئاخفتنا حەلال سەرى
بكيشتە كارەكئ حەرام يان مەكرووہ وئەقە گەلەك جارن چئ دبت...)).

وتشتئ بەرچاڤ ويئ خەلك هەمى دزانت ئەوہ: ئاخفتنا تازە وسەر خو،
ويئ دەنگى، هيبەتئ ددەتە خودانى، وئاختنا زىدە وپريژئ و مايتيكرن
كەسنىا مروقى بي بەا وسفك دكەت، وەهيبەتا وي د چاقتن خەلكى دا
دئنتە خواري.

و ژ قئ حەديسى دئتە زانين كو باشى وتماميا ئيسلاما مروقى وي
ژ مايتيكرنى ددەتە پاش، وەر جارەكا ئيسلاما وي تمام بوو خودئ خيرا
كارئ وي ب زىدەيى دئ دەتئ، وەكى د حەديسەكئ دا يا بوخارى وموسلمى
قەگوهاستى هاتى: ﴿ إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ، فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ
أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا ﴾ يەعنى: ئەگەر ئيك
ژ ھوہ ئيسلاما خو باشكر، ھەر باشيەكا ئەو بكەت دئ بو وي ب دەھان
ئيتە نقيسين حەتا دگەھتە حەفت سەدان، وەر خرابيەكا ئەو بكەت دئ بو
وي ب وەكى وي ئيتە نقيسين. و ژ لايەكئ دى قە باشيا موسلمانەتيا
مروقى ھندئ ژئ دخوازت ئەو خو ژ كارئ نەدورست ژى بدەتە پاش، وەكى
د حەديسەكئ دا يا بوخارى وموسلمى قەگوهاستى هاتى: ﴿ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ
الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ ﴾ موسلمانئ دورست ئەوہ يئ موسلمان ژ دەستئ وي
وئەزمانئ وي بيئە پاراستن، يەعنى: نە ب ئەزمانئ خو ونە ب دەستئ خو
مايئ خو د وان نەكەت.

ژ حهسه نئ بهصرى دئته فه گوهاستن، دبیژت: ژ نیشانیښ پشندانا خودی
بو عهبدی نهوه نهو عهبدی ب وی تشتی فه موژیل بکهت یی مایی وی تی
نهچت.

وعهبدللاهی تهستوری دبیژت: ههچی د وی تشتی دا باخفت یی مایی
وی تی نهچت، دی ژ راستگوویی بی بار بت. یهعنی: دی فییری درهوان بت.
ومه عرووفی کهرخی دبیژت: دهمی ئاخفتنا عهبدی د وی تشتی دا بت
یی مایی وی تی نهچت، مهعنا وی نهوه خودی نهو یی شهرمزارکری.

وتشتی مروقی ژ ماییتیکرنی ددهته پاش باوهریا ب خودی وشریعه تیه،
لهو پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- نهو ژ باشیا ئیسلا ما مروقی
هژمارت، و ل فییری دقیت بیته دیارکرن کو دو پهنگین مروقان هه نه ژ بهر
نهزانینا وان ب شریعه تی دکه فنه خهله تی:

- هندهک کار وگوئین واجب وسونهت دهیلن، یا ژ وان فه نهو ژ وان
تشتانه یین مایی وان تی نهچت.

- وهنده کین دی هه نه مایی خو د گهلهک کاران دکهن، چونکی هزر دکهن
نهو ژ وان کارانه یین مایی وان تی دچت.

وحهتا ههر ئیک ب دورستی توخویی خو بزانت دقیت خو د شریعه تی دا
زانا بکهت.

مفایین هه دیسی:

۱- نهف هه دیسه هندی دگه هینت کو پیته قیه ههر ئیک ژ مه دهمی
خو د وان گوئن وکاران دا زهعی نه کهت یین چو مفایی وی تیدا نه بن،
ومایی وی تی نهچت.

۲- وحه دیس هندی دگه هینت کو ئیک ژ سالوخه تین که سینیا موسلمان
یا تمام نهوه نهو یی ماییتیکه نه بت، چونکی ماییتیکرن خودانی بی بها
دکهت.

۳- وحه دیس بهرئ مه دده ته پاقر کرنا نه فسی وبلند کرنا وئ ژ وان
تشتین وئ کیم دکهت، و د چاقتین خه لکی دا دشکینت.

۴- ماییتیکرن گه لکه جارن دبه ته گهرا په یدابونا نه فیانی د ناچه را
خه لکی دا، و دویر نینه نه و سه ری بکیشته شه ر و لیککه فتنی ژی.

هه دیسا سیزدی

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رضي الله عنه -، عن رَسُولِ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم -
قال: ﴿ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ نههسی کورئ مالکی -خودئ ژئ رازی بت- دئیتته فه گوهاستن،
دیپت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: باوه ریا ئیک ژ هه وه تمام نابت
هتا وی نهو بو برایی خو بقیت یا بو خو دقیت.

بوخاری وموسلم فه دگوهیزن

د هه دیسا بووری دا، پیغه مبهری -سلاف لی بن- بهحسی ئیک ژ وان
تشتان کر یین ئیسلاما مروقی پی تمام دبت، و د قئ هه دیسی دا بهحسی
تشته کی دی دکهت باوه ریا مروقی پی تمام دبت، وچونکی ئیسلام ب کار
وکر باران فه یا گریدایه، و باوه ری ب دلی فه، نهو تشتئ ئیسلام پی تمام
دبت، کونه مایتیکرن بوو، ب کار وگوتنان فه هاته گریدان، و نهو تشتئ
باوه ری پی تمام دبت، کو مروقی نهو تشتت بو برایی خو بقیت یی بو خو
دقیت، ب دلی فه هاته گریدان.

وئهف هه دیسه ئیک ژ وان هه دیسانه یین زانایان گرنگیه کا مهزن دایی؛
چونکی نهو ئیک ژ وان توره یین مهزن بو مه بهرچاف دکهت یین کو
پیتقیه ل نک مروقی هه بن دهمی نهو سه ره ده ری و ته عامولی د گهل خه لکی
دکته.

وده می پیغهمبهر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ..﴾ ئیک ژ ههوه باوهیی نائینت، مهعنا وی ئهه نینه ئهه دئ کافر بت، وباوهری ئیکجار ل نک وی نامینت، بهلکی مهخسهه پئ ئههه -وهکی زانا دبیرن- ئهه باوهریهکا تمام نائینت، چونکی ئهوی ئهف سالوختهه ل نک نهبت ژئ ئهصلئ باوهریئ دئ ل نک ههبت، وئهف هههسه هندی دگههینت کو ئیک ژ چهقیئ باوهیی ئههه مرؤقی خیر بو براین خویئین موسلمان بقیئت، کهیفا وی بیت دهمی باشیهک دگههته وان، و ب خهه بکهفت دهمی دبینت نهخوشیهک دگههته وان، وئیمامئ نهوهوی دبیرت: یا باشر ئهوه مهعنا (برای د قئ ههههسی دا ب رهنگهکی بهرفرهتر ژ براینیا باوهریئ بیته وهرگرتن، ومرؤقی خیرا بو براین خویئ کافر ژئ بقیئت، کو ههز بکهت ئهه بیته دئیسلامئ دا، وبهردهوامیا باوهریئ بو براین خویئ موسلمان بقیئت، ژ بهر قئ چهندی دوعایا هیدایهتی بو کافرئ تشتهکی ب خیره.

ویغهمبهر ب خو -سلاف لی بن- بهری ههه کهسهکی دی ژ وان بوو بین خیر بو براین خو دقیا کانئ چاوا وی ئهه بو خو دقیا، ئیمامئ موسلم قههگوهیزت کو جارهکی ئهههوه زهرری داخواز ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- کر کو ئهه وی بکهته مهزنی جههکی، ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوئی: ئهز دبینم تو مرؤقهکی لاوازی، ومن ئهه تشت بو ته دقیت یئ من بو خو دقیت، مهزنی دو مرؤقان نهکهی، ونههیه وهکیل ل سهه مالیئ ئیتیمهکی.

وصههابیئین پیغهمبهری ژئ -سلاف لی بن- ب قئ رهنگی بوون، عههبللاهئ کورئ عههباسی د گوئنهکا خو دا دبیرت: ئهز ئایهتهکا قورئانی دخوینم وئهز ههز دکهم خههک ههمی وی تشتی بزنان یئ ئهز ژئ دزانم.

وههه جارهکا مرؤقی ئهه خیر بو براین خو قیا یا وی بو خو دقیت، مهعنا وی ئههه دلئ وی د دهه ههقا وان دا یئ صافییه، وچو کهرب ونهقیانا وان ل نک وی نینه، وئهه ههسویدیئ ب وان نابهت، وئهه کهسهئ هوسا بت دئ باوهریا وی یا تمام بت.

مفایینِ حەدیسێ:

۱- ژ ژی حەدیسێ دئیتە زانین کو ئیک ژ سالۆختین کەسینیا مرۆقی خودان باوەر ئەوە ئەو یی (ئەنانی) نەبت، و ژ وان نەبت یین حەز دکەن هەمی تشت بووی ب تنی بن، و خیر نەگەهتە کەسەکی دی ژ بلی وی.

۲- چێ نابت مرۆقی خودان باوەر کەسەکی حەسوید بت، و کەرب ونەقیانا خەلکی د دلێ وی دا بت.

۳- وئەف حەدیسە هندی دگەهینت کو باوەری کیم وزێدە دبت، و دبت مرۆف کارەکی بکەت باوەریا وی پێ کیم بیت، و کارەکی دی بکەت باوەریا وی پێ زێدە بت.

۴- ب کارئینانا ژی یا د حەدیسێ دا هاتی، کو مرۆقی خیر بو خەلکی هەمی بقییت، و حەز بکەت ئەو بگەهتە وان یا دگەهتە وی، دبتە ئەگەرا بەلاقبونا قیان و حەژتیکرنی د ناقبەرا کورپن جفاکی دا.

هه دیسا چاردی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: الثَّيْبُ الزَّانِي، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمَفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ ۝ ﴾.

رواه البخاري ومسلم

عبداللاهی کوری مهسعوودی -خودی ژئی رازی بت- ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- فه دگوهیژت، دبیتژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: خوینا مروقه کی موسلمان یی شاهده بدهت کو ژ خودی پیغه تر چو خودایین حهق نین وکو نهز پیغه مبهری خودیمه هلال نابت، ب ئیک ژ سی رپیکان نهبت: نهوی ب ژن بت وزنایی بکته، ونهفس ب نهفسی، ونهوی دینی خو بهیلت وخو ژ جماعه تی فهدهر کته.

بوخاری وموسلم فه دگوهیژن

زانایی ناقدار (ئبن هجهری ههیشه می) ل دۆر مه رته بهیا قی هه دیسی دئاخفت ودبیتژت: وی مه رته بهیه کا گرنه ههیه؛ چونکی نهو ب خه طه رترین تشتی فه یا گرتدایه کو خوینا مروقانه، وکانی چ ژئی هلاله و چ هه رامه، ونهو ئاشکه را دکته کو نهصل و بناخه د خوینی دا نهوه هه رامه نهو بیته رپیتن، وعهقل ژئی بو قی چه ندی دچت؛ چونکی نهو ل سه ر هندی یی هاتیه دورستکرن، نهو ههز دکته وینه یی مروقی یی ب جوانترین رهنگ هاتیه ئافراندن، بمینت.

یہ معنی: ئەف حەدیساً بۆری ب پەنگەکی ئاشکەرا بۆ مە دەتە دیارکرن، کو پیتنا خوینا مروۆقی موسلمان کارەکی حەرامە، وپاراستنا رحی ئیک ژ وان کارانە بین ئیسلامی ل سەر مە فەرکری، وئەگەر ئەم بەری خۆ بدەینە ئایەتین قورئانا پیروۆز، هەر وەسا گۆتتین پیغەمبەری -سلاف لی بن- دئ بینین کو خودی وپیغەمبەری وی گەفین دژوار ل وی کەسی کرینە بی ژ قەستا وبی حەق خوینا مروۆقەکی بریژت، وئەو گەف ب گەلەک پەنگان بەرچاف دبت، ژ وان:

۱- ئەو کەسی مروۆقەکی بکوژت، تاوانا وی هند یا مەزنە هەر وەکی وی خەلکی عەردی هەمی کوشتین، خودی دبیژت: ﴿مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أُورِثَ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا﴾ (المائدة: ۳۲).

۲- ژ بەر تاوانا وی یا مەزن خودی د ئایەتەکی دا گەفی ب چوونا جەهنەمی، ومانا تیدا، وغەزەبا خودی ولەعنەتا وی، وەزەبەکا مەزن، ل وی دکەت دەمی دبیژت: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاءُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۹۳).

۳- پیغەمبەر -سلاف لی بن- د گۆتتەکا خۆ دا یا بوخاری و موسلم ژئ قەدگوهیژن ئاشکەرا دکەت کو کوشتتا وی نەفسی یا خودی کوشتتا وی حەرام کری ئیک ژ حەفت گونەهانە بین خودانی دبنە هیلاکی، ژ بەر مەزنیان وان.

۴- و د گۆتتەکا خۆ یا دی دا یا ترمذی ژئ قەدگوهیژت دبیژت: خرابوونا دنیایی ل بەر خودی سفکترە ژ کوشتتا زەلامەکی موسلمان.

بەلی ئەف پاراستنا خوینی هنگی رادبت ونامینت دەمی خودان ئیک ژ وان کاران دکەت بین خوین پی حەلال دبت، و مسوگەر ئەو کار هند دمەزن وکرپتن حەتا ئەف کاری مەزن -کو کوشتنە- پی حەلال دبت، و د قی حەدیساً خۆ دا پیغەمبەر -سلاف لی بن- بۆ مە بەحسی سی ژ وان کاران دکەت بین (عصمەتا خوینی) رادکەت، و خودانی موستەحەقی کوشتنی دکەت، و بەری ئەم

بهحسی څان ههر سی حاله تان بکهین، پیتقیه ئاشکهرا بکهین کو ب جهئینانا
حوکمی د څان حاله تان دا، کارئ دهسته لاتی ب تنییه، وبؤ خه لکی نینه نهو
ژ نک خو ب کارئ جهئینانا (حدوودین شهرعی) راببن.. وئهو ههر سی
حاله ت نهغه نه:

۱- ﴿الثَّيْبُ الزَّانِي﴾ یه عنی: نهو کهسی ب کرنا فاحشی رابیت، وئه گهر
زهلام بت یئ ب ژن بت، وئه گهر ژن بت یا شویگری بت، زانایتن ئیسلامی
همی ل وی باوهرینه کو عقووبا څان رهنگه کهسان، پشتی تاوان ل سهر
ئیسبات دبت (رهجمه) و د ربوایه تین دورست دا هاتیه کو پیغه مبهری (ماعز
وغامدیه) ههر دو رهجماندینه.

وههر چنده رهجم عقووبه یه کا دژواره ژی، بهلی دهمی مروؤف هزارا خو
د تاوانا زنايي دا دکهت، ودهمی نهو د ناف جقا که کی دا به لاف دبت، ووان
خرابیین جقاکی وساخله می یین نهو د گهل خو دئینت، بو مروؤفی ئاشکهرا
دبت کو هندهک تاوان هه نه کوشتن ل بهر سڅک دبت.

۲- ﴿وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ﴾ یه عنی: نهوی مروؤفه کی ژ قهستا وبی حهق
بکوژت، جزایی وی ژی نهوه نهو بیته کوشتن، نه گهر هات و مروؤقین کوشتی
کوژه کی عهفی نه کهن، خودی د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ
النَّفْسَ بِالنَّفْسِ﴾ (المائدة: ۴۵).

۳- ﴿وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ﴾ یه عنی: نهو کهسی دینی خو بهیلت
و ل کوفری بزقرت، وخو ژ جماعه تی قهدهر کهت.

و ژ بلی څان ههر سی کاران، هندهک کارین دی ژی هه نه خودانی
موسته حهقی کوشتنی دکهن، د هندهک نایهت وحه دیسین دی دا هاتینه،
وهکی: ب کارئینانا سپره بهندی، یان کهسهک بیت عهردی مروؤفی ژی
بستینت، یان مال و ناموبسا وی بخوازت و ته عدايي ل حهقی وی بکهت، یان
به لاکرنا فساد و خرابکاری د عهردی دا، یان نهوی ریتزا موسلمانان

ژیکشه کهت، یان کارئ قهومی لوطی بکهت، یان ئیک ژ ئهرکانین
ئیسلامی عاطل بکهت وهکی: نقیژئ وحهجئ وزهکاتی.. هتد.

مفایین هه دیسی:

۱- هه دیس هندئ دگه هینت کو خوینا مرؤقی موسلمان یا پاراستیه،
ونابت بی حهق ئه و بیته ریتن.

۲- هه دیس هندئ دگه هینت کو هندهک تاوان هه نه خودانی هیژای
کوشتنی دکهن، ژ بهر کارتیکرنا وان یا خراب ل سهر جفاکی، وهکی: کرنا
فاحشی ئه و (ئهنسابین خه لکی) پی تیکه ل دبن، وئیشین جفاکی وصحی
یین ب ترس پی به لاف دبن.

۳- وحه دیس هندئ دگه هینت کو نهفس یا ب بهایه، ونابت بو کهسی
نهفسه کی بی حهق و ژ تهعدایی بکوژت، وئهوئ ب قئ تاوانی رابیت جزایی
وی ئه وه ئه و ژ بیته کوشتن.

۴- وحه دیس گرنگیا پاراستنا کوما موسلمانان بو مه ئاشکه را دکهت
ژ تاوانا وان کهسان یین گومانئ بو خه لکی د دینی وان دا چی دکهن،
وئیکرپژیا وان تیک ددهن ودئبخنه ژیر ترسا پارچه بوونی.

هه دیسا یازدی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ﴾.

رواه مسلم

ئەبوو ھورەیرە -خودئ ژئ رازی بت- ژ پیغەمبەری -سلاف لی بن- قەدگۆھیزت، دبیتت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆت: ھەچیئ باوهری ب خودئ وروژا قیامەتی ھەبت بلا گۆتتا خیرئ بیتت یان خو بی دەنگ بکەت، وھەچیئ باوهری ب خودئ وروژا قیامەتی ھەبت بلا قەدرئ جیرانی خو بگرت، وھەچیئ باوهری ب خودئ وروژا قیامەتی ھەبت بلا قەدرئ میتقانی خو بگرت.

موسلم قەدگۆھیزت

ئەف ھەدیسا پیروژ بەری مە دەتە سی ئەخلاقین باش بین کو تیکەلیا مە د گەل خەلکی تازە دکەن، ودبته ئەگەرا بەلاقبوونا قیان وھەژیکرنئ د ناقبەرا خەلکی دا، وئەو ھەر سی ئەخلاق ژئ ئەقەنە:

۱- گرتنا ئەزمانی:

پیغەمبەر -سلاف لی بن- دبیتت: ﴿ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ ﴾ ئیمامئ شافعی -خودئ ژئ رازی بت- دبیتت: مەعنا قئ

حهديسيٰ ٺهوه ٺهگهر مروڦهڪي ڦيا باخفت، بلا هزرا خو بڪهت، ٺهگهر وي ديت چو زيان ل سهر وي نينه بلا باخفت، وٺهگهر بو وي ٺاشڪهرا بوو ڪو زيانهڪ د گوتنا وي دا ههيه، يان شڪ بو چيپوو ڪو بهلڪي زيانهڪ ههبت بلا خو بيٰ دهنگ بڪهت.

مهعنا: پيغه مبهري -سلاف لي بن- د ڦي گوتنا خو دا فهرمان لي ل مه دکهت، ڪو ٺهم ٽيڪ ڙ دووان هلبڙتيرين: يان گوتنا خير لي بيڙين، يان ڙي نه ٺاخڦين، وٺهڦه هندي دگههينت ڪو مروڦ بشيٽه ٺهزمان لي خو، ووي بهس بو وان گوتنان ب ڪاربينت بين مفا تيدا ههه.

۲- قه درگرتنا جيراني:

ويغه مبهري -سلاف لي بن- گوت: ﴿وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ﴾ وقه درگرتنا جيراني هندي دخوازت مروڦ وي تشتي نهڪهت يي نهخوشي پي بگههته جيراني، وٺهگهر ٺهم بهري خو بدهينه ٺايه تين قورٺاني وحهديسيٰ پيغه مبهري -سلاف لي بن- دي بينين وان گهلهڪ شيرهت ب مهزڪرنا بهايي جيراني ل مه ڪرينه، بوخاري ڙ عايشايي قه دگوهيڙت، دبيڙت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوت: جبريلي هند شيرهت ب جيراني ل من ڪر هتا من هزرڪري ڪو ٺهو دي بته ميرانگري وي. و د ههديسه ڪا دي دا يا بوخاري ڙ ٺهبوو شورهيحي قه دگوهيڙت هاتيه پيغه مبهري -سلاف لي بن- سي جارن سويند خوار وگوت: ٺهو ڪهس باوهريي ٺاينت.. صهحايان گوت: ڪي ٺهي پيغه مبهري خودي؟ گوت: ٺهوي جيراني وي ڙ خرابيٺي وي ٺه مين نهبت.

۳- قه درگرتنا ميٺقاني:

﴿وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ صَيفَهُ﴾ وٺهڦه ڙي هندي دگههينت ڪو قه درگرتنا ميٺقاني ڙ باوهريا خودانيه، وٽيڪ ڙ وان عيباده تانه يي مروڦ خو پي نيزيڪي خودي دکهت، و د ههديسه ڪي دا يا موسلم ڙ پيغه مبهري

-سلاڤ لى بن- ڦه دگوهيٽ هاتيه كو ميٿاندارى سى پوژن، ويا زيده تر
خيڙه كه ٺهو د گهل وى دكهت.

وييغه مبهه -سلاڤ لى بن- ده مى ديٿرت: هه چيى باوهري ب خودى
ورپوژا قيامه تي هه بت بلا هو بكهت.. مهعنا وى ٺهو نينه يى قان كاران
نه كهت باوهري نابت، بهلكى ٺهو رهنگه كى ته شجيعييه بو مروڦى كو وان
كاران بكهت، وهكى مروڦهك بيٿرته كورپى خو: ٺه گهر تو كورپى منى فلان
تشي بكه.. دا ٺهو وه بكهت.

و ژ لايه كى دى ڦه هه ديس هندي دگه هينت كو ٺه ڦ هه سى كارين باش
ژ پشكين باوهري نينه، وباوهري نه بهس ب وان كاران ڦه يا گردياه يين
د ناقبههرا مروڦى وخودى دا ههين، بهلكى ٺهو ب وان كاران ژى ڦه يا
گردياه يين د ناقبههرا مروڦى وخهلكى ژى دا ههين، وپيتقيه ٺه م ب ڦى
فراهيى د باوهريى بگه هين.

مفاهيم هه ديسى:

۱- ئيسلام وان ٺه خلاقان ژ مه دخوازت يين كو قيانى د ناقبههرا خهلكى
دا به لاف دكهن، وريزين وان پتر موكم دكهن.

۲- و ژ ڦى هه ديسى گرنگيا په يقى وخه طه ربا وى بو مه ٺاشكهرا دبت،
ودبت په يقه كا ب تنى بته ٺه گههرا هندي خودى ژ مروڦى عيجز بت، ودلى
خهلكى ژى ژ مروڦى بمينت.

۳- و هه ديس هندي دگه هينت كو خودان باوهري دورست ٺه وه يى قه درى
جيرانى خو بگرت، هه وه سا قه درى ميٿاننى خو ژى، وٺه ڦه ژ وان ٺه خلاقين
باشه يين ئيسلامى بهري مه داى.

هه دیسا شازدی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ -، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - :
أَوْصِنِي، قَالَ: ﴿ لَا تَغْضَبُ ﴾، فَرَدَّدَ مَرَارًا، قَالَ: ﴿ لَا تَغْضَبُ ﴾.

رواه البخاري

ئەبوو ھورەیرە -خودئ ژئ رازی بت- دببئرت: زەلامەکی گۆتە پینغەمبەری
-سلاڤ لی بن-: شیرەتەکی ل من بکە، وی گۆتی: کەربین خۆ ڤەنەکە، ووی
چەند جارەکان گۆتەنا خۆ دوبارە کر، وپینغەمبەری -سلاڤ لی بن- ھەر گۆتی:
کەربین خۆ ڤەنەکە.

بوخاری ڤەدگوهیئت

ئەڤ هەدیسە ئیک ژ هەدیسین مەزنە، یین کو بەرئ مە دەتە ئیک
ژ وان ئەخلاقان یین خیرا دنیا یی وئاخرەتی ب دەست مروڤی ڤە دئینن،
چونکی ئەو ڤەرمانی ل مە دکەت کو ئەم خۆ ژ وان ئەگەران بدەینە پاش یین
کەربیی ل نک مە پەیدا دکەن، ومە ل هندی ئاگەهدار دکەت کو خیر هەمی
ئەو مروف کەربین خۆ ڤەنەکەت.

د قئ هەدیسە دا هەڤالی پینغەمبەری یی نئزیک ئەبوو ھورەیرە -خودئ
ژئ رازی بت- بو مە ئاشکەرا دکەت کو مروڤەکی (و د هەندەک ربوایەتان دا
ھاتیە کو ئەو ئەبوو دەرداء بوو) داخواز ژ پینغەمبەری -سلاڤ لی بن- کر کو
ئەو شیرەتەکا کۆمکەر وکورت ل وی بکەت، دا بشیت ژ بەر بکەت وکاری
پئ بکەت، ئینا پینغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتی: کەربین خۆ ڤەنەکە. وسی

جاران ئى مرقۇقى داخوازا خۆ دوباره كر، وههر سى جاران پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- ههر ئهو شيرهت گوتى. . تشتى هندى دگههينت كو خۆدويركرنا مرقۇقى ژ كهريى وئهگهرين پهيداكرنا وى سهرى ههر باشيهكيبه.

وكهرب قهبون حالهتهكه دكهفته بهرانبه رازيبونى، وهندهك كهسين بسپور كهرب قهبونى ددهنه نياسين ودبيژن: كهرب قهبون كهلينهكه د دلى دا پهيدا دبت خودانى پال ددهت كو تولى ژ وى كهسى بستينت يى نهخوشيهك گهانديى، وئف حالهته گلهك جارن بهرى خودانى ددهته هندى كو ئهو كارهكى يان گوتنهكا نه دورست بكهت، وبهر ب حهراميبى قه بچت، ژ بهر هندى پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- شيرهت ل قى صهحابيبى خۆ كر، و د رىكا وى رال مه ههميان ژى كر كو ئهم خۆ ژ ئهگهرين كهريى بدهينه پاش، وئهگهر هات جارهكى كهريى ئيك ژ مه قهبون ژى، ئهم بشيينه خۆ وكهريا خۆ داكهين، دا تووشى خرابيبى نهبين.

وههژيه بيژين: دو رهنگين كهرب قهبونى ههنه، ئيك يا باشه، وئيك يا خرابه، ومهخسهد ب كهرب قهبونا باش ئهوه يا بو خودى بت، دهمى مرقۇف ببينت كارهكى خودى پى نهخوش يى دئيتتهكرن، وكهس نينه وى مهنعه كهت يان خهلكى ژى بدهته پاش، و د حهديسين دورست دا هاتيه كو ئهو كهسى كهريى وى قهبين دهمى دببنت بى ئهمرىا خودى يا دئيتتهكرن، رۆژا قيامهتى ئهو دى ژ وان بت يين خودى ددهته بهر سيبهرا خۆ، بهلى د قان دهمان ژى دا بو وى چى نابت ئهو تشتهكى بكهت يى خودى فهركان پى نهكرى.

ورهنكى دووى يى كهرب قهبونى ئهو رهنگه يى نه دورست، كو سهرا تشتين دنيايبى بت، وچارهسهريا قى رهنگى كهريى ب گلهك رىكان دبت، وهكى:

۱- دوعاكرن ژ خودى كو ئهو مرقۇقى بپاريزت، وبكهته ژ وان يين خۆ ژ بير نهكهن نه ل دهمى رازيبونى ونه ل دهمى كهرب قهبونى.

۲- مروف خو ژ زکری خودی دویر نه کهت، ههردهم قورئانی بخوینت،
وئستغفاران بکیشت.

۳- بیرا خو ل وان ئایهت وحده دیسان بینته فه یین بهری وی ژ کهری
ددهنه پاش، وخیره کا مهزن بو وی کهسی دهسنیشان دکهن یی ل دهمی کهرب
فه بوونی بشیته خو.

۴- گوتنا (ئستعاذی) ب تایه تی ل وان ده مین ههست بکهت کو
کهریین وی دی فه بن، وئستعاده ئه وه ئه و بیژت: (أعوذ بالله من الشيطان
الرجیم).

۵- حالی خو بگوهورت، ئه گهر یی ژ بیان فه بت، پروینت، یان خو دریت
بکهت، وه کی د حه دیسه کی دا هاتی.

۶- مروف خو ژ وان ئه گهران بده ته پاش یین کهریین مروفی فه دکهن،
وه کی کیم نفستنی، یان کیم خوارنی، وگله ک وهستیانی.. وهتد.

و د شه ریعه تی دا هاتی هه ئاشکه راکرن کو گله ک ژ وان ته صهر رروف
وکارین ئه و مروف دکهت یین کهریین وی فه بووین، ل سهر وی حسیب دبن،
و د دنیا یی وئاخره تی ژی دا ئه و سهره وان دی ئیته جزادان، وه کی وی یی
ل دهمی کهرب فه بوونی مالی کهسه کی بته لیفت، یان ئیکی بکوژت، ئه وی
چو عوزر نابت، وهنده ک کارین دی هه نه ل سهر وی حسیب نابن، وه کی وی
یی دهمی کهربه کا مهزن بو چی دبت وطه لاقین خو بها قییت، ئه فه ل سهر
گوتنا هنده ک فقهرانان.

مفایین حه دیسی:

۱- ئه ف حه دیسه قهر و بهایی صه حاییان بو مه بهرچا ف دکهت، وکو
وان ههردهم پسیرا وان تشتان بو خو ژ پیغه مبهری ذکر یین مفایی وان
وخیرا دین و دنیا یا وان تیدا هه ی.

۲- وئەف حەدىسە ھندى دگەھىنت كو ئەگەر تىشتەكى گىرنگ ھەبىت،
دقېت مرۆف پىتر ژ جارەكى دوبارە بىكەت، دا ئەو كەسى گۆھ لى دېت مفايى
بو خۆ ژى بىينت.

۳- كەرب قەبوون ئىك ژ وان حالەتېن خرابە يىن پىتقىيە مرۆف ژ خۆ
بەتە پاش و خۆ ژى دوىر بىكەت، ژ بەر وان ئەنجامىن نەباش يىن د دوىف دا
دئىن.

حه ديسا هه قدي

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
قَالَ: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَاتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ
فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّثَ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ فَلْيُرِّخْ ذَبِيحَتَهُ﴾.

رواه مسلم

شه ددادئ كورئ ئهوسئ -خودئ ژئ رازئ بت- دبيژت: پيغه مبهري
-سلاف لئ بن- گوئ: خودئ قهنجئ ل سهر ههر تشته كي واجب كربه، قييجا
ئه گهر ههوه كوشتن كر، وئ ب قهنجئ بكهن، وئه گهر ههوه قه كوشتن كر، وئ
ب قهنجئ بكهن، وئيك ژ ههوه بلا كييرا خو سهقا كهت، و قه كوشتيئ خو
رحهت بكهت.

موسلم قه دگوهيژت

ئهف هه ديسه ژئ وه كي يين بهري خو ئيك ژ قاعيده و پيپكيين
ئيسلامئ يين سه ره كي بو مه بهرچاڤ دكهت، كو ب كارئينانا قهنجيئيه
د هه مي تشتان دا، و ژ هه ديسئ ئاشكه را دبت كو قهنجئ و ب كارئينانا
وئ د هه مي گوئن و كريانان دا تشته كي واجب ل سهر هه مي چيكرينان.

وپيغه مبهري -سلاف لئ بن- ده مي دبيژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ﴾ خودئ (ئيحسان) ل سهر هه مي تشتان (نقيسيه). ژئ دئيه زانين
كو حوكمئ (ئيحسانئ) ووجوبه، چونكي د قورئان و هه ديسان دا په يقا
(نقيسين) بو كاري واجب دئيه گوئن، وه كي د ئايه ته كي دا هاتي: ﴿يَتَأْتِيهَا

الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٤﴾
ووهكى ئاشكهره حوكمى رۆژيى ووجوبه.

و د قورئانى ژى دا خودى (ئىحسان) ل سهر مه واجب كرىه، وهكى
گوتى: ﴿ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة: ١٩٥) و د ئايه ته كا دى
دا دببثت: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَنِ ﴾ (النحل: ٩٠).

و(ئىحسان) د زمانى عه ره بان دا ژئده رى (أحسن، يحسن) يئيه،
ومه بهست پى گه هاندنا قه نجى ومفايه بو خه لكى، دببثن: (فلان أحسن إلى
فلان) يه عنى: فلانى ئه و تشت گه هاندن فلانى يى قه نجى وباشيا وى تيدا
هه، و (ئىحسانا د كارى دا) ئه وه ده مى مرؤف كاره كى دكهت، وى كارى
ب رهنگه كى تمام وپيكهاتى بكهت، ونه هيلت چو كيماسى بكه قنى.

پيغه مبهه -سلاف لى بن- د قى گوتنا خو دا رادگه هينت، كو خودى
قه نجى د هه مى تشتان دا نقيسيه، ومه خسه د ب هه مى تشتان ل قيرى ئه و
گوتن وكريارن يين مرؤفى (موكه للهف) پى رادبت، ده مى مرؤف گوتنه كى
يان كرىاره كا باش دكهت دقيت ئحسانى تيدا ب كار بينت، يه عنى: ئه وى
ب تمامى بكهت، وهكى مه گوتى، وده مى ئه و خو ژ گوتن وكرياره كا حهرام
دده ته پاش، دقيت ئحسانى تيدا بكهت، يه عنى: ب تمامى خو ژى بده ته
پاش، وده مى رابه رى قه ده را خودى دبت دقيت ئحسانى بكهت، كو سه برى
ل سهر بكهت، وده مى تيكه لى د گه ل خه لكى دكهت، دقيت ئحسانى د گه ل
وان ب كار بينت، يه عنى: حه قى وان يى خودى دا يى، ژ سهر خو پراكهت، و
ب دورستى ب واجبى خو راببت.. وهوسا، پيئقيه ل سهر وى ئه و د هه مى
گوتن وكرياران دا قه نجى وئىحسانى ب كار بينت.

وپشتى بنه جه كرنا قى قاعیده يى گشتى، پيغه مبهه رى -سلاف لى بن-
دو نمونه ل سهر قه نجى بو مه ئينان، ب دو كارين وهسا يين چو هزرا
قه نجى تيدا نايته كرن، چونكى ئه و هه ردو كار كلؤقانكا بى ره حمى
ودلره قيينه، كو (كوشتن) و (قه كوشتنه).

پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ ﴾ و مهخسه د ب کوشتنی ل قییری، کوشتنا وی نهفسییه یا خودی کوشتنا وی حلال کری، وهکی وی کسی بی مروقهکی بی حهق بکوژت، قیجا حوکم ب کوشتنا وی ژی بیتهدان.. دهمی ئەو قاتل دئیتته کوشتن، پیغهمهر -سلاف لی بن- دبیژت: قهنجیی د کوشتنا وی دا بکهن!

یهعنی: چ؟

یهعنی: وی ب عهزاب نهکوژن، وپشتی هوبن وی دکوژن یاریان بو خو ب کهلهخی وی نهکهن، وی ریکی د کوشتنا وی دا ب کاربینن یا رحا وی زوی پی دهرکهقت، وپی ئەو بیته عهزابدان، وهکی سوتنی، یان خندقاندنی، یان ژیفهکرنا ئەندامین لهشی وی ب ساخی.. وهتد.

نمونهیی دووی: قهکوشتنا حیوانهتی ﴿ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّدَ أَحَدِكُمْ شَفْرَتَهُ فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ ﴾ یهعنی: دهمی ئیک ژ ههوه حیوانهکی قهکوژت، بلا د کربارا قهکوشتنی دا قهنجیی ب کار بینت، وقهنجیا د قهکوشتنی دا ئەوه ئەو وان شهرتان ب کار بینت یین شریعت پی هاتی، وهکی:

۱- دقیت ئەو ئامیرهتی ئەو ب قهکوشتنی ب کار دئینت یی خوش وسهقاری بت؛ دا حیوان نهخوشیهکا زیدهتر نهبینت، وهکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ﴿ وَلِيُحَدِّدَ أَحَدِكُمْ شَفْرَتَهُ فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ ﴾.

۲- وبلا ئەو ل پیش چاقین حیوانی کیرا خو نههوسیت، ئیمامی طهبهرانی ژ عهبدللاهی کوری عهباسی قهدهگوهیزت، دبیژت: جارهکی پیغهمبهر -سلاف لی بن- د بهر مروقهکی را بوری، وی پهزهک ل عهردی رازاندبوو، وکیرا خو دهوسی؛ دا سههرژیکهت، ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: بوچی بهری هنگی ته وه نهدکر، ما ته دقیت چهند جارن وی قهکوژی؟

۳- بلا وان پههین کو دقیت بینه برین، نهو ب ئیک جار بپر، نه کو ئیک ئیکه.

۴- چی نابت نهو تشته کی ژ له شی حیوانی بپر، بهری فه کوشتنی؛ چونکی فی ته عزبیا وی د فی چندی دا ههیه.

و ژ فی چندی دئیته زانین کو هتا حیوانی دقیت مروّف رحمی پی بیته، د هدیسه کی دا یا ئیمام نه حمده فه دگوهیت، هاتیه: ﴿ وَالشَّاءُ إِنْ رَحِمْتَهَا رَحِمَكَ اللَّهُ ﴾ یه عنی: نه گهر تو رحمی ب بزنی بیهی، خودی ژی دی رحمی ب ته بهت.

مفایین هدیسی:

۱- نهف هدیسه هندی دگهینت کو قهنجی د هه می گوتن وکریاران دا کاره کی واجبه.

۲- هه وهسا نهو هندی دگهینت کو کوشتنا مروّفان ب عهزاب، ویاریکرنا ب کهله خی کوشتی کاره کی حرامه.

۳- وحه دیس هندی ژی دگهینت کو رحمبرنا ب حیوانی، خو د ده می فه کوشتنا وی ژی دا کاره کی واجبه، وئیسلامی بهری مه یی دایی.

حه ديسا هه ژدی

عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ، وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا -، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: ﴿ اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ ، وَاتَّبِعِ السَّبِيلَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ ﴾ .

رواه الترمذي

ژ ئه بوو زهرری وموعاڅی کورپی جه به لى - خودی ژى رازی بت - دئیتته فه گوهاستن، دبیتن: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ: هه ر جهه کى تو لى بی ته قوایا خودی بکه، و د دویف گونه هى دا خیرى بکه ئه و دى وى ژى بهت، و ب ره وشته کى باش تیکه لیا خه لکی بکه.

ترمذی فه دگوهیژت

گرنگیا فی هه دیسی ژ هندی دئیت ئه و شیرهنی ب سی تشتین گرنگ ل مه دکهت:

بی ئیکى: ته قوایا خودییه، کو بناخه بی هه ر قه نجی وباشیه کییه، وئهو شیرته یا خودی ل مه و بین بهری مه ژى کری، وه کی د ئایه ته کا پیروژ دا هاتی: ﴿ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ ﴾ (النساء: ۱۳۱) یه عنی: مه شیرته ل وان یین بهری هه وه کیتاب بو هاتی کرییه، وه وه ژى کو ته قوایا خودی بکه ن. و پیغه مبهری ژى - سلاف لی بن - هه ر جار ل ده سپیکا خوتبین خو بیرا سه حابیین خو ل ته قوایى دئینا فه، و شیرته پی ل وان دکر.

یې دووی: مرؤف وی تشتی بکته یې گونه ه پې دئینه ژیرن، کو کرنا
باشیپیه پستی هر گونه ه کی.

یې سی: کو ئەم رهوش وئەخلاقه کی باش ل نک خو پیدایا بکهین،
وتیکه لیا مه د گهل خه لکی یا تازه بت.

وتهقوا، کو شیره تا پیغه مبهی -سلاف لی بن- یا ئیکتییه، مهعنا وی
د زمانی دا پهرژانه، یهعنی: مرؤف پهردهیه کی بیخته د ناقبه را خو ووی
تشتی دا یې ئەو ژئ دترست، ووی پې نهخوش بت، وتهقوا د زاراقی شهرعی
دا ئەوه: عهد پهرژانه کی بیخته ناقبه را خو ووی تشتی یې ئەو ژئ دترست
ژ غه زب وعه زابا خودایې خو، کو وی کاری بکته یې خودی فهران ب کرنا
وی لی کری، وخو ژ وی کاری ژئ بده ته پاش یې خودی ئەو ژئ دایه پاش.
و ژ ئەقا بوری دئیه زانین کو کرنا کارین واجب، وخودویرکرنا ژ کارین
حرام ژ تهقواییه، وتامیا تهقوایی ب هندیه مرؤف کارین سوننهت ژئ
بکته، وخو ژ کارین مه کرووه بده ته پاش.

وتهقوایی گلهک بهرهمین باش پیغه دئین، ژ وان: تهقوا قیانا خودی
ب دهست خودانی قه دئینت ﴿فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾ (آل عمران: ۷۶)، ئەو
کەسی ب تهقوا بت خودی کاری وی ب ساناهی دئخت ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ
مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾ (الطلاق: ۷۶)، وئەوی ب تهقوا بت ل ناخره تی ژئ جهی
وی بهحه شته ﴿تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا﴾ (مریم: ۶۳).
وده می پیغه مبهی -سلاف لی بن- دبیرت: ههچی جهی تولی بی تهقوایا
خودی بکه، مهخسه د پتر پې ئەوه ده می تو یې ب تنی بی وکەس ته نه بینت
ژئ، تو بیرا خو ل هندی بینه قه کو خودی یې ته دبینت، وئەو یې نیزیکی
تهیه، ودی حسیبی د گهل ته کت، وکەس ژ وی مرؤفی بی عهقلتر نینه یې
کاری خو یې چاک نیشا خه لکی ددهت، وئەو چو مفایی وچو زیانی
ناگه هیننه وی، وکاری خو یې خراب نیشا خودی ددهت، وئەوه یې کو دی
حسیبه کا هویر د گهل وی کت.

ټه بوو دهر داء دببټرټ: ټبب ټ هه وه بلا خو ټ هندی بپارټزټ كو دلبن خودان باوه ران له عنه تان ل وى بكن ببن ټه و پب بعه سببټ، گافا دمببته ب تنب بب ټه مربا خودب بكهټ، ټببجا خودب نه ټبانا وى بهافببته دلبن خودان باوه ران.

وئبمامب شافعب -خو دب ټب رابب- بټ دببټرټ: سب ټټټ هه نه گلهك دكبمب: مه ردببى ده مب مرؤټى كبم هه بټ، وټه قوا ده مب مرؤټ بب ب تنب بټ، وگؤټنا هه قببب ل نك وى بب مرؤټ ټب بټرټ و بب ټب ب هبټى بټ.

وچونكب مرؤټ بب (مه عصوم) نبه، و دبټ هندهك جارن سټټ ببټ، وبه ر ب گونه هبب ټه بچټ، ببغه مبه رب -سلاف لب بن- به رب وى دا ټبب ټ وان كارن ببب بنه ټه گه را ټبببنا گونه هان، وگؤټ: ټه گه ر جار هكب ټه گونه ههك كر، ټببكه سر د دو بټ دا بټره كب بكه؛ دا ټه وى گونه هبب ټب ببټ.. و خوداببب مه زن ټب د ټاببه ټه كب دا ټاشكه را دكهټ كو بټر گونه هان ټب دبهن، وه كبى گؤټب: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ (هؤد: ١١٤)، ودقببټ ټ ببب نه كه بب كو (ټه وبه) ب خو ټب ټبب ټ مه زنببب بټرانه، له و هندهك زانا دببټن: مه خسه د ب بټرب ل ټبرب ټؤبه ببه ب رهنگه كب ټاببټ، چونكب ټؤبه باشټربن كار ه گونه هبب ټب دبټ. وهندهك زانا -وه كب عه طابب- دببټن: كار بب باش ب تنب گونه هببب بچوبك ټب دبهن، به لبب گونه هببب مه زن هه و جه ببب ب ټؤبه ببه كا ټاببټ هه ببه.

و د شبره ټا خو ب سببب دا ببغه مبه ر -سلاف لب بن- به رب مه دده ټه ټه خلاقب باش ب ټاببټټى ده مب ټه م سه ره ده رببب د گهل خه لكب دكه بب، وببغه مبه ر -سلاف لب بن- د هندهك هه دببببب خو ببببب دى دا رادگه بببټ كو مرؤټب ټ هه مببان بټر باوه ربه كا ټمام هه ب، ټه وه بب ټه خلاقه كب باشټر ل نك هه بټ، هه ر وه سا ټاشكه را دكهټ كو ټټټب ټ هه مببان بټر خودانى دبټټه به هه شټب ټه قوا وټه خلاقب باشه.

و ژ ئیما م نه حمه دی دئیته فه گوهاستن کو نه خلاقئ باش نه وه: ده می مرؤف تیکه لیج د گهل خه لکی دکه ت که ریبن خو فه نه که ت، و کینا وان نه که ته دلئ خو. . یه عنی: ب دله کی صافی، و رویه کی فه کری، سه ره ده ریج د گهل وان بکه ت، هاریکاربا وان د باشیج دا بکه ت، ونه خو شیی نه گه هینته وان.

وتشتی بهرچا ف د حه دیسی دا نه وه پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ده می به حسی نه خلاقئ باش دکه ت دبیرت: ﴿ وَخَالِقِ النَّاسِ بِخُلُقٍ حَسَنٍ ﴾ ووه کی هوبن دبینن نه دبیرت: ﴿ النَّاسِ ﴾ ونا بیترت: ﴿ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ یان ﴿ المسلمین ﴾ تشتی هندئ دگه هینت کو پیته قیه مرؤف خودان نه خلاقه کی باش بت د گهل هه می مرؤقان.

وحتا مرؤف بته خودان نه خلاقه کی باش دقیت چا ف ل پیغه مبه ری بکه ت د نه خلاقئ وی دا؛ چونکی نه خلاقئ وی مه زنتربن وباشترین نه خلاق بو، وه کی خودئ دبیرتی: ﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ (القلم: ۴)، هه ر وه سا دقیت نه هه قالینیا وان مرؤقان ژئ بکه ت یبن نه خلاقه کی باش هه ی؛ چونکی هه قال چا ف ل هه قالئ دکه ت.

مفایین هه دیسی:

پیغه مبه ر -سلاف لی بن- د قئ حه دیسی دا شیره تی ب سی تشتان ل مه دکه ت:

۱- کو نه ته قوایا خودئ بکه ین، ل هه می جهان، چ خه لک مه بیبن یان نه.

۲- کو نه د دو یف هه ر گونه هه کی دا تویه بکه ین، وقه ستا کارین چاک بکه ین.

۳- کو نه خلاقئ مه د گهل خه لکی هه میج نه خلاقه کی باش بت.

حه ديسا نوزدي

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ -، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمًا فَقَالَ: ﴿ يَا غُلَامُ، إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: أَحْفَظِ اللهُ يَحْفَظْكَ، أَحْفَظِ اللهُ تَجِدْهُ مُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهُ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ ﴾. رواه الترمذي، وقال: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وفي رواية غير الترمذي: ﴿ أَحْفَظِ اللهُ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعَرَّفِ إِلَيْهِ فِي الرَّخَاءِ، يَعْرِفَكَ فِي الشَّدَّةِ، وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ، وَأَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ، وَأَنَّ الْفَرْجَ مَعَ الْكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴾.

ژ عهبدللاهی کوری عهیباسی -خودی ژئی رازی بت- دئیته فهگوهاستن، دبیژت: رۆژهکی ئەز ل پشت پیغه مبهری -سلاف لی بن- بووم، وی گۆت: خۆرتو! ئەز دئ هندهک گۆتنان نیشا ته دەم، تو خودی بپاریزه ئەو ژئی دئ ته پارێزت، خودی بپاریزه دئ وی ل بهرا خو بینی، ئەگەر ته پسپارهک ههبت پسپارا خو ژ خودی بکه، وئەگەر ته داخوازا هاریکاری کر وی ژ خودی بخوازه، وتو بزانه ئەگەر ئوممهت کۆم بیت دا ب تشتهکی مفایی بگههینته ته ئەو ب تشتهکی مفایی ناگههینته ته ب وی تشتی نهبت یی خودی بو ته نقیسی، وئەگەر ئەو کۆم بیت دا زیانهکی بگههینته ته ئەو نهشیته زیانی ب تشتهکی بگههینته ته ب وی تشتی نهبت یی خودی ل سهر ته نقیسی،

قه لہم ہاتھ پراکرن وکاغز ہشک بوون. ترمذی قہدگوہیت، ودیثرت: حدیثہ کا دورستہ، و د ریوایہ تہ کا دی دا نہ ل نک ترمذی ہاتھ: خودی بیاریزہ دی وی ل بہرا خو بینی، ل بہرفرہیبی خودی بنیاسہ ل تہنگا قیہی نہو دی تہ نیاست، وتو بزانه کو نہو تشتی نہگہشتیہ تہ نہدبوو بگہتہ تہ، ونہوی گہشتیہ تہ نہدبوو نہگہتہ تہ، وتو بزانه کو سہرکہفتن د گہل بینفرہیبیہ، وفرہی د گہل تہنگا قیہیہ، و د گہل نہخوشی خوشی ہہیہ.

نہقہ ئیک ژ وان حدیسیں مہزنہ یین پیپکیں سہرہکی یین دینی، وشیرہتین مہزن د ناف خو دا هل دگرت، ونہگر مروف هزارا خو تیدا بکھت دی بینت ہژمارہ کا دہر سین گنگ تیدا ہنہ، ژ وان:

خودی بیاریزہ، نہو دی تہ پاریت:

وپاراستنا مروقی بو خودی ب ہندی دبت کو مروف دینی وی بیاریزت، نہمر ونہیبین وی ب جہ بینت، وپی ل توخوبین وی نہدانت، نہو کہسی قی چہندی بکھت، خودی دی وی پاریت، وہکی د نایہ تہکی دا خودایی مہزن دیثرت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ٧﴾ (محمد: ٧) گہلی خودان باوہران، نہگر ہوین خودی ب سہریخن، نہو ژی دی ہوہ ب سہریخت، و دی پین ہوہ موکم کہت.

خودی بیاریزہ، نہو دی د گہل تہ بت:

ونہو کہسی دینی خودی بیاریزت، وپی ل توخوبین وی نہدانت، خودی قہنجیہ کا دی ژی د گہل وی دکھت، نہو ژی نہقہیہ: خودی ہر دہم دی د گہل وی بت، ونہوی خودی د گہل وی بت، تہوفیق وسہرکہفتن وپاراستن دی بارا وی بت، ونہوی خودی د گہل وی بت چو جارن خہم وخہریبی وپی خودانی بارا وی نابت. ہر وہسا نہو کہسی شعور بکھت کو خودی ہر دہم یی د گہل وی شہرما وی ژ خودی دی وی ژ ہندی دہتہ پاش کو نہو بی نہمریا خودی بکھت.

دوعا وپسپار ژ خودی ب تنییه:

وئەقە ئیک ژ بنگههین سه رهکیه د عه قیدا ئیسلامی دا، دوعا کاکلکا عیباده تییه، و عیبادهت بو خودی ب تنی دئیته کرن، وهه پیهغه مبه ره کی هاتی بهری هه ر تشته کی داخواز ژ ملله تی خو کریه ئەو عیباده تی خودی ب تنی بکه ن، خودایی مه زن د ئایه ته کی دا دبیرت: ﴿ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفْلُونَ ﴾ (الأحقاف: ۵) کهس ژ وی سه رداچووی ورپه رزه تر نینه یی ژ بلی خودی دوعایی ژ ئیکی دی بکه ت، ئەو ئیکی قه ت و قه ت د به رسقا وی نه ئیت هه تا رۆژا قیامه تی، وئەو ژ گازی وی یی غافل و بی ئاگه ه... ئەقە د وان تشتان دا یین مرۆف نه شین بکه ن، و خواستنا وان تشتان ژ مرۆقان یین ئەو دشین بکه ن، گه له ک زانا ل وی باوه رینه کو ئەو ژ ی یا مه کرووه ه، و ژ هنده ک سه حایان هاتی هه گوه استن کو وان به یعه دابوو پیهغه مبه ری -سلاف لی بن- کو ئەو خواستنا چو تشتان ژ که سی نه که ن، لهو ئیک ژ وان ده می شفا وی، یان هه قساری ده وارا وی دکه ت، وی داخواز ژ که سی نه دکر بیت وی بده ته قی!

وخواستنا هاریکاری ژی:

ژ خودی ب تنی دئیته کرن، و تشته کی ئاشکه رایه کو ئەم د هه می نقیژین خو دا، د سووره تا (الفاتحة) دا دبیرین: ﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾ (الفاتحة: ۵) وئەقە ئعترافه که ژ مه کو ئەم عیباده تی خودی ب تنی دکه یین، و داخوازا هاریکاری ژ وی ب تنی دکه یین.

باوه ریا ب قه ده را خودی:

و د قی گوتنا خو دا پیهغه مبه ر سلاف لی بن به ری مه دده ته باوه ری ئینانا ب قه ده را خودی ژی، ده می مه ل هندی هشیار دکه ت کو نه گه ر خه لک هه می بین نه شین وی تشتی بگوه ورن یی قه له می قودره تی پی هاتی هه گه یان، و پیتقیه مرۆقی باوه ریه کا باوه ری هه بت کو هه ر تشته کی بیته سه ری یی

خوش بت یان یی نه خوش بت، علمى خودی پی هه بوویه بهری چی بیت،
 وقده را وی ژى پی گه پریایه بهری بیت، بهلى دقتیت که سهک ب رهنگه کی
 سلیبی د قهده ری نه گه هت، ودهستان بهرنه دهت، وهه ر واقعه کی هه بت پی رازی
 بیت ب هپجه تا هندى کو مانى قهده را خودی ب فی تشتی ههیه، فیجا هه ما
 دقتیت نه وی رازی بت.. نه! ده می صه حاییه کی گوتیه پیغه مبهری -سلاف
 لی بن-: ما ده م کاری نه م دکهین بهری هنگی هاتیه نفیسین، ما کار
 بوچیه؟ وی گوت: نه.. کاری بکهن، چونکی بهری هه ر ئیکی دی بو وی
 کاری ئیتهدان یی نه بو هاتیه چیکرن.

نه گه ر ته بقییت خودی د ههوارا ته بیت:

و ژ وان ده رس و حکمه تین مه زن بین ژ فی حه دیسی دئینه وه رگرتن،
 نه فهیه: نه گه ر ته بقییت خودی د ته نگا قی دا د ههوارا ته بیت، و نه و ته
 ژ نه خوشی پی رزگار بکهت، ل به رفه هی وی بنیاسه، ده می تو یی ساخلم،
 یی ده وله مه ند، د به رفه هی و ته نا هیی دا دژی، هیز وشیان ته هه ی، تو خو
 ژ وی بی منهت نه که، هه وجه ییا خو بو وی ئاشکه را بکه، و د نه مرى وی دا
 به، وی بنیاسه، دا ل وی ده می تو هه وجه یی وی دبی، نه و ته ژ بیر نه کهت،
 و د ههوارا ته بیت.

نه بوو هورهیره دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿مَنْ سَرَّهُ أَنْ
 يَسْتَحْيِبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ، فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّحَاءِ﴾ یه عنی: هه چیی پی
 خوش بت ل ده می ته نگا قی خودی د به رسقا وی بیت، بلا ل به رفه هیی
 گه لهک دو عایان بکهت. وه کی ترمذی ژى قه دگوهییرت.

د گه ل نه خوشی پی خوشیه:

ده می ته نگا قی ونه خوشی ب سه ر مروقی دا دئین، دقتیت نه و قهت بی
 هیقی نه بت، و سه برا خو ژ ده ست نه دهت، د دنیا یی دا مروق د هه می
 حاله تان را دبورت، و دبت گه لهک رهنگین نه خوشی پی ب سه ر وی دا بین،

ڦيڄا ده مي نه خوښيه ك دگه هتي، يان تهنگاڅيه ك ب سهر دا دئيت، دڦيټ وي باوهري ههبت كو ژ بهر حكمه ته كي خودي ئهف چنده يا ئينايه ريكا وي، لهو دڦيټ نهو صهبري بكيشت، وحمدا خودي بكهت، و ل بيرا خو بينت، كو پشتي هه نه خوښيه كي خوښيه ك ههيه، وپيغه مبهه -سلاف لي بن- تاشكه را دكهت كو نه خوښي ههه يا بهرده وام نابت، ههه ده مهك دي ئيت نهو نامينت، ڦيڄا نه گهه ته بڦيټ دهست قالا ژ وي نه خوښي ده رنه كه ڦي، صهبري بكيشه، وبو خو ب خپر حسيب بكه، وهه وارين خو بگه هينه خودي كو نهو وي نه خوښي ژ سهر ته لابهت، وكاري بو راکرنا وي نه خوښي بكه نه گهه نهو چنده د شيانا ته دا بت.

مفایین هه دیسی:

هژماره كا ده رسيڼ گرنگ ژ ڦي هه دیسی دئينه وهرگرتن، وهكي:

۱- دڦيټ ههه ژ بچويكاتي نهه عه قیده وبير وباوهرين دورست نيشا زاروكان بدهين، ووان فيري وي تشتي بكهين يي نهو مفایي بو خو ژي بينن د ژيانا خو دا.

۲- سهيدا دڦيټ ههه مي ده مان ئستغلال بكهت وتشتي ب مفا بو شاگره ديي خو بيژت، نهفه هندهك شيرهت بوون پيغه مبهه ري -سلاف لي بن- ل زاروكه كي كرين دهه مي نهو دسويار و ژ جهه كي دچوونه جهه كي دي.

۳- نه گهه نهه ژ زاروكيني بچويكي تي بگه هينين كو مفا وزيان، خوښي ونه خوښي د دهستي خودي ب تني دانه، ودڦيټ مروڦ ههوارين خو بهس بگه هينته وي، و ژ وي ب تني يي ب هيفي بت، دهه مي نهو مهزن دبت، نهو دي بته مروڦه كي زيرهك، يي ژ خودي ب تني دترست.

۴- پاراستنا ديني خودي، و ب جهئينا نا شريعه تي وي، باشتريڼ ريكه كو خودي مروڦي ب سهه ريخت، وسه رفه رازيبي بينته ريكا وي ل دنيايي وئاخره تي.

هه ديسا بيستی

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ﴾.

رواه البخاري

ژ نهبوو مهسعوودئ بهدرئ، عوقبه يئ كورئ عه مرئ نه نصاري -خودئ ژئ رازئ بت- دئته فه گوهاستن، دبئرت: پئغه مبهري -سلاف لئ بن- گوت: تشتئ مرؤف گه هشتينئ ژ گوتنا پئغه مبهرينيا ئيكي: نه گهر تو شهرم نه كهئ هه چيا ته دقيت بكه.

بوخاري فه دگوهيزت

شهرم چه فه كه ژ چه قئن باوه ريئ -وه كي د هه ديسين دورست دا هاتي-، و ژ بلي خيرئ وباشيئ تشته كي دي ب شهرمي فه نائيت، وئيك ژ وان سالوخه تان بين پئغه مبهري مه -سلاف لئ بن- پئ دهاته نياسين -وه كي سه حابيين وي دبئرن- شهرم بوو، وشهرمه مرؤقي ژ گه لهك خرابي وكي ماسيان دده ته پاش، وگرنگيا شهرمي ژ قئ چه ندي دئيت.. وئه فه يه نه گهر د پشت هندی را كو پئغه مبهري هه مي شيره تي ب شهرمي ل ئوممه تين خو بكن، هه تا وي دهره جي كو ئهف ئاخفتنه مرؤف ژ وان وه ربگرن، وهك مبراته كي پيروژ و د ناچه را خو دا فه گيپرن، جيلهك ل دويف جيله كي، هه تا وه لئ بيت نهو بته نهو گوتن يا ل سهر هه مي نه زمانان دگه رييت، هه تا نهو گه هشتيه ئوممه تا دويمه يئ ژئ كو ئوممه تا ئيسلاميه.

و د قی گوتنا خو دا پیغهمبهر -سلاف لی بن- بو مه ناشکهر دکهت کو شهرمه خودانی خو ژ کارین کیم و بیخیر دپاریزت، لهو گوت: نهگهر مروفت نهو بت یی پهردهیی شهرمی لادای، ههر تشتهکی ههبت نهو دی کهت، بیی هزرهکی بو نیکی بکهت، نه وهکی وی کهسی یی ژ خودی یان بهنیان شهرم دکهت، دهمی نهو کارهکی بکهت، بهری هنگی دی هزرا خو تیدا کهت، نهگهر نهو کار یی ب شهرم بت، نهو دی خو ژئی دهته پاش ووی ناکهت.

ودو رهنگین شهرمی ههنه: شهرمهک نهوه یا ب رهنگهکی فطری خودی دایه مروفتی، وئهفه ل نک ههمی مروفتان ههیه، و ب تنی خیر پیغه دئیت، ورهنگهکی (موکتهسهب) ههیه، وئهفه نهوه یا مروفت ب دهست خو دئیخت، وئهفهیه یا دبهت پشکهک ژ باوهریی، و مروفت پی خودان خیر دبت، چونکی نهو مروفتی ژ کارین خراب ددهته پاش.

ورهنگهکی شهرمی ههیه یی دورست نینه، چونکی نهو وهکی ئیشیییه، یان ههما ئیش ب خویه، وهکی کو مروفتهکی شهرمهکا زیدهی هددی ل نک ههبت، کو وی ژ هندی بدهته پاش نهو ب هقی خودی رابیت، یان واجبی خو د دهر هقا مروفتان دا ب جه- بینت، یان پسیارا دینی خو نهکهت، یان تهخسیری د ژینا خو دا بکهت.. نهف شهرمه یا باش نینه، چونکی نهو لاوازی وسستییه.

مفاین هه دیسی:

۱- شهرم چهقهکه ژ چهقین باوهریی، لهو پیتهیه نهو ل نک مروفتی خودان باوهر ههبت.

۲- شهرمی خیر و باشی پیغه دئیت، وهچی باوهریا وی پتر بت شهرما وی دی یا مهزنتر بت.

۳- نهو شهرما دبهت ئاستهنگ د ناقبهرا مروفتی و ب جهئینانا واجباتین وی بین شهرمی شهرمهکا باش نینه، ونه یا دورسته.

۴- پیتھیہ ہەر ئیک ژ مه ژ لایئ خوۆه شهرمی د ناڤ خه لکی دا به لاق بکهت، و بهرئ خه لکی بدهته شهرمینیئ.

۵- ژ مفایین شهرمی ئه وه ئه و مرۆقی ژ کارین بیخیر ددهته پاش.

۶- یئ شهرم ل نک نهبت، دئ یئ روی قائیم بت، وئهوئ روی قائیم بت دئ شانازیئ ب گونههئ کهت، و کهسئ هوسا بت خودئ گونههئ بووی ژئ نابته.

هه دیسا بیست وئیکی

عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ، قَالَ: ﴿قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ﴾.

رواه مسلم

ژ سوفیان بن کوری عهبدللاهی تهقه فی -خودی ژئی رازی بت- دئیته فهگواستن، دبیزت: من گوته پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن-: گوته کی دیسلامی دا بیژه من، ژ بلی ته ئەز پسپارا وی ژ کهسی دی نه کهم، وی گوته: بیژه من باوهری ب خودی ئینا، پاشی خو راست بکه.

موسلم فه دگوهیزت

ئهفه ئیک ژ وان هه دیسین مهز نه یین پیغه مبهری -سلاف لی بن- پیپک وقاعیده یین دینی تیدا کۆمکرین، و ژ پسپارا سهحابی ئاشکه را دبت کو بهرسقا پیغه مبهری -سلاف لی بن- گه له ک دی یا گرنگ بت: ئهی پیغه مبهری خودی، گوته کا و هسا بو من بیژه، پشتی ته ئەز هه وجهی کهسی دی نه بم قی پسپاری ژئی بکه م! قیجا هوبن هزر دکهن بهرسف دی یا چاوا بت؟!

د بهرسقی دا پیغه مبهری -سلاف لی بن- باوهری د گهل ئستیقامی کۆمکر، گوته: بلا ته باوهری ب خودی ههبت، و قی باوهریا خو ب دهقی ژئی پراگه هینه، و بیژه، پاشی د گهل قی ئعترافا ب باوهری تو خو ل سهر باوهری پراگره، ویی راست به.. وئف بهرسفه یا وهرگریه ژ گوته خودی: ﴿إِنَّ

الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ عَفْوَ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾ (فصلت: ٣٠-٣٢) و ژ ئیمامی عومه ر دئیته فه گوهاستن کو وی ئهف ئایه ته ل سهر مینهبری خواند: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا﴾ گوت: یه عنی وان وهکی رویقی نه کر! مه عنا: ل سهر گوتنا خو راست مان، ودهست نه دا فه ند و فیلان.

قیجا ئستیقامه چیه؟

ئستیقامه ئه وه پشتی به ری مروقی بو ریگا راست دئیته دان، مروف وی ریگی بگرت و به رنه ده ت، نه خو ب فی لایی دا خو ار بکه ت نه ب لایی دی دا، و خو راست کرن ل سهر ریگا خودی ئه وه مروف به رده و امیی ل سهر طاعه تی وی بی ئاشکه را و فه شارتی بکه ت، و خو ژ وان کاران بده ته پاش بیین خودی ئه وه ژئی دایه پاش.. وئه فه ههر ئه وه شیرته یا خودی ب خو ژئی ل پیغه مبه ری -سلاف لی بن- و دو یکه فتییین وی کری ده می گوتی: ﴿فَأَسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ﴾ (هود: ١١٢) ئه ی موحه ممهد، تو وهه چیی د گهل ته توبه کریت وه سا خو راست بکه ن وهکی فه رمان پی ل هه وه هاتیه کرن.

و مفا یین ئستیقامی گله کن، هنده ک ژ وان ئه ون بیین د ئایه تا بو ری دا هاتین، ده می خودایی مه زن گوتی: ئه وین باوهری ب خودایی خو ئینای وئستیقامه ل سهر باوهری کری، ل ده می مرنی ملیاکه ت ب سهر وان دا ئینه خواری، و مزگینی دده نه وان کو هوین نه ترسن ژ وی تشتی ل به را هه وه هه ی، و ب خه م نه که فن ل سهر وی تشتی هه وه ل پاش خو هیلای، خودیییه خه لیفی هه وه ل سهر عیالی هه وه، وئه وه یی کو دی به ری هه وه ده ته وان به حه شتین خو ش بیین هه می نعمه ت تی دا هه یین.

ئه فه ل ئاخره تی، و ل دنیا یی.. خودی دبیرت: ﴿وَأَلَوْ اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا﴾ (الجن: ١٦) ئه گهر وان ئستیقامه ل سهر ریگا

راست کربا، ئەم بارانەکا ب مفا دا بۆ وان بارینین، ورزقەکی بۆش و بەرفرەه-
دا دینی. مەعنا: ل دنیا یی و ل ئاخەرەتی ئستیقامە مفا یی دگەهینتە خودانی
خۆ.

و ئەگەر چ پیگیریا تمام ب ئستیقامی وەکی فەرمان پی ل مە هاتیە کرن
کارەکی ب ساناھی نینه، و دبت گەلەک یا ب زەحمەت بت مروّقەک بشیت
وی ب تمامی ب جە- بینت، بەلی خودی ریکەکا دی بۆ مە دانا کو وی
تەخسیری قەگرت، وی کیماسیی تژی بکەت، ئەو ژی ریکا (ئستغفاری) یە،
کو مروّق هەردەم ئعترافی بۆ خودایی خۆ ب کیماسیا خۆ بکەت، و داخووا
لیبۆرینی ژی بکەت، خودایی مەزن د ئایەتەکی دا دبیرت: ﴿فَأَسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ
وَأَسْتَغْفِرُوهُ﴾ (فصلت: ۶) و هەر وەکی ئەقە ئیشارەتەکە بۆ هندی کو
تەخسیریا هەو د ئستیقامی دا هەر دئ هەبت، لەو هوبن ئستغفاری بکیشن
و داخووا لیبۆرینی ژ وی بکەن، دا ئەو ل هەو نەگرت.

ئستیقامە بەری هەر تشتەکی ب دلی دبت، چونکی دل مەلکی
لەشییە، چی گاڤا دلی مروّقی ئستیقامە ل سەر نیاسینا خودی و ترسا ژ وی
کر، تژی بوو ژ قیانا وی و خۆ هیلا ب هیقیا وی ب تنی قە، و بەری خۆ
ژ هەر ئیکێ دی وەرگێرا، هنگی لەش هەمی دی راست و دورست بت،
و پشتی دلی ئەزمان دئیت، چونکی ئەزمان دەرپرینی ژ وی تشتی دکەت یی
د دلی دا هەمی، لەو پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گەلەک جارن شیرەت
ب گرتنا ئەزمانی ل صەحابیین خۆ دکر، و ئەگەر تە بقیت بزانی کانی
ئستیقامە ل نک کەسەکی هەیه یان نە، بەری خۆ بدە ئەزمانی وی.

مفایین حەدیسێ:

۱- ژ قی حەدیسێ بۆ مە ئاشکەرا دبت کو صەحابیین پیغەمبەری
گەلەک دحەربص بوون وی تشتی بزانی یی مفایین وان تیدا هەمی، لەو
گەلەک جارن وان داخووا شیرەتان بۆ خۆ ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-
دکر.

۲- باوهری ب ئستیقامی دئیته راگرتن، وئهو کهسی باوهری بینت، بهلی خۆل سهر رانهگرت، ئهو باوهری چو مفایی ناگههینتی، چونکی دبت ل دههکی نیزیکی ئهو لیقه بیت و بهر ب کوفری فه بچت.

۳- ئستیقامه خیرا دنیاوی وئاخرهتی ب دهست خودانی فه دئینت.

۴- ئستیقامه ب دلی وئزمانی وئندامین دی بین لهشی دبت.

حه دیسا بیست ودووی

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ، وَصُمْتُ رَمَضَانَ، وَأَحَلَلْتُ الْحَلَائِلَ، وَحَرَّمْتُ الْحَرَامَ، وَلَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا، أَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: ﴿نَعَمْ﴾.

رواه مسلم

ژ جابری کوری عهبدللاهی ئەنصاری -خودی ژئی رازی بت- دئیته فهگواستن، دبیژت: زهلامهکی پسیار ژ پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- کر، وگوتی: ئەری ئەگەر من نقیژین فهرز کرن، وئەز رههزانی یی ب پوژی بووم، ومن تشتی حهلال حهلال کر، ویی حهرام حهرام کر، وتشتهکی زیدهتر من نهکر، ئەری ئەز دی چمه بههشتی؟ گوت: بهلی.

موسلم فهدگوهیژت

ئەف هه دیسه ژی بهرسفا پیغهمبهریه -سلاف لی بن- ل سهه پسیارهکا سهحابیهکی وی، ل دۆر تشتهکی گرنهگ، ئەو ژی ریکا بههشتییه، ل دۆر وی کاری یی بهری خودانی خو ددهته بههشتی، و د ریوایهتهکا قی هه دیسی دا یا کو ههه موسلم فهدگوهیژت، هاتیه کو ئەو زهلامی پسیار کری نوعمانی کوری قهوقهلی خوزاعی بوو، ودئیته زانین کو ئەو ئیک ژ وان سهحابیان بوو، یین ل شهری بهدری تاماده بووین، و ل شهری ئو خودی شههید بوو، و ژ ههژیکرنا وی بو بههشتی وی قیا پسیارهکا وهسا ژ پیغهمبهری بکهت

بزانت کانج چ پری ههیه بهری وی بدهته بهحشستی، ووی د قی پسیارا خو دا
حلال وحرام، وکاری دلی ویی لهشی ههمی کومکر، وئاشکهرایه کو ئیسلام
ژ قی چندی دهرناکهقت.

د پسیارا خو دا قی صهحابی دو نمونه ژ کارین فهرز گوتن، کرنا ههر
پینج نقیترین فهرز، د شهقهک ورژهکان دا، کو ستوینا ئیسلامییه، وئهو
پهردهیه یی دکهفته د ناقبهرا مروقی وکوفری دا، وئیکهمین کاره روثا
قیامهتی حسیا وی د گهل مروقی دئیتهکرن، وگرتنا روثیپین ههیشا
رهمهزانی، کو ئهو ژی ئیک ژ پینج ستوینین دینی مهیه، وئف ههردوه
فهرزن، و ژ بلی وان نقیتر ورژیپین سوننهت ژی ههنه، بهلی پسیارا قی
صهحابی ئهقهیه: ئهری ئهگهر مروقهک ههبت، کاری فهرز ب تنی بکهت،
ئهقه چنده دی بته ئهگهر ئهو بچته بهحشستی؟ ودهمی پیغهمبهری -سلاف
لی بن- گوتیی: بهلی، مهعنا وی ئهوه دورسته مروق کاری سوننهت نهکته،
وههر چهنده ئهم دبترین دورسته ژی، بهلی کرنا سوننهتان خیرهکا مهزن
دگههینته خودانی، وهما بهسه بیترین: د حهدیسهکا قودسی دا هاتییه: ﴿ولا
یزال عبدي يتقرب إلي بالنوافل حتى أحبه﴾ یهعنی: عهبدی من دی مینت خو
ب کرنا سوننهتا نیزیکی من کته، حهتا ئهز ههز ژ وی بکهم.. وئهو مروقی
پشت ددهته کرنا سوننهتان ئهو خیرهکا مهزن ژ دهست خو دکته.

وپشتی ئینانا دو نمونهیان (یی نقیتری ورژیی) ل سهر کرنا کاری
فهرز، قی صهحابی دو قاعیدهیین گشتی ژی ئینان، وگوت: ئهگهر من تشتی
حلال حلال کر، ویی حهرام حهرام کر.. یهعنی: ئهگهر من باوهری پی ئینا،
وتشتی حلال (نه یی فهرز) تیرا مروقی ههیه باوهریی ب حلالیا وی
بینت، ئهگهر خو نهکته ژی، بهلی تشتی حهرام دقیت مروق باوهریی بینت
کو ئهو یی حهرامه، وخو نیزیکی ژی نهکته.

و ژ تشتین ئاشکهرایه د شریعهتی ئیسلامی دا کو حلالکرن
وحرامکرن حقهکه ژ حقیق خودی، و ژ بلی خودی کهسی حقه نینه

تشته کی حلال بکھت یان حرام بکھت، وھہر کہسہ کی قی حقی بدہ تہ خو،
یان باوہری نہئینت کو ئہو حقی خودیہ، دی کافر بت.

مفایین حہ دیسی:

۱- ژ قی حہ دیسی ژی وھکی یا بوری ئاشکھرا دبت کو صہ حابیین
پیغہ مبهری گہلہک دحہریص بوون وی تشتی بزائن یی مفایین وان تیدا
ھہی، لہو گہلہک جارن وان پسیرا تشتی خیرا دینن وان تیدا ھہی بو خو
ژ پیغہ مبهری -سلاٹ لی بن- دکر.

۲- وھ دیس ھندی دگہہینت کو کرنا کارین واجب، وباوہری ئینان
ویپیگیریا ب حلالی وھرامی ریکا چوننا بہ حہشتیہ.

۳- وژی دئیتہ زانین کو دورستہ بو مروقی کارین فہرز ب تنی ب جم-
بینت، وسونہ تان نہکھت، ھہر چہندہ کرنا سونہ تان خیرہ کا مہزن تیدا ھہیہ
ژی.

حه دیسا بیست و سیی

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿ الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُنِ - أَوْ تَمْلَأُ - مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا ﴾.

رواه مسلم

ژ بابی مالکی ئه شعری - خودی ژئی رازی بت - دئیته فه گوهاستن، دبیرت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت: خویاقرن نیقا باوه رییه، و (الحمد لله) ته رازی تژی دکهت، و (سبحان الله والحمد لله) د ناچه را عهسمانان و عهردی دا تژی دکهن، و نقیژ روناهییه، ودانا خیری دهلیله، و صبر روناهییه، و قورئان هیجهته بو ته یان ل سهر ته، ههمی مروث سپیدی دهر دکهن، قیجا هندهک ژ وان خو پرگار دکهن، و هندهک خو تی دهن.

موسلم فه دگوهیزت

د قی حه دیسی دا پیغه مبهری - سلاف لی بن - بهحسی گهلهک خیرین مهزن دکهت، و بهری مه ددهتی، ژ وان خیران:

خویاقرن: وهر چهنده د فقهی ئیسلامی دا دهمی بهحسی خویاقرنی دبیت، مهخسهد پی پراکنا بی نقیژی و بی دهسنقیژییه ب ریکا خوشوبستن و دهسنقیژ گرتنی، بهلی خویاقرن د رامانا خو دا بهر فرههتره، چونکی خو

دویر کرنا مرۆقی ژ هەر پیساتیه‌کا حسی یان مه‌عنه‌ویا هه‌بت ره‌نگه‌کی
 خۆپاقر کر نییه، وزانایین هه‌دیسێ ب خیلاف چووینه د شه‌رح کرنا گۆتتا
 پیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- ده‌می دبیترت: خۆپاقر کر نیقا باوه‌ری بییه،
 هنده‌ک دبیترن: مه‌خسه‌د ب باوه‌ری ل قییری نفیژه، ونقیژ بیی خۆپاقر کر
 نابت، یه‌عی: هه‌ر وه‌کی خۆشویشتن وده‌سنقیژگرتن نیقه‌کا نفیژتییه. وه‌نده‌ک
 دبیترن: خه‌سه‌له‌تین باوه‌ری دو پشکن: پشکه‌ک دلی پاقر دکهن، وئه‌فه‌ گۆتن
 وکریارن، وپشکه‌ک له‌شی پاقر دکهن، وئه‌فه‌ خۆپاقر کر وده‌سنقیژگرتنه..
 و ب قی چهندی (طوهوور) دبته نیقا باوه‌ری.. و خودی چیتر دزانت.

زکری خودی: و ب تاییه‌تی گۆتتا (الحمد لله) و (سبحان الله والحمد لله)، یه‌عی: مرۆف ب ئەزمانی ئعترافی ب قه‌نجیا خودی ل سه‌ر خۆ
 بکه‌ت، وحه‌مدا وی بکه‌ت، ووی پاک وپاقر بکه‌ت ژ هه‌ر کیماسیه‌کا نه‌زان
 د ده‌ر هه‌قی وی دا دبیترن، وگۆتتا قی زکری ب ده‌قی، د گه‌ل باوه‌ری ئینانا
 ب دلی، ته‌رازیا خودانی خۆ تژی خیر دکهن، وخیرا وان ئەگه‌ر بته له‌شه‌کی
 خودان هه‌جم دی وئ مه‌سافا د ناقه‌ه‌را عه‌رد وعه‌سمانان دا هه‌ی تژی که‌ت،
 ژ قی پارچه‌یا هه‌دیسێ دئیته زانین کو ئەو گۆتتین مرۆف د دنیا یی دا
 دبیترت، چ باشی بن چ خرابی، رۆژا قیامه‌تی دی د ته‌رازیا مرۆقی دا ئینه
 دانان وکیشان، له‌و دقیت مرۆف گه‌له‌ک ل ئەزمانی خۆ یی هشیار بت.

کرنا نفیژی: نفیژ بۆ خودانی دبته رۆناهی، ل دنیا یی بۆ وی دبته رۆناهی
 ئەو ریکا هه‌قیی پئ دنیا ست، وپئ ب هیدایه‌ت دکه‌فت، ئەگه‌ر هات ووی
 ئەو ب دورستی کر، و د رمانین وی گه‌هشت، و ل رۆژا قیامه‌تی ژ ی بۆ
 وی دبته رۆناهی به‌ری وی دده‌ته ریکا به‌هه‌شتی، د دنیا یی دا ئەو نه‌فسا
 خودانی خۆ پاقر دکه‌ت، ووی به‌ره‌ه‌ف دکه‌ت بۆ چوونا به‌هه‌شتی ل ئاخه‌تی.

دانا خیران: وئه‌و ده‌لیله‌کی ئاشکه‌رایه ل سه‌ر هندی کو مرۆقی خیرکه‌ر
 شیایه خۆ ژ به‌خیلیا نه‌فسی پپارێزت، وفه‌رمانا خودی ب درێژکرنا ده‌ستی
 هاریکاری بۆ هه‌وجه‌یان ب پپش فه‌رمانا نه‌فسا خۆ بیخت.. ودانا خیران

باشترین هیجته ودهلیله ل سهر هندی کو مروقی خیرکه باوهریه کا درست ونهفسهکا پاقرژ چریکی وحهسویدی ونهقیانی ههیه.

صهبر ل سهر نهخوشیان: وباش بهری خو بدنه گوتنا پیغهمبهری -سلاخ لی بن- دهمی دبیرت: (والصبر ضیاء) بوچی نهگوت: (الصبر نور) وهکی گوتی: (الصلاة نور)، چ فهرق د ناقبهرا (ضیاء) و(نور) دا ههیه؟ (ضیاء) وهکی زمانزان دبیرن نهو روناهییه یان تین وسوتنی د گهل دا ههیه، وهکی روناهییا رورئی، و(نور) نهو روناهییه یا بی تین وسوتنی، وهکی روناهییا ههیشی، خودی د ئایهتهکی دا دبیرت: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا﴾ (یونس: ۵) وصهبر ههر چهنده گهشاتی وروناهییه ددهته خودانی، بهلی ژ لایهکی دی فه ژ بهر نهخوشی وگرانیا وی سوتنی ژی تیدا ههیه، لهو خیرا وی ژی یا بی حسیه وهکی خودی ب خو دبیرت: ﴿إِنَّمَا يُوقِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ (الزمر: ۱۰).

قورئان هیجته: هیجته بو وی کهسی بی نهو خواندی وکار پی کری، هنگی رادوهستت هتا بهری وی ددهته بهحشتی، وهیجته ل سهر وی کهسی بی باوهری پی نهئینای، خواندی وکار پی نهکری، شاهدهبی ل سهر وی ددهت، وهنگی رادوهستت هتا بهری وی ددهته ناگری.

وکاری ههر مروقهکی بی جودایه ژ کاری ئیکتی دی، هندهک کاری بو رزگارکرنا نهفسا خو ژ عهزبا ئاخرهتی دکهن، وهندهکین دی بی نهمریا خودایی خو دکهن، و ب قی چهندی خو تی دهن!

مفاین هه دیسی:

۱- باوهری گوتن وکریاره، ب طاعهتی زیده دبت، و ب گونههی کییم دبت.

۲- پیئشیه نه وان کارین باش بکهین یین د قی هه دیسی دا هاتین، دا خیرین مه زیده بین.

هدهديسا بيست وچاري

عَنْ أَبِي ذَرٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا رَوَى عَنْ
اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: ﴿ يَا عِبَادِي، إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ
مُحْرَمًا، فَلَا تَظَالَمُوا. يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ. يَا
عِبَادِي، كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمَكُمْ. يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ عَارٍ
إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكْسُونِي أَكْسِكُمْ. يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا
أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ. يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي
فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي. يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ
وَجِنَّتَكُمْ، كَانُوا عَلَى اتَّقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا. يَا
عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّتَكُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ
وَاحِدٍ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا. يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ
وَجِنَّتَكُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ
ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ. يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ
أَحْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أَوْفِيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ
فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ. ﴿

رواه مسلم

ئهف هدهديسه - وهكى ناشكهرا - ئيك ژ هدهديسين (قودسيه)، و هدهديسا
قودسى نهوه يا پيغه مبهه - سلاف لى بن - ل دهسپيكي دييژت: خودى
دييژت.. يه عنى: پيغه مبهه - سلاف لى بن - گوتنى بو خودى پال ددهت،

وجوداييا ناشکهرا د ناقبهرا قورئانئ وحهديسا قودسی دا ئهوه قورئان لهفز
 ومهعنايا وئ ژ نک خودییه، بهلی حهديسا قودسی مهعنا ژ خودییه، بهلی
 لهفز ژ پیغه مبهریه -سلاف لی بن-.

وپتريا حهديسين قودسی ناقهرؤکا وان ل دور ناف و سالوخته تین خودی
 دزقیرت، ههر وهسا ئهه و تشتین په یوهندی ب ذاتی خودی قه هه ی. وهکی
 ژ قی حهديسا بوری بو مه ناشکهرا دبت، ئهوا خودایی مهزن تیدا -وهکی
 پیغه مبهر ژئ قه دگو هیزت- بهحسی هندهک سالوخته تین خو بو مه دکهت،
 ودبیژت: ﴿ يَا عِبَادِي، اِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلٰی نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا
 تَظَالُمُوا ﴾ ئهه عهبدین من، هندی ئهزم من زولم ل سهر خو حهرام کریه، ومن
 ئهه د ناقبهرا ههوه ژئ دا حهرام کریه، قیجا هوبن زولمی نهکهن. وزولم
 د مهعنا خو یا ئهصلی دا ده باز کرنا توخوبانه، ههر وهسا ئهه بو لادانا
 ژ ریکا راست ژئ دئیت، وزولم دو پهنگن: کو مروث زولمی ل خو بکهت،
 شریکان بو خودی بدانت، یان بهر ب گونه هین دی یین بچوبک یان یین
 مهزن قه بچت، وکو مروث زولمی ل کهسهکی دی بکهت، پی ل توخوبیین
 وی بدانت، یان حقی وی بخوت. وئف ههر دو پهنگین زولمی دهرامن.
 وزولم نیشانا کیماسیا خودانیه، لهه خودی ذاتی خو یی پیروز ژئ پاک کریه،
 وگوتیه: من ئهه ل سهر خو حهرام کریه!

وپشتی پاک کرنا ذاتی خودی ژ زولمی، حهديسی ههژاری وههوجه ییا
 مروقان همیان بو خودی راگه هاند، و ناشکهرا کر کو خودی یی دهوله مهنده،
 ووی منهت ب کهسی نینه، وگوت: ﴿ يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ ضَالٌّ اِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ،
 فَاسْتَهْدُونِيْ اَهْدِكُمْ. يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ جَائِعٌ اِلَّا مَنْ اَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعَمُونِيْ اَطْعَمْكُمْ. يَا
 عِبَادِي، كُلُّكُمْ عَارٍ اِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكْسُونِيْ اَكْسِكُمْ ﴾ ئهه عهبدین من، هوبن
 هه می دبه رز نهه ئهه تی نهبت یی من بهری وی دایه هیدایه تی، قیجا هوبن
 داخوزا هیدایه تی ژ من بکهن، ئهه دی بهری ههوه ده مه هیدایه تی، ئهه
 عهبدین من، هوبن هه می دبرسینه ئهه تی نهبت یی من تیر کریت، قیجا

هوین داخوآزا خوآرنی ژ من بکهن، ئەز دئی خوآرنی دەمه ههوه، ئەهی عەبدین من، هوین هەمی درووسن ئەو تی نەبت یی من جلک کره بهر، قیجا هوین داخوآزا جلکی ژ من بکهن، ئەز دئی جلکی کهمه بهر ههوه، ئەهی عەبدین من، ب شەف و پوژ هوین گونههان دکهن، و ئەزم یی هەمی گونههان ژئی دبەم، قیجا هوین داخوآزا ژبیرنا گونههان ژ من بکهن، ئەز دئی گونههین ههوه بو ههوه ژئی بهم.

و ژ قی چەندی دیار دبت کو ئەم هەمی دەهوجەهی هیدایەت و رزق و رەحما خودیینه، و کو ئەو ل مه ببورت و گونههین مه ژئی ببەت، چونکی ئەوه یی هەر تشتهکی هەمی ب دەستی وی.. و مادەم هەر تشتهکی هەمی ب وییە، و د دەستی وی دایە، دقیت هیقی ورجایا مه ژ وی ب تنی بت، و ههوارا مه ل بهر دەرگههی وی ب تنی بت، نه کهسی دی.

و دەمی خودی فەرمانی ل مه دکەت کو ئەم هیدایەتی و رزقی و رەحمی ژ وی بخوآزین، دقیت نەئیتە هزرکرن کو وی منەت ب داخوآز و خوآستنا مه هیه، نه خیر.. ﴿يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا صِرِّي فَتَضُرُّوْنِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي. يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ، كَانُوا عَلَىٰ أَتَقَىٰ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا. يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ، كَانُوا عَلَىٰ أَفْجَرَ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا﴾ ئەهی عەبدین من، کهس ژ ههوه نەشیت زیانهکی بگههینته من، یان مفایهکی، و ئەگەر هوین هەمی، یین پیشیی و یین پاشیی، مرۆف و ئەجنه، و هکی باشتین زهلامی بن ژ ههوه، ئەو تشتهکی ل ملکێ من زنده ناکەت، و ئەگەر هوین هەمی و هکی خرابترین زهلامی بن، ئەو تشتهکی ژ ملکێ من کیم ناکەت..

مه عنا مفاییی باشیین ههوه هەر بو ههوهیه، و زیانا خرابیین ههوه ژئی هەر بو ههوهیه، و خودی هەما کارین ههوه دهرمیرت، و بو ههوه حسیب دکەت، و ئەو دئی ههوه سهرا جزا دەت، و هوین نەشین چوبی ژ ملکێ وی کیم بکهن:

﴿ يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ. يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أَوْفِّكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيُحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ ﴾

ئەي عەبەدەکان، ئەگەر هوبن هەمی، یێن پێشیی و یێن پاشیی، مرۆف و ئەجنە، ل عەردەکی راوەستن، و داخوای ژ من بکەن، و ئەز هەر ئێکی داخوایا وی بدەمی، ئەو تێتەکی ژ ملکی من کێم ناکەت، وەسا نەبت وەکی دەرزیکی تێتەکی ژ ئاقا دەرایی کێم دکەت، دەمی دچتە تێدا.. خزینەیا رحما خودی گەلەک ژ هندی فرەهترە کو ب دانێ کێم ببت، یان خلاس ببت.. یا رەبی، رحما تە ژ هندی مەزنتەرە کو گونەهێن مە ب سەردا بگرن، ئەم عەبەدین وەکی خۆینە، دگونەهکارین، و تو رەبی وەکی خۆی یێ غەفاری، ئەگەر مە وەکی خۆ کر، تو وەکی خۆ بکە.. تو بەری مە بدە وئ رێکی یا تە قیای، بەری ئەو دەم ببت کو ئەم ل وئ رێکی پەشیمان بیی یا مە قیای و تە نەقیای!

مفایین هەدیسی:

۱- ئەف هەدیسه هندی دگههینت کو رحما خودی گەلەک یا مەزنە، و خزینەیی و وی دبی دویمههینه، و هەر تێتەکی هە ی ب دەستی و بیه، و دقیت ئەم ژ وی بخوایین.

۲- و هەدیسه هندی دگههینت کو دقیت ئەم لۆمە ی خۆ بکەین سەرا خرابیی خۆ، و حسیب د گەل نەفسا خۆ بکەین، دا بەری وئ ژ رێکا راست نەئیتە لادان.

هه ديسا بيست ويڻجڻ

عَنْ أَبِي ذَرٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالُوا لِلنَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ. قَالَ: ﴿أَوْلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ، إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ، وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ﴾. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّنَا أَحَدُنَا شَهَوْتُهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟ قَالَ: ﴿أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ، أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وَزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ﴾.

رواه مسلم

تہو بو ذہر - خودی ژئی رازی بت - دبیترت: ہندہک مروث ژ صہحابیہین پیغہمبہری - سلاف لی بن - گوتنہ پیغہمبہری - سلاف لی بن - مروثین مالدار خیر ہمی بو خو برن، تہو وہکی مہ نقیتران دکهن، ووہکی مہ روژیان دگرن، و ب مالی خو یی زیدہ خیران دکهن. پیغہمبہری - سلاف لی بن - گوٹ: ما خودی تشتہک بو ہہوہ ژئی نہدانایہ ہوین خیران پی بکہن؟ ب ہہر تہسبیحہکی خیرہک ہہیہ، و ب ہہر تہکبیرہکی خیرہک ہہیہ، و ب ہہر تہحمیدہکی ہہیہ، و ب ہہر تہہلیلہکی خیرہک ہہیہ، وفہرمانا ب باشیہی خیرہ، وپاشقہبرنا ژ خرابیہی خیرہ، و د چوونا نقینی دا بو ئیک ژ ہہوہ خیر ہہیہ. گوٹن: تہی پیغہمبہری خودی، ئیک ژ مہ شہوہتا خو ب جہ - بینت، وخیر بو بیته نقیسین؟! گوٹ: تہری ما تہگہر وی د حہرامی دا ب جہئینابا

بۆ وی گونهه نه دبوو؟ وهسايه ئه گهر وی د حه لالی ژى دا ب جهئينا دى بۆ
وی خیر بت.

موسلم قه دگوهیترت

ژ قى حه دیسی بۆ مه ئاشکهرا دبت کانى صه حابیین پیغه مبهری -سلاش
لى بن- چهند دمجد بوون د کۆمکرنا خیران دان، و د مونا فه سا د کارى باش
دا، ژ بهر قى چهندى هندهک صه حابیین فه قیر هاتنه نک پیغه مبهری -سلاش
لى بن- وگازنده یین خو گه هاندنى، کو ههر خیره کا ئه و دکهن، براییین وان یین
دهوله مهند ژى دکهن، وزیده ی قى چهندى ئه و خیران ب مالى خو ژى دکهن،
مه عنا: خیرین مالداران ژ یین وان پترن، وچونکی بهرده ستى وان یی ته نگه
ئه و قهت نه شین بگه هه نه وان.. ههر وهکی وان ب قى چهندى دقییا پیغه مبهر
-سلاش لى بن- تشته کی نیشا وان بدهت، ئه و وی بکهن، و خیرین خو پی
زیده بکهن، دا دهره جا وان د به حه شتى دا ژ یا براییین وان کیتر نه بت..

گاڤا پیغه مبهری -سلاش لى بن- ئه ف چنده ژ وان دیتى، بۆ وان
ئاشکهرا کر کو مهیدانا مونا فه سا د خیرى دا، یا بهر فره هه، ب ره نگه کی
وهسا کو ئه گهر مروقهک ژ بهر مانعه کی نه شیا مونا فه سى د خیره کی دا
بکهت ژى، گه لهک کارین دی هه نه ئه و دشیت قهست بکه تى، و خیرین مه زن
بۆ وان پیغه بین، و پیغه مبهری -سلاش لى بن- د قى گوئنا خو دا به حه سى
سى ژ وان کاران کرن، ئه و ژى ئه قه نه:

۱- کرنا زکری خودى ب ئەزمانى: ب تاییه تی گوئنا: (سبحان الله، الله
اکبر، الحمد لله، لا إله إلا الله) ئه ف گوئین ب سانا هی ل سه ر ئەزمانى،
خیرین مه زن پیغه دئین، ئه گهر مروف ب ئیه ته کا باش بیترت، و با وه ریبی پی
بینت.. و ئه گهر ئه ف خیره ئه و بن یین فایده یی وان دگه هته مروقى ب تنى
هندهک خیرین دی یین گشتى ژى هه نه مفایى وان دگه هته خه لکی دی ژى،
ژ وان ئه ف کارى دووییه.

۲- فهرمانا ب باشیځ، وپاشقهبرنا ژ خرابیځ: مروڅ دهمی باشییهکی بزانت، نیشا خه لکی ژی بدهت، وگافا دیت کهسهک یی خرابیهکی دکهت، وی ناگههدار بکهت، و ژ وی کاری خراب بدهته پاش، یهعنی: مروڅهکی خیرخواز بت، وپی خوش نهبت خرابی به لاف بت، نهغه ژی بو وی خیره، ودهره جین وی پی بلند دبن.

۳- عدهت وکارین حلال ب ئیهتا باش دبنه خیر وعیبادهت: ههر کارهکی حلال، یان عدهتهکی جفاکی یی باش یی ههبت، مروڅ نهگر بکهت وئیهتا وی یا باش بت، بو وی ب خیر حسیب دبت، وپیغه مبهری -سلاف لی بن- بهحسی ئیک ژ کارین زیده تاییهت ب مروڅی قه کر، کو ب جهئینانا شهوه تیه ب ریکا حلال، نهگر ئیهتا وی نهو بت نهو ب قی کاری خو ژ حرامی بیارتت، وحقی ژنکا خو ژ سهر خو راکهت، مهعنا: عدهت ب ئیهتا باش دبنه عیبادهت.

ودهمی صهحابیان عه جیبیا خو ژ قی گوتنی دیارگری، وگوتی: چاوا ئیک ژ مه شهوهتا خو، یهعنی: ئیک ژ تاییهتین خو ب کار بینت، وخیر بو بیته نقیسین؟! پیغه مبهری -سلاف لی بن- بهری وان دا قیاسی، وگوتی: نهری دهمی ئیک ژ ههوه شهوهتا خو ب ریکا حرامی ب کار بینت ما گونه بو وی نایته نقیسین؟ بهلی.. ههر وهسا نهگر نهو وی د حلالیځی ژی دا ب کار بینت، هنگی خیر دی بو ئیته نقیسین.

مفایین هه دیسی:

۱- نهف هه دیسه هندئ دگههینت کو صهحابیان مونافهسه د کارین باش دا دکر، و بهری وان لی بوو ههر ئیک ژ وان باشیځین خو پتر لی بکهت.

۲- کارین حلال و عدهت نهگر مروڅ ب ئیهتهکا باش بکهت، دبنه عیبادهت، وخیرین مروڅی پی زیده دبن.

۴- ریکتین خیری گهلهکن، و مروڅ ههر دی شیت ئیک ژ وان کهت.

۵- مرۆڤی زانا دەمی تشته کی دبیرت، وپسیارا دەلیلی ژئی دئیتته کرن،
دا ئەو ئاخفتنا خو پئی پەسەند بکەت، بلا بینتەنگ نەبت، و دەلیلی خو بیترت
دا ئاخفتنا وی پتر جەپ خو د دلین خەلکی دا بکەت.

۶- سەرەدەریا میری یا باش د گەل ژئی، ویا ژئی د گەل میری، ئیک
ژ وان کارین باشە یین ئەو پئی نیزیکی خودی دبن.

حه ديسا بيست وشه شى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -:
﴿كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ، كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ - قَالَ - تَعْدِلُ بَيْنَ
الْإِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ،
- قَالَ - وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الْأَذَى
عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ﴾.

رواه البخاري مسلم

نه بوو هورهيره -خودى ژى رازى بت- دبيت: پيغه مبهرى -سلاف لى بن-
گوت: ههر ههستيکه کى ژ مروقى خيرهک ل سهر ههيه، ههر روژه کا روژ تيدا
دهليت تو دووان پيک بينى خيره، وتو هاريکاربا زهلامى بکهى د دوارا
وى دا وى لى سوبار بکهى، يان بارى وى هلديه سهر خيره، وگوتنا باش
خيره، وههر گاقه کا تو بو نقيژى بهاقيژى خيره، وتو نه خوشيى ژ ريکى لادهى
خيره.

بوخارى و موسلم قه دگوهيژن

گا قا له شى مروقى ل قوبناغين ده سپيکى دورست دبت، وبهرى گوشتى
بگرت ههستيى وى چى دبت، وپشتى قه رقه ده يى ههستي دورست دبت،
گوشت ب سهر دا دبيت، وله شى مروقى تمام دبت، وبه رهه ف دبت بو دانا
رحى .. وله ش نهوى پتريا وى گوشتى نهرم، قالبه کى ههستي يى موکم
ههيه، ودا حه ره که ولفينا مروقى يا خوش و ب سانا هى بت خودايى ئافراندهر

ئەف قەر قۇدەیی ھەستی وەسا چیکریه کو ژ ھژماره کا ھەستیکیین جودا جودا
 د حەجمی خو دا پیک بیئت، و فان ھەستیکان ب ھندەک گەھین نەرم بو
 ھەرەکە و لقلاندنی، و بین موکم وقاییم بو قەتاندنی بگەھنە ئیک و پیکفە
 بیئەگریدان، و ئەف گەھنە بین کو ب ەرهەبی دیئرنی: (مەفاصل). و حەتا
 بەری بیست سیم- سالان ژی، زانایین لەشی -ب ھەمی پیشکەفتنا خو قە-
 نەدزانی کانئ ھژمارا فان گەھان د لەشی مروقی دا چەندن، حەتا
 ئنسکلۆیدیایا بریتانی -بو نمونە- دەمی دئینە سەر بەحسئ گەھین لەشی
 ھژمارا دورست یا فان گەھان دەسنیشان ناکەت، و نابیژت کانئ ئەو چەندن،
 و ئنسکلۆیدیایا (ھچنسوون) ئەوال ل سالا (۱۹۹۵ ز) ھاتیە بەلاکرن دیار
 دکەت کو ھژمارا ھەستیکان د قەر قۇدەیی لەشی مروقان دا (۲۰۶)
 ھەستیئە، مەعنا ب تنی دوسەد وشەش گەھ دقیت د لەشی مروقی دا
 ھەبن.. بەلی پستی ھنگی ب دەمەکی کیم، یەعنی: د فان ھەر دەھ سالیین
 بۆرین دا بو زانایین بسپۆر دیار بوو کو ئەف ھژمارە یا دورست نینە، و یا
 دورست ئەو (۳۶۰) گەھ د لەشی مروقی دا ھەنە. و ئەف ھژمارە عەینی وئ
 ھژمارتیە یا پیغەمبەری مە -سلاف لی بن- بەری پتر ژ ھزار و چارسەد سالان
 دەسنیشانکری، دەمی د حەدیسە کا خو دا -یا ئیمامی موسلم ژ عائیشایی
 قەدگوهیزت- دیئرت: ﴿ إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ،
 فَمَنْ كَبَّرَ اللَّهَ وَحَمِدَ اللَّهَ وَهَلَّلَ اللَّهَ وَسَبَّحَ اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ، وَعَزَلَ حَجْرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ،
 أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ، وَأَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السَّتِّينَ
 وَالثَّلَاثِمِائَةِ السَّلَامَى، فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ ﴾ یەعنی: ھەر
 مروقەک ژ ئادەمیان ل سەر سی سەد و شپست گەھان یئ ھاتیە ئافراندن،
 قیجا ھەچی بیئرت: اللہ اکبر، والحمد لله، ولا إله إلا الله، وسبحان الله،
 وأستغفر الله، یان بەرەکی ژ ریکا خەلکی پراکەت، یان ستریهکی یان
 ھەستیەکی ژ ریکا وان پراکەت، یان فەرمانی ب باشیەکی بکەت، یان بەری
 خەلکی ژ خرابیەکی بدەتە پاش، ھندی ھژمارا وان سی سەد و شپست
 گەھان، ھنگی ئەو دی ب پتقەچت ووی نەفسا خو ژ ئاگری پراخاندیە.

ئەف حەدیسە پتر مەعنایا حەدیسا دەسپیتکی بۆ مە ئاشکەرا دکەت، چونکی ئەو هژمارا هەستیگان، یان وان گەهین لەشی مرۆقی ژئی پیک دئیت دەسنیشان دکەت، وئەقە وەک (ئەجازەکا علمی) د سوننەتی دا دئیتە هژمارتن، وحەدیس تیکدا هندی دگەهینت کو دینی ئیسلامی دخوازت دلین مرۆقان بگەهینتە ئیک، وئاختنا وان بکەتە ئیک، وقیانی وھاریکاری د ناڤهرا وان دا بەلاڤ بکەت.. حەدیس ئیشارەتی ددەتە ئیک ژ نەمەتین مەزن بین خودی د گەل مرۆقان کرین، کو ئافراندنا وانە ب رەنگەکی وەسا ژیاننا وان ب ساناهی ب رېقە بچت، وبەری وان ددەتە شوکرا خودی، وپیغەمبەر -سلاڤ لی بن- دیار دکەت کو هەر رۆژ هندی هەستی د لەشی مرۆقی دا هەنە (کو ۳۶۰، وەکی ژ هەندەک ربوایەتین دی دئیتە وەرگرتن) هەند خیرین واجب ل سەر هەر مرۆقەکی هەنە.

وپشتی دیارکرنا قی چەندی، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئیشارەت دا هەندەک ژ وان خیران بین کو باشە مرۆڤ بکەت؛ دا حەقی نەمەتا دانا هەستیان ژ سەر خو ڤاکەت، ژ وان خیران:

۱- پیکئینانا د ناڤهرا مرۆقین لیککەفتی دا، و ژ بەر گرنگیا قی کاری، شریعەتی بۆ مرۆقی دورست کر خو ئەو درەوی ژئی بکەت دا دو کەسین ژیک سل یان لیککەفتی پیک بینت.

۲- ھاریکاریا خەلکی، وپیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بەحسی رەنگەکی ھاریکاری کر ئەو ژئی ئەو مرۆڤ ھاری کەسەکی بکەت دا سویار بیت، یان باری خۆل دەواری خو بکەت.

۳- ئاڤتتا باش، چ زکری خودی بت، یان گوتتا خیری بت، یان فەرمانا ب باشیی بت، وپاشقەبرنا ژ خرابیی بت.

۴- چوونا مزگەفتی بۆ کرنا نقیژی، و د حەدیسین دورست دا ھاتیە کو ب ھەر پیکگاقەکی خیرەک بۆ مرۆقی دئیتە نقیسین.

۵- خوشکرنا رېکي، ب ړاکرنا وان تشتان يين نه خوشيې دگه هيننه
رېباران، و د هندهک هديسين دوست دا هاتيه کو لادانا نه خوشيې ژ رېکي
چه که ژ چه قين ئيمانئ.

و د هندهک ريوايه تين دوستدا ژ پيغه مبهري -سلاف لي بن- هاتيه
ښه گوهاستن کو کرنا دو رکاهه تين نقيژا تيشته گه هئ جهئ وان (۳۶۰) خيران
دگرت.

مفایین هه ديسئ:

۱- هه ديس هندئ دگه هينت کو مه فوومئ خيري گه لهک يئ به رفره هه،
وهه ر قه نجيه کا هه بت گوتن بت يان کر بار بت، دکه فته د بن دا.

۲- هه ديس بهرئ مه دده ته کرنا کارين خيري، نه گه ر خو سوننه ت ژئ
بن؛ چونکي نه و مروقي پتر نيزيکي خودئ دکه ن.

۳- هه ر وه سا هه ديس بهرئ مه دده ته هه مخوارنا ژ پاقر کرنا جهين
گشتي، وه کي رېکان، بو هندئ دا ژينگه ها مه پاقر و بژوين بمينت.

۴- هه ديس خيرا هندهک کاران بو مه بهرچاښ دکه ت، وه کي: پيکئينا
د ناقبه را خه لکي دا، وگوتنا باشيئ، وهاريکاري، وچوونا مزگه فته بو کرنا
نقيژا ب جماعه ت.

هه ديسا بيست و هه فتى

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
قَالَ: ﴿الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْهِ
النَّاسُ﴾ .

رواه مسلم

وَعَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبُدٍ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ:
﴿جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟﴾ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: ﴿اسْتَنْفِ قَلْبَكَ، الْبِرُّ مَا
أَطْمَأْنَنْتَ إِلَيْهِ النَّفْسُ، وَأَطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ، وَتَرَدَّدَ فِي
الصَّدْرِ، وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ﴾ .

رواه أحمد

نه وواسى كورى سه معانى - خودى ژى رازى بت - دبیژت: پیغه مبهرى
-سلاف لی بن- گوټ: هه ما قه نجى نه خلاقى باشه، و خرابى نهو تشته یی
د سنگى ته دا بیټ و بچت و ته پی خوش نه بت خه لک پی ناگه هدار بن.
موسلم قه دگوهیژت، و وابصه یی كورى مه عبده ی - خودى ژى رازى بت -
دبیژت: نه ز هاتمه نک پیغه مبهرى -سلاف لی بن- وی گوټه من: تو یی
هاتى پسپارا قه نجی دکه ی؟ من گوټ: به لی، وی گوټ: پسپارا دلی خو
بکه، قه نجی نهو تشته یی نه فسا ته و دلی ته پی رحهت بیټ، و خرابی نهو
تشته یی د نه فسا ته دا بیټ و بچت، و د سنگى ته دا بگه ریټ، نه گهر خو
خه لک فه توایی بو ته بدهن ژى.

نه حمده قه دگوهیژت

ٺهڻه ڙي ٽيڪ ڙ وان حهديسانه يٽن ب پهڻيڻن خؤ ڦه گهلهڪا ڪورت،
 و ب مهعنا ورامانا خؤ ڦه يا دريڙ، چونڪي ٺه و ب پهنگهڪي ڪورت قهنجي
 وخرابيئي بؤ مه ددهته نياسين، پيغهمبهر -سلاف لي بن- قهنجيئي وهڪ
 پهڻهڪا گشتي نيشا مه ددهت، ڪو ههمي پهنگين باشيئي وڪريارين خيري
 د ناف خؤ دا قهڊگرت، وخرابي ڙي -ڪو رويي بهرانبهره- پهڻهڪا گشتيه ههر
 نهباشيهڪا ههبت ڙ ڪوتن وڪرياران قهڊگرت، و ڙ بهر ڦي چهندي پيغهمبهر
 ٺه و دانانه بهرانبهه ٽيڪ.

قهنجي ٺهوه مروڻ طاعهتي خودي بڪهت، و د ٺهر وفهرمانين وي دا
 بت، وسهردهريهڪا باش د گهل بهنيان ڙي بڪهت، خودايي مهزن د قورناني
 دا بهحسي قهنجيئي دڪهت وديڙت: ﴿ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
 وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتٰبِ وَالنَّبِيِّنَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسْكِيْنَ
 وَابْنَ السَّبِيْلِ وَالسَّآئِلِيْنَ وَفِي الرِّقَابِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَءَاتَى الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنٰتَ بَعَثَهُمْ اِذَا
 عَاهَدُوْا وَالصَّبِيْرِيْنَ فِى الْبَآسِءِ وَالضَّرَآءِ وَحِيْنَ الْبَآسِ اُوْلٰئِكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا وَاُوْلٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ
 ﴾ (البقرة: ۱۷۷) يهعني: باشي ههما ڪاري وي ڪهسيه يي باوهري
 ب خودي ٽيناي وپهرستنا وي ب تني ڪري، وباوهري ب رڙڙا دويماهيئي
 ٽيناي، و ب فريشته وڪيتايين هاتينه خوارئي، و ب پيغهمبهران، ومال
 -د سهر ههڙيڪرنا خؤ را بؤ وي- دايه مروڻين خؤ يٽن نيزيڪ، ويٽيمان،
 ووان ههڙارين فهقيريئي ٽيخستين، ووان رپڻگين ڙ مال ومروڻين خؤ
 دويرڪهفتين وموحتاج بووين، ووان خازوڪين ڙ بي ري نهچار بووين خواستني
 بڪهن، ومال د ٺاڪرنا بهني ويٽيخسيران دا خهرج ڪري، و ب ڪرنا نقيڙي
 رابووي، وزهڪات داي، وٺهوين پهيمانين خؤ ب جه- دئينن، وٺهوي ل دهمي
 ههڙاري ونهخوشيئي و ل دهمي دڙواريا شهري يي بيڻههه. ٺهوين ب ڦي
 پهنگي ٺهون يٽن د باوهريا خؤ دا دراستگو، وٺهون ٺهون يٽن خؤ ڙ غهزهبا
 خودي پاراستي ڪو خؤ ڙ بي ٺهمريا وي دايه پاش.

ونيشانا قهنجيئي ٺهوه دلي مروڻي ل سهر ڪرنا وي بي رحهته.

وخرابی یا کو ب شریعت خودانی خو هیثرای عقوبی دکهت، هر کار وگوتنه که یا خودی حرام کری، وپیغه مبهری -سلاف لی بن- د قی گوتنا خو دا دو نیشانیین خرابیی بو مه دهس نیشان کرن:

یا ئیکئی: دهمی گوتی: ﴿مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ﴾ وئغه نیشانه کا ناخوئییه، کو مروف د ناخوئییا خو دا هست ب دودلی ونه خوئییه بکته دهمی وی کاری دکته.

یا دووی: ﴿وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْه النَّاسُ﴾ وئغه نیشانه کا دهرفه ییه، کو وی پی خوش نهبت خه لک پی بحه سیین کو وی نهو کاری کری، وشهرم ژ خو بکته.

وئگهر ئهف هردو نیشانه د کاره کی دا کومبوون، دقیت مروف خو ژی بدهته پاش، خو ئه گهر خه لک هه می فه توایی ب وی تشتی بو بدهن.

وپیغه مبهر -سلاف لی بن- د قی گوتنا خو دا بهایی ئه خلاقی باش ژی نیشا مه ددهت، دهمی دبیزت: هه ما قهنجی هه می نهوه ئه خلاقی مروقی یی باش بت.

مفایین هه دیسی:

- ۱- ئهف هه دیسه قهنجی وخرابی ب مه ددهته نیاسین.
- ۲- وئهو بهایی فه توایا دلی ژی د زانینا قهنجی وخرابیا تشتی دا ژی بو مه بهرچاف دکته.
- ۳- تشتی شریعتی خودی وشریعتیین به نیان ژیک جودا دکته نهوه دهمی مروف پی ل شریعتی خودی ددانت نهفسا مروقی یا رحهت نابت.
- ۴- فه توایا موفتیان تشتی بو مروقی هلال ناکهت ئه گهر مروف د دل دا بزانت نهو تشت یی دورست نینه.

حه دیسا بیست وهه شتی

عَنْ الْعَرَبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مَوْعِظَةً بَلِيغَةً، وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَأَنَّمَا مَوْعِظَةٌ مُودَّعٌ، فَأَوْصِنَا، قَالَ: ﴿أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسِيرِي اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، تَمَسَّكُوا بِهَا، وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ﴾.

رواه أبو داود والترمذي

عرباضی کوری ساریه دی بیترت: پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- وههزهک ل مه کر، دل ژ بهر ترسیان، وچاقان رۆندک باراندن، ئینا مه گۆت: ئەه دی پیغه مبهری خودی، ههر وهکی ئەو شیرهتا و بیه یی خاترا خو دخوازت، قیجا شیرهتهکی ل مه بکه، وی گۆت: ئەز شیرهتی ب تهقوا یا خودی ل ههوه دکهم، و ب گوهداریی ئەگهر خو عه بدهکی حه بهشی بته مهزنی ههوه، وهه چیی ژ ههوه بمینت دی جودابوونه کا مهزن بینت، قیجا ههوه ئیمانته سونهتا من وسوننهتا جیگرین من یین سه رپاست، وی بگرن، و پیدیین خو ل سه ر بشدینن، وهشیاری وان کاران بن یین د دینی دا نوی دهر دکهفن، چونکی ههر تشتهکی د دینی دا نوی دهر کهفت بیدعهیه، وههر بیدعهیه کا ههبت بهرزه بوونه.

ئهبوو داوود و ترمذی قه دگوهیژن

څي ځه ديسې شيره ته کا مهزن وکومکهر تيدا ههيه، ژ بهر کو وان هه می
تشتان ځه دگرت يين دين و دنيايا موسلمانان چي دکهت، وناشکهرايه کو
پيغه مبهه -سلاف لي بن- گه لهک جارن د ناڅ صه حابيپن خو دا رادبووځه
ووه عزل وان دکر، وړپکا دورست نيشا وان ددا، ټيک ژ وان جارن ههڅ
جاره بوو، يا کو وی وهغه کي وهسا تيدا ل وان کري، دلين وان ژ ترسان دا
ځه لرزين، وچاڅيت وان روندک باراندن، ووان وه ههست پي کر کو ههڅ
شيرهت ووهغه زه يين وی کهسینه يي خاترا خو ژ ههڅالين خو دخوازت، لهو
وان څيا پيغه مبهه -سلاف لي بن- رپکي بو وان ناشکهرا بکهت، کاني
پشتی وی هه چ بکهن؟ وپيغه مبهه ري ژي -سلاف لي بن- ژ لايي خو ځه
شيره تهک ل وان کر، مهسه له يين گرنه يين ههوجه دبنی د ناڅ دا
کومکرن، وئهم دشين وان مهسه له يان د څان خالان دا کوم بکهين:

تهقوايا خودي:

﴿أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ﴾ و تهقوا ههوه مروڅ په رڅانه کی بيخته ناڅهرا خو
ووان تشتان يين غهزه با خودي ب سهر وی دا دئينت، ومه بهست ب په رڅاني
ههوه هه وی کاري بکهت يي خودي فرمان پي کري، وخو ژ وی کاري بده ته
پاش يي خودي هه ژي دايه پاش.. و تهقوا ههوه شيره ته يا خودي ل مروڅان
کري، وئهوه دبه ته هه گهرا خيرا دنيايي وئاخه تي، وبه ري نوکه د هه ديسا
(۱۸) دا، مه به حسي تهقوايي کريه، لهو پيتڅي ب دوباره کوني ناکهت.

گوهداريا مهزن وکاربدهستان:

﴿وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا﴾ يه عني: وئهمز شيره تي ب گوهداريا
مهزنان ل ههوه دکم، هه گهر خو مهزني ههوه عه بده کي حه بهشي بت، وخودايي
مهزن د تايه ته کي دا دبئرت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ (النساء: ۵۹) وئهغه هه مره که خودي ل هه می خودان
باوه ران دکهت کو ههوه گوهداريا خودي وپيغه مبهه ري بکهن، ههر وهسا گوهداريا

مهزنین خوژی بکهن ییین کاری ههوه دکهقنه د دهستان دا، ومهخسه د ب کاریدهستان د نایهت وحه دیسین ب قی رهنگی دا نهون ییین کار د شریعهتی خودی دکهن، ونهوین ب قی رهنگی نهبن مهسه لا گوهداریا وان د کفته د بن مهسه لا (مهصلهحت ومهفسهدهتی) فه، وگوهداری ب رهنگهکی گشتی دقیت د وی کاری دا بت یی خودی پی رازی بت، نهگهر نه.. پیغه مبهه -سلاف لی بن- دبیزت: ﴿لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ﴾ د بی نهمریا خودی دا گوهداریا چو مهخلووقان نایته کرن.

پتگیریا ب سوننه تی:

پاشی پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- گوْت: ﴿فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَىٰ اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمُهَدِّينَ الرَّاشِدِينَ، تَمَسَّكُوا بِهَا، وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ﴾ ونهفه نیشاره ته کا ناشکه رایه ژ پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- کو نوممهت پشتی وی دی ژیک جودا بت، وگه له ک کوم ودهسته کین ری بهرزه وسهر داچوی دی پهیدا بن، وبه ری صهحابی پسپار بکهن: کانج ریکا پرگاربوونج ل دهمی پهیدا بوونا نختلافی چیه؟ پیغه مبهه ری ب خو -سلاف لی بن- بهرسف دا وان وگوْت: ههوه نیمانهت سوننه تا من، نهو ری وریبازا نهز ل سهر چوویم، ومن نیشا ههوه دای، ههر وهسا خهلیفین من ییین سهر پراست ژی ل سهر چووین.

ودهمی پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- دبیزت: سوننه تا من ویا خهلیفین من ییین سهر پراست ب پدیان بگرن، وبشدینن، نهفه (کینایه ته) مهعنا وی نهوه مروّف چو جارن سوننه تی بهرنه دهت، وهه ردهم خو پیقه بگرت، خو چهند زهحمه تی ب قی چندی فه بیینت، ونهگهر هات ووی دهست نه مان خو پیقه بگرت ژی بلا نهو ب پدیان خو پیقه بگرت. و ژ قی چندی بو مه دیار دبت کو پتگیریا ب سوننه تییه مروقی دپاریزت، و ژ جودابوون و نختلافی دده ته پاش.

خودويرکړنا ژ بیدعهيان:

ويپگيريا ب سوننه تي مهعنا وي ئهوه مروث خو ژ بیدعهيان بده ته پاش، لهو پيغهمبهري -سلاف لي بن- پشتي فهريمان ل مه کري ئه م کاري ب سوننه تي بکهين، گوټ: ﴿وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ﴾ يهعني: هشياري وان کاران بن يين نوي دهردهقن، چونکي ههر تشته کي -د ديني دا- نوي دهرکهفت بیدعهي، وبیدعه ئهوه گوټن وکريار، وړي وړيبازن يين پشتي پيغهمبهري -سلاف لي بن- د ديني دا دهردهقن، وچو ئهصل و بناخه بو نهههين نه د کيتايي دا ونه د سوننه تي دا، وههر تشته کي بیدعه بت سهرداچوون وضه لاله ته، بهري خوداني دده ته ئاگري، وبهري نوکه د حهديسا (۵) دا مه بهحسي بیدعي کريو، لهو ههوجهي دوباره کړني ناکهت.

مفایين حهديسي:

۱- ژ گوټنا عرياضي بو مه ديار دبت کو وهعز وشيره تين پيغهمبهري -سلاف لي بن- هند کار ل صهحايان دکر هتا دليان وان قهله رزن وچا قين وان روندکان بيارينن، وئهقه نيشانا باشيا وانه، خودي ژ وان ههميان رازي بت.

۲- حهديس هندي دگههينت کو ژ تشين باش ئهوه مروث شيره تي ب وي تشتي پيشکيتشي خه لکي بکهت يي مفايي دنيا وئاخره تا وان تيدا هه ي، ب تاييه تي ل ده مي خاترخواستن نيزيک دبت.

۳- وئهو دهليله ل سهر راستگويا پيغهمبهري -سلاف لي بن- د وان گوټنان دا يين وي بهحس ژي کري وهيشتا چي نه بووين، وکو ئهوه ژ نک خو نه دئاخفت، بهلکي ب وهيا خودي دئاخفت، ده مي گوټيه صهحايين خو ههچيي ژ ههوه بژيت، يهعني: عه مري وي دريژ بت، ئهوه دي ئختلافه کا مهزن بينت، وئاشکه رايه کول دويماهيا زه مان ي صهحايان، هژماره کا بیدعهي يين

عہقائدی د ناث خہلکی دا بہ لاقبوون، وہکی: بیدعہ یا خہوارج وقہدہریان..
وگہلہک صہحایبان ب دہف ودہستیٰ خو بہرگریا وان بیدعہ چیان کر.

۴- وحہدیس ہندی دگہہینت کو گوہداریا کاربدهستین موسلمان کارہکی
واجبہ ل سہر نوممہتی، ودہرکہفتنا ژ بن تہمر وفہرمانین وان ژ گونہہین
مہزنہ، چونکی تہو قہکرنہ بو دہرگہہی فتنی.

۵- وئہف حہدیسہ تہئکیدئ ل سہر پیگیریا ب سوننہتی و خودویرکرنا
ژ بیدعان دکہت، وئہو ہندی دگہہینت کو بیدعہ ہہمی ضہلالہتن، ووہسا
نینہ وہکی ہندہک نہزان دبیتزن: بیدعہیپن خراب ژی ہہنہ وپین باش ژی،
پیغہمبہر -سلاف لی بن- دبیتزت: ہہمی بیدعہ ضہلالہتن.

حهديسا بيست ونههئ

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ؟ قَالَ: ﴿لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيْسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ: تَعْبُدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتُحُجُّ الْبَيْتَ﴾ ثم قال: ﴿أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ؟ الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ﴾ ثم تلا: ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ حتى بلغ: ﴿يَعْمَلُونَ﴾ ثم قال: ﴿أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ وَعَمُودِهِ وَذُرْوَةِ سَنَامِهِ؟﴾ قلت: بلى يا رسول الله! قال: ﴿رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذُرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ﴾ ثم قال: ﴿أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلُّهُ؟﴾ قلت: بلى يا رسول الله! فأخذ بلسانه ثم قال: ﴿كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا﴾ قلت: يا رسول الله! وإنا لمؤاخذون بما نتكلم به؟ فقال: ﴿ثَكَلْتِكَ أُمَّكَ، وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟﴾

رواه الترمذي

موعاذئ كورئ جهبهلى دبيثرت: من گوت: نهى پيغه مبهري خودئ، كارهكى بو من بيثه، من بيهته بهحهشتئ، ومن ژ ئاگرئ دوير بكهت، وى گوت: ته پسيارا تشتهكى مهزن كر، وئهو يئ ب ساناھيه ل سهر وى يئ خودئ ل سهر ب ساناھى كرى: كو تو پهرستنا خودئ بكهى وچو شريكان بو وى نهدانئ، و ب كرنا نقيثئ راببي، وزهكاتئ بدهئ، وپوژيا رهمهزانئ بگرئ، وپچيه حهجئ، پاشئ گوت: ئهري نهز دهرگهھين خيئ نيشا ته

نهدهم؟ پرۆژی پهرژانه، ودانا خيران گونهي شهدمرینت کا چاوا ئاف ئاگری
 شهدمرینت، ونقیثرا زهلامی ل نیفا شهقی، پاشی ئەف ئایهته خواند: ﴿تَجَافَى
 جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ ههتا گههشتیه: ﴿يَعْمَلُونَ﴾، پاشی گۆت: ئهري ئەز بو
 ته بیژم سهري کاری وستوبنا وی وکلۆفانکا وی چیه؟ من گۆتی: بهلی ئەی
 پیغهمبهري خودی، وی گۆت: سهري کاری ئیسلامه، وستوبنا وی نقیثره،
 وکلۆفانکا وی جیهاده، پاشی گۆت: ئهري بو ته نهبیژم: چیه وی ههمی
 دگرت؟ من گۆتی: بهلی ئەی پیغهمبهري خودی، ئینا وی ئەزمانی خو گۆت،
 وگۆت: بشی قی، من گۆت: ئەی پیغهمبهري خودی، ما حسیبا وی تشتی
 دی د گهل مه ئیتته کرن یی ئەم پی دئاخقین؟ وی گۆت: تو نهمینى! ما
 تشتهک ههیه مروقان سهروسهر بهاقیتته د ئاگری دا ئەگهر بهرههمی ئەزمانی
 وان نهبت!

ترمذی شهدهگوهیژت

گرنگیا قی هه دیسی ژ هندی دئیت ئەو وان ئەگهران بو مه ئاشکهرا
 دکهت یین مروقی دبهنه بههشتی، ووی ژ ئاگری جههنهمی دپاریزن، وئهقه
 ئەو مهزنتربن ئارمانجه یا مروث د ژینا خو یا دنیا یی دا کاری بو دکهت.

ئهگهرین چوونا بههشتی:

سهحابی پیغهمبهري موعادی کوری جهبهلی، و ژ بهر خه مخوارنا وی
 ژ زانینا کارین چاک، پسپار ژ پیغهمبهري -سلافا لی بن- کر کو ئەو وی
 تشتی بو بیژت یی بته ئەگهر کو خودی رهحمی پی بهت، و ل ئاخرهتی وی
 بهته بههشتی؛ چونکی تشتهکی ئاشکهرایه کهسهک ب کاری خو ناچته
 بههشتی، وهکی د هه دیسهکا دی یا پیغهمبهري دا -سلافا لی بن- هاتی:
 ﴿لَنْ يُدْخِلَ أَحَدَكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ﴾ یهعنی: کاری ئیک ژ ههوه وی نابهته
 بههشتی.. بوچی؟ چونکی هندی تو کاری بکهی، بلا چهند یی باش بت، تو
 نهشیی هقی قهنجیین خودی ژ سهر خو راکهی، قیجا چاوا دی شیی هندی

کاری که ی تو پی بچی بهحهشتی؟ بهلی ژ که ره ما خودی د گهل بهنیان نهوه وی ئەف کاره کره سهبهب کو خودی رهحمی پی ب خودانی بهت. وهکی د نایهتهکی دا هاتی: ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (الزخرف: ۷۲) یهعنی: ئەقه نهوه بهحهشته یا خودی ب رهحا خو هوبن لی داناين ژ بهر وی کاری باش یی ههوه کری.

وئەف کاره یی موعادی پسپار ژی کری، وهکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوئی، کارهکی مهزنه، و ما چ تشت ژ وی مهزنتره مرۆف وی ئەگهری بزانت یا نهوه سهرکهفتنا مهزن پی ب دهست خو فه دئینت، کو چوونا بهحهشتی ودویرکهفتنا ژ ئاگره؟ بهلی نهوه کار، د گهل مهزنیا خو، کارهکی ب ساناھیه بو وی یی خودی کهرهه د گهل کری، وبهری وی دایه هیدایهتی، چونکی هیدایهت وتوفیق د دهستی خودی دایه، نهوه وی ددهته وی یی خو ژ ههژی کری.

و د بهرسقی دا پیغهمبهر -سلاف لی بن- بهری موعادی دا ههر پینج ستوینین سهرهکی یین ئیسلامی، کو دبنه ئەگهرا مهزن یا چوونا بهحهشتی، وگوئی کو تو پهراستنا خودی بکهی وچو شریکان بو وی نهدانی، وئەقه ب کارئینانهکا عمهلیه بو پهیقا تهوئیدی: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، و ب کرنا نقیژئی رابی، وزهکاتی بدهی، ورۆژیا رهمهزانی بگری، وبچی بهجی.. مهعنا: ب جهئینانا ستوینین ئیسلامی، وواجبین دینی، دبهته ئەگهرا چوونا بهحهشتی، وهکی بهری نوکه ژی د هندهک ههدیسان دا بووری.

پاشی بو پتر فایدهی پیغهمبهری -سلاف لی بن- دههگههین خیری ژی نیشا سهحابیی خو دان، ههر چهنده وی نهوه پیسار نهکربوو ژی، تشتی هندی دگههینت کو یا باش نهوه نهوی پسپار ژی دئیتنهکرن، دهمی دینت پسپارکهه یی ئامادهیه بو وهرگرنا زانیی، نهوه زیدهتر ژ پسپارا وی بو بیژت، پشتی

پیغهمبهری -سلاف لی بن- بهرسقا موعادی دای، گوتی: ئه‌ری ئه‌ز دهرگه‌هین
خیری نیشا ته نه‌دهم؟

یه‌عنی: ئه‌وا مه‌ گوتی، ئه‌و تشتین واجبن، یین بیی وان خودان نه‌چته
به‌حشتی، به‌لی پستی چونا به‌حشتی، هندهک کارین دی هه‌نه خیرن،
دهره‌جین وی د به‌حشتی دا بلندتر لی دکهن، وجهی وی خوشتر لی دکهن،
وئه‌فه ئه‌و کارن یین ئه‌م دبیرینی: سوننه‌ت.

ئه‌و کار چنه‌؟

پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئیشاره‌ت دا سی کارین گرنگ، وگوت:
رۆژی په‌رژانه، ودانا خیران گونه‌هی قه‌دمرینت کا چاوا ئاف ئاگری
قه‌دمرینت، ونقیژا زه‌لامی ل نیقا شه‌قی.. پاشی وی ئه‌ف ئایه‌ته خواند ئه‌وا
خودایی مه‌زن تیدا مه‌دحین وان دکه‌ت یین ب شه‌ف گه‌لهک نه‌نقن ژ به‌ر
کرنا نقیژین شه‌قی: ﴿ نَتَجَافِي جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ ﴾ حه‌تا گه‌هشتیه: ﴿ يَعْمَلُونَ ﴾.
وئیشاره‌ت بو رۆژی ودانا سه‌ده‌قی ونقیژی ل قیری، پتر بو یین سوننه‌ته،
ویغهمبهری -سلاف لی بن- بو هه‌ر کارهک ژ ئان خیرهک ئاشکه‌راکر کو پی
دگه‌ته مروقی، رۆژی دبه‌ته په‌رژان وه‌کی مه‌تالی مروقی ژ ئاگری جه‌هنه‌می
دپاریزت، ودانا خیران وه‌سا گونه‌هان قه‌دمرینت وه‌کی ئاقتی ده‌می ئاگری
قه‌دمرینت، ومه‌خسه‌د ب گونه‌هان ل قیری گونه‌هین بچوبکه؛ چونکی
گونه‌هین مه‌زن هه‌وجهی توینه، ونقیژین شه‌قی ژ وه‌کی دانا خیران گونه‌هان
قه‌دمرینت.

وپی ئان هه‌ر سی کارین خیر، پیغهمبهری -سلاف لی بن- سی کارین
دی یین گرنگ نیشا هه‌قالی خو دان، پستی مه‌سه‌له ب کرنا پسپاره‌کی ل
به‌ر وی شریکری، وگوتی: ئه‌ری ئه‌ز بو نه‌بیرم سه‌ری کاری وستوینا وی
وکلوقانکا وی چیه‌؟

موعادی گوتی: به‌لی ئه‌ی پیغهمبهری خودی!

وی گۆت: سهری کارى ئىسلامه، ومه بهست ب کارى ل قییری دینه..
یه عنی: هه ما دین ئه وه تو خو ب دهست خودی قه بهردهی، ته سلیمی وی
بی، ونیشانا ژ هه میان ئاشکه راتریا ته سلیمبونی ئه وه مروفت ب دهقی
ودلی شاهده بدهت.

وستوینا دینی نقیژه، وکانی چاوا بان بی ستوین نائیته راگرتن، وه سا
دین ژى بی نقیژ خو ناگرت.

وکلوقانکا دینی جیهاده، مه عنای: تو نابینی کارهک د دینی دا -پشتی
فرزان- ب خیرتر بت ژ کرنا جیهادا د ریکا خودی دا.

ل دویمایی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆت: ئه ری ئه ز بو ته نه بیترم
ئهو چ تشته وی هه میی دگرت؟ یه عنی: ئه ز بو ته دیار نه کهم کانی ئه صل
ویناخه یی هه تشته کی، یی کو مروقی سه رراست دکهت، و ژ کهفتنی
دپاریزت، چیه؟

موعادی گۆتی: به لی ئه ی پیغه مبهری خودی.

هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئه زمانی خو گرت، وگۆت: بشی قی،
یه عنی: هشیار بی ئه زمانی خو بی حسیب به رنده، ویزانه تو چ دبیری، دا
ئه صلی خیری هه میی ب دهست خو بیخی.. موعاد ژ قی چه ندی عه جیبگرتی
بوو، وگۆت: ئه ی پیغه مبهری خودی، ما حسیبا وی تشتی دی د گه ل مه
ئیته کرن بی ئه م پی دئاخقین؟ ما ئاخفتنین مه ژى ل سه ر مه حسیب دبن؟

پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتی: تو نه مینی! یان دهیکا ته ل سه ر ته
بکه ته گری! وهه ر چه نده ئه ف گۆتنه نفرینه ژى، به لی مه خسه دا پیغه مبهری
-سلاف لی بن- نفرین نه بوو، وهه ما وی ئه و ئاخفتن گۆت، وه کی وان
ئاخفتنین بی قه صد دئینه سه ر ئه زمانی مروقی، گۆت: ئه ری ما تشته ک
هیه مروقان سه ر و سه ر به اقیته د ئاگری دا ئه گه ر به ره مه ی ئه زمانی وان
نه بت! یه عنی: هه ما به س ئه زمان و به ره مه ی ویه، مروقی ده اقیته د ئاگری

دا، ئەزمانە مەرۆقی ب سەر دئیخت ووی سەرفەراز دکەت، وئەوہ وی دئیخت
وشەرمزار دکەت.

مفایین ھەدیسێ:

۱- ژ پسیارا موعاڤی ئاشکەرا دبت، کو د ناڤ صەحابیاندا ھندەک
ھەبوون، خەم ژ زانینی دخوار، و ھەز ذکر پسیارا کارین چاک بکەن. ھەر
وہسا شیوہیی فیکرنا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بو صەحبیان ئاشکەرا
دبت، وکانی چاوا وی ژ تشتی گرنگتر دەست پی دکر.

۲- خیرا ستوینین دینی وواجبین شەری بو مە ئاشکەرا دبت، وکو ئەون
مەرۆقی دبنە بەحەشتی و ژ ناگری ددەنە پاش.

۳- ھەر وہسا گرنگیا کارین خیری ژ یین سوننەت، بو مە ئاشکەرا
دبت.

۴- وھەدیس ئیشارەتی ددەتە گرنگیا ئەزمانی، و خەطەرا وی ل سەر
مەرۆقی، وکو ئەزمانە ژ ھەر تشتەکی دی پتر خودانی دبتە جەھنمە.

حه دیسا سیھی

عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْحُسَيْنِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا، وَحَرَّمَ حُرْمَاتٍ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نَسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا﴾.

حدیث حسن رواه الدارقطني وغيره

ٲهبوو شهعله بهیی خوشه نی - خودی ژئی رازی بت- دبیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوٲ: هندی خودایی مهزنه هندهک کارین فهرز داناینه هوین وان بهرزه نهکن، وهندهک تشت حهرام کرینه هوین پی لی نه دانن، وهندهک توخویب داناینه هوین وان نه بهزینن، وبهحسی هندهک تشتان نه کریه، نه کو ژ بیر کریه، هوین ل وان نه گهریین.

داره قوٲنی وهنده کین دی قه دگوهیژن

دهره جا قئی حه دیسی:

زانایین حه دیسی حوکم ل سه ر قئی حه دیسی دایه کو ٲهو یا ضه عیفه، ژ بهر دو ٲه گهران، یا ٲیکئی: مه کحول ٲهوئی ٲهف حه دیسه ژ ٲهبوو شهعله بهی قه گوهاستی، گوھ ل وی نه بوویه، د گهل هندی ژئی گوٲیه: (ژ ٲهبوو شهعله بهی)، وٲهقه (ته دلایسه) وحه دیس پی ضه عیف دبت. یا دووی: وخیلاف د ناقبه را ربوایه تان دا هیه، کانئ ٲهقه ژ گوٲنا ٲهبوو شهعله بهیه،

يان ژى وى ئەو بۆ پېغەمبەرى -سلاڭ لى بن- پالدايه. وهەر چاوا بت
حهديس يا (صهحيح) نينه.

ئەحكامين خودئى:

وئەڭ ههديسه هندئى دگههينت كو ئەحكامين خودئى ل سهر چار پشكان
دئينه ليكقهكرن، و ب قى رهنكى:

۱- فهرز: وئەڭ ئەو كارن يين خودئى ل سهر بهنيين خو لازم كرى ئەو
بكهن، وهەر گاڭهكا وان ئەو نهكرن، ئەو دئى هئىڭراي لۆمهكرنى بن ل نيايى، و
ل ئاخرهتئى ژى دئى موستههقى عهزابئى بن، وهكى: نقيث و رۆژى وزهكاتئى..
وهندهك زانا ناڭئى: (واجب) ژى ل سهر قى كارى ددانن.

ئەڭ ئەو پشكه يا كو دڭييت ئەم سستىي د كرنا وان دا نهكهين، وزهعئى
نهكهين؛ دا عهزبا خودئى ب سهر مه دا نهئيت.

۲- توخويب: ومهخسه د پئى ههر كارهكئى يئى خودئى دهستويرى ب كرنا
وى دابت، چ كرنا وى لازم كريت، وهكى پشكا بۆرى، كو فهرزن، يان ژى
كرنا وى ل بهر مه شرين كريت، وهكى كارئى سوننهت، يان ژى كرن ونهكرنا
وى وهكى ئييك حسيب كريت، وهكى هلالى.

ئەقى دڭييت ئەم نهبهزينين ودهرياس نهكهين، يهعنى: ئەم پئى لئى نهدانين
وبهر ب وى كارى قه نهچين يئى خودئى دهستويرى ب كرنا وى نهداي.

۳- ههرام: وئەڭ ئەو كارن يين خودئى نهكرنا وان ل سهر مه لازم كرى،
وئاشكهرا كرى كو ههچيئى وان بكهت، دئى هئىڭراي لۆمها دنيايئى وعهزبا
ئاخرهتئى بت، وهكى: كوشتئى و دزيئى.. هتد.

وئەقان كاران دڭييت ب چ رهنگان ئەم خو نيزيك نهكهين.

۴- ئەو تشتئى بهس ژئى نههاتيهكرن: ودڭييت نهئيتته هزركرن كو خودئى
ئەو ژ بېركرينه، حاشا! خودئى تشتتهكى ژبېر ناكهت، بهلئى هندهك تشت ههنه

وی به حس ژئی نه کریه، نه ب حه لالی ونه ب حه رامی، ئەف کاری هۆسا بت، مروّف یی عه فیکریه، ئەگه ر بکه ت یی گونه هکار نابت، و ئەگه ر نه که ت ژئی چو ل سه ر نینه، و ئەفه دلۆقانیه که خودی ب به نیین خو بری، قیجا بلا ئەو گه له ک ل دو یف نه چن.

و ئەف رهنگی هه، دقیت مروّف ل دو یف نه چت، و پس یار نه که ت، دا شک بو وی د کاری دا چی نه بت، و د حه دیسه کی دا یا موسلم فه دگوهیژت، هاتییه: ﴿هَلْكَ الْمُتَنَطِّعُونَ﴾، و مه خسه د ب (موتنه طعان) ئەو که سن یین گه له ک ل دو یف وان کاران دچن یین مای و ان تی نه چت، پیغه مبه ر - سلاف لی بن - دیبژت: ئەفه چوونه هیلاکی.

مفایین هه دیسی:

۱- ئە حکامین خودی بو به نیان دانایان چار پشکن: فه رز، و حه رام، و توخوب، و یین به حس ژئی نه هاتییه کرن.

۲- فه رزان دقیت مروّف سستی تییدا نه که ت، و حه رامی خو نیژیک نه که ت، و توخوبی پی لی نه دانت، و یی به حس ژئی نه هاتییه کرن گه له ک ل دو یف نه چت.

هه ديسا سيه و ئيكي

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمَلْتَهُ أَحْبَبَنِي اللَّهُ وَأَحْبَبَنِي النَّاسُ، فَقَالَ: ﴿ اذْهَبْ فِي الدُّنْيَا يُحِبُّكَ اللَّهُ وَازْهَدْ فِيهَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يَجِبُكَ النَّاسُ ﴾.

حديث حسن رواه ابن ماجه

سههلی کورئ سعهدی ساعدی - خودئ ژئ رازی بت - دبئرت: زهلامهک هاته نک پیغه مبهری - سلاف لی بن - وگوت: ئەه پیغه مبهری خودئ، کارهکی نیشا من بده ئەگەر من ئەو کر، خودئ ههز ژ من بکهت، و مرؤف ژئ ههز ژ من بکهن، گوت: دلئ خو نه به دنیا یئ، خودئ دئ ههز ژ ته کهت، ودلئ خو نه به وی تشتئ د دهستئ خه لکی دا هه ی، مرؤف دئ ههز ژ ته کهن.

ئبن ماجه فه دگوهیزت

مهزنتربن تشت مرؤف ب دهست خو دئ یخت ئەوه خودئ ههز ژ مرؤقی بکهت، هنگی ئاخره تی وی دئ یا ب سلامت بت، و ئەگەر خودئ ته و فیکا وی دا و قبانا وی کره د دلین خه لکی ژئ دا، ئەو خیرا ل سه ر خیر ییه، چونکی ئەو د دنیا یا خو ژئ دا دئ یئ دلخوش و رحهت بت، قئبجا ئەو تشت چیه یئ فان ههردو باشیان ب دهست مرؤقی فه دئینت؟ د قئ هه دئسی دا سه حابهک پس یارا قئ چهن دئ ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - دکهت، و گرنگیا قئ هه دئسی د قئ چهن دئ دایه.

وپیغهمبهر -سلاف لی بن- د بهرسقی دا دو شیرهتین مهزن ل قی
ههقالی خو دکهت، نهو ژی نهغهنه:

۱- زوهدا د دنیا یی دا، نهوا دبتنه نهگهرا هندئ کو خودئ حهز ژ مروقی
بکهت.

۲- زوهدا د وی تشتی دا یی د ناف دهستی خه لکی دا هه ی، نهوا دبتنه
نهگهرا هندئ کو خه لک حهز ژ مروقی بکهن.

قیجا زوهد چیه؟ وچاوا نهو قی خیرا مهزن ب دهست خودانی قه
دینت؟

دهمی نهم دبیترین: فلان کس د فلان تشتی دا یی زاهده، یهعنی: نهو
دلی خو نابهته وی تشتی، چونکی نهو تشت ل نک وی یی بی بهایه،
وتشتهک ل نک مروقی یی بی بها نابت، هتا مروفت تشتهکی دی یی
ژ وی ب بهاتر نهبنت، معنا: دهمی کهسهک د دنیا یی دا یی زاهد بت،
دلی خو نابهته دنیا یی، چونکی دنیا د چاقین وی دا یا کیمه، وکهنگی دنیا
دی د چاقین وی دا یا کیم بت؟ نهگه بهری وی ما ل تشتهکی مهزنتر
وچیتر ژ دنیا یی کو تاخرهته، ونهوی تاخرهت وی ژ دنیا یی موژیل بکهت، نهو
کهسهکه خودئ حهز ژئ دکهت.

ونهو کهسی زوهدی د وی تشتی دا بکهت یی د دهستی خه لکی دا
هه ی، کو پهرتالی دنیا یی، دقیت بهری وی ل تشتهکی دی یی گرنکتر بت،
کو پهرتالی تاخرهتییه، و مروفت ب تبیعتی خو حهز ژ وی کهسی دکهن، یی
ململانی د گهل وان نهکهت د وی تشتی دا یی نهو حهز ژئ دکهن.

زانای مهزن (شیخ الإسلام ابن تیمیه) زوهدی ب قی رهنگی ددهته
نیاسین، دبیترت: زوهد نهوه مروفت وی تشتی بهیلت یی ل تاخرهتی چو
مفایی نهگههینته مروقی، و وهرهع نهوه مروفت وی تشتی بهیلت یی مروفت
بترست کول تاخرهتی زبانی بگههینته مروقی.

مفایینِ حدیسی:

- ۱- ئەف حدیسه وئ رپتکی بۆ مه ئاشکەرا دکەت یا ئەگەر ئەم لی بچین خودی حەز ژ مه بکەت، وخەلکی ژی حەز ژ مه بکەن.
- ۲- مروۆقی دلی خو نەبەتە دنیایی، خودی حەز ژی دکەت، ویی دلی خو نەبە وی تشتی ل نک خەلکی هەی، خەلک حەز ژی دکەن.. وئەفە ئەو هەردو تشتن یین خیرا دنیایی وئاخرەتی دگەهیننە مروۆقی.

حهديسا سيه و دووي

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
قَالَ: ﴿لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ﴾.

حديث حسن رواه ابن ماجه وغيره

ژ نهبوو سهعيدئ خودري -خودئ ژئ رازي بت- دبيتث: پيغه مبهري
-سلاف لي بن- گوٹ: بلا كهس زياني نهكهت، وكهس بهرسقا زياني ژئ
ب زياني نهدهت.

ئبن ماجه قه دگوهپرت

ئهف ههديسه ئيک ژ مهزنترين بناخه و (قاعیده) يئين ئوصوولي
دهسنيشان دکهت، لهو نهو ژئ دئيته هژمارتن ئيک ژ ههديسين گرنگ
وکومکهر.. پيغه مبهري -سلاف لي بن- تييدا ئاشکهرا دکهت کو ب چو رهنگان
نابت زهره وزيان ژ مروقي موسلمان پهيدا بيت، ووهکي ئاشکهرا پيغه مبهري
-سلاف لي بن- د سياقي ههرا مکرنا زياني دا دو پهيقان ب کار دئينت:
(ضرر) و(ضرار)، وزانا وشروقه کهرين ههديسي هژماره کا جوداهيان د ناقبهرا
قان ههردو پهيقان دا دهسنيشان دکهن، ئيک ژ وان ئهقهيه: (ضرر) نهو زيانه
يا ل دهسپيکي ژ کهسهکي پهيدا دبت، يهعني: نابت بو مروقي موسلمان نهو
کارهکي وهسا بکهت، زيان پي بگههته کهسهکي دي، و(ضرار) نهو کاره يي
پشکداری تييدا ههبت، يهعني: نهو زيانه يا ژ دو کهسان پهيدا دبت،
ومهخسه د پي نهوه دهمي کهسهک کارهکي دکهت زيان پي دگههته ئيکي دي،
بو يي دي نابت نهو ژئ کارهکي ب زيان بکهت؛ دا بهرسقا زيانا يي دي پي

بدهت، مه‌عنا: زیان ب زیانی نائیته زقراندن، وزهره‌ر په‌نگه‌کی زورداریییه،
وئاشکه‌رایه کو خودی زیان حه‌رام ک‌ریه.

وزیان -کو د‌ئه‌صل دا د‌ژی مفایه- دو په‌نگین وی هه‌نه:

ئی‌ک: دبت که‌سه‌ک کاره‌کی بکه‌ت وئارمانجا وی پی‌ئه‌تو بت‌ئه‌و زیانی
پی‌ بگه‌هینته خه‌ل‌کی، وگومان تی‌دا نینه کو‌ئه‌قه کاره‌کی حه‌رامه.

دو: دبت‌ئه‌و کاره‌کی بکه‌ت وئارمانجا وی‌ئه‌و نه‌بت زیان پی‌ بگه‌هته
که‌سی، به‌لی‌ وه‌سا چ‌ی بیت‌ژ به‌ر کار‌ی وی زیان پی‌ بگه‌هته که‌سه‌کی دی،
وئه‌و ژ‌ی کاره‌که چ‌ی نابت وی‌ی دورست نینه.

بناخه‌یه‌کی ئوصوولی:

زانایین ئوصوولی بناخه‌یه‌کی گشتی پی‌ گ‌رنگ ژ‌قی حه‌دیسی و‌ه‌ردگ‌رن،
کورتیا وی‌ئه‌قه‌یه: نابت بو‌ که‌سه‌کی کاره‌کی وه‌سا بکه‌ت زیان پی‌ بگه‌هته
ئی‌کی دی، وئه‌گه‌ر ئی‌کی کاره‌ک کر زیان پی‌ گه‌هشته ئی‌کی دی، دق‌یت‌ئه‌و
بیته خه‌رامه‌ت‌ک‌رن، و‌نابت بو‌ وی‌یی زیان گه‌هشتی، ر‌ابت به‌رانبه‌ر وی‌
چه‌ندی‌ئه‌و ژ‌ی زیانی بگه‌هینته پی‌ دی، بو‌ نمونه: ئه‌گه‌ر مرؤ‌قه‌کی کاره‌ک
کر بو‌و ئه‌گه‌را هند‌ی بیستانی ئی‌کی خراب بیت، دی ژ‌ی ئیته خواستن کو‌ئه‌و
خه‌رامه‌تا پی‌ دی بدهت، نه‌ کو‌یی دی ر‌ابت‌ئه‌و ژ‌ی بیستانی پی‌ ئی‌کی
خراب بکه‌ت؛ چونکی زیان ب زیانی چاره‌سه‌ر نابت.

وقی بناخه‌یی گشتی گه‌له‌ک چه‌ق ژ‌ی دچن، ژ‌وان بو‌ نمونه: (زیان
دق‌یت نه‌ئیته‌ک‌رن)، و(زیان ب زیانی ر‌انابت)، و(زیانا مه‌زنت‌ر ب زیانا
بچویک‌تر دئیته لادان)، و(ته‌حه‌م‌مولا زیانا تاییه‌ت دئیته‌ک‌رن، دا زیانا گشتی
په‌یدا نه‌بت)، و(پال‌دانا زیانی به‌ری ب ده‌ستقه ئینانا مفایی دئیته)،
و(که‌قناتیا زیانی وی‌ دورست ناکه‌ت)..

و ژ‌قی حه‌دیسی ئاشکه‌را دبت کو خودی وی تشتی ژ‌ مرؤ‌قی ناخوازت
پی‌ زیانا وی تی‌دا هه‌بت، یه‌عنی: ئه‌گه‌ر هات وکاره‌ک ژ‌وان کاران یین

خودى ل سەر مروّقى فەرکرىن بوو ئەگەر هندی زىانەك پىچ بگههته وى، ئەو كار ژ وى نائىته داخوازکرن، وهكى: مروّقهكى ئەگەر ئىشهك لى ههبت، وخراب بت بو وى ئاقى ب كار بينت، سهرشويشتنا واجب ودهسنقىژ ل سەر وى نابت، بهلكى ئەو دى (تهيه مومى) كهت.

مفایین هه دیسی:

۱- ئەف هه دیسه بناخهيهكى گرنكى فقهى بو مه دهسنیشان دكهت، ئەو ژى ئەقهيه: زيان ژ كهسهكى نائىته قه بويلکرن.

۲- چى نابت بو مروّقى كارهكى بكهت زيان پىچ بگههته كهسى، ههر وهسا چى نابت ئەو بهرسقا زيانى ب زيانهكا دى بدهت.

۳- زيانهكا هه ي حهقه، وهكى: ب جهئنانا (حدوودين شهرعى)، بو نمونه: مروّقهك ئىكى بكوژت، ئىجا دهسههلات وى پيش يى دى قه بكوژت، ئەقه ناكهفته د بن وى زيانى دا يا حهرام.

حهديسا سيه و سيئي

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا - أَنَّ رَسُولَ اللهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ:
﴿لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ، لَادَّعَى رِجَالُ أَمْوَالِ قَوْمٍ وَدِمَاءَهُمْ، وَلَكِنَّ الْبَيِّنَةَ عَلَى
الْمُدَّعِيِ وَالْيَمِينَ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ﴾.

حديث حسن رواه البيهقي

ژ عهبدللاهئ كورئ عهبياسئ -خودئ ژئ رازئ بت- دبيژت: بيغه مبهري
-سلاف لئ بن- گوٹ: ئه گهر ب گوٹنا مروٹان بيته کرن، هندهک زه لام دئ
داخوازا مال و خوينا هندهکان کهن، بهلئ دهعوه داري دقيت نيشانهک ههبت،
ويئ حاشاتيئ بکهت دقيت سويند بخوت.

به يههقي قه دگوهيژت

ئهف ههديسه بناخه يهکئ گرنگ ژ بناخه يين حوکم کرنا د ناقبه را خه لکئ
دا ددانت، دا ماف بيته پاراستن، و دادئ جهئ خو بگرت، و کس ب هيجه تا
وهرگرتنا مافئ خو پئ ل مافئ کهسه کئ دي نه دانت.. ژ بهر قئ چهندي
زانايئ مهزن (ابن دقيق العيد) دگوٹ: ئهف ههديسه ئيک ژ بناخه يين
ئه حکامانه، ومهزنترين دهقه بو ليژقربني دهمي ههقرکئ پهيدا دبت.

ئه گهر حاکم ب گوٹنا خه لکئ بکهت، بيئ داخوازا دهليلئ ژئ بکهت،
ههر کهسهک دئ وي بيژت يا بو وي باش بت، ومفايئ وي تيدا بت، بهلئ
ئهف چهنده نابت، پيتقيه ل سهر وي کهسئ حوکمئ د ناقبه را خه لکئ دا
دکهت، گوهداريا گوٹنا دهعوه داري ويا وي کهسئ دهعوه لئ دئيه کرن بکهت،

پاشی وی تهرازی ب کار بینت یا د قی حه دیسی دا هاتی، کو ژ دو پیگافان پیک دئیت:

یا ئیک: ژ بهر کو دهعه دار دهعویا تشته کی فهشارتی دکهت، ودخوالت نهو بو وی بکهفت، دقیت نهو نیشانه کا ئاشکهرا ل سهر گوتنا خو بینت، دا نهو بو وی بته دهلیل وهیجه تا موکم، هندئ بگه هینت کو نهو د قی دهعویا خو دا یی راستگوبه، ونه گهر نهو چو دهلیلان نهئینت، ئاخفتنا وی ب چو ناچت، ودئ حسیب بت مروقه کی دره وین! نهقه دئ هنگی بت نه گهر نهو کهسی دهعوا لی دئیته کرن حاشاتی ل گوتنا دهعه داری بکهت، ژ خو نه گهر حاشاتی نه کر، هنگی ژ دهعه داری نائیته خواستن نهو چو دهلیلان بینت؛ چونکی ئعترافا هه فرکی باشترین دهلیله ل سهر راستیا گوتنا وی.

یا دووی: نه گهر دهعه داری چو دهلیل نهئینان، ووی کهسی دهعوا لی دئیته کرن حاشاتی ل گوتنا وی کر، هنگی حاکم دئ داخواری ژ وی کهسی کهت یی دهعوا لی هاتیه کرن کو سویند بخوت، قیجا نه گهر وی سویند خوار، مهسه لا وان دئ ب دویماهی ئیت.

و ژ قی چهندئ دیار دبت کو دهلیل دهعه داری بهری یی هه فرکی وی دئیت، و ل دور دهسنیشانکرنا دهلیل وکانئ نهو چیه؟ بهلگه نامه یه، یان شاهده، یان سوینده د گهل شاهدی؟ نهقه مهسه له که جهی وی کتیبین فقه ییه، ومه نه قیت ل قییرئ ب بهر فره یی ل سهر باخقین.

مفایین هه دیسی:

۱- نابت بو حاکمی ب گوتنا دهعه داری بکهت، حهتا نهو دهلیله کی موکم ونیشانه کا ئاشکهرا ل سهر گوتنا خو بینت.

۲- نه گهر دهعه داری چو دهلیل نه بن، لایی بهرانبهر کو نهو یی دهعه لی دئیته کرن، دقیت سویند بخوت.

۳- هەردو لا (دەعوەدار ویی دەعوە لی دئیته کرن) دقیت ژ خودی بترسن، و بزانت کو حوکمی حاکمی تشتی حەرام بو وان حەلال ناکەت، و حوکمی خودی د سەر هەر تشتەکی رایە.

۴- حاکم ژی دقیت ژ خودی بترست، و حوکمی نەدەت حەتا حەقی بو ئاشکەرا نەبت، و دقیت ئەو بزانت کو نەدادیا د حوکمی دا ئیک ژ گونەهین مەزنە، یین خودانی خو هیزای ئاگری جەهنەمی دکەن.

حهديسا سيه و چارئ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ﴾.

رواه مسلم

ژ ئهبوو سهعيدئ خودرى -خودئ ژئ رازى بت- دبيثت: من گوھ ل پيغهمبهري بوو -سلاڤ لئ بن- دگوت: ههچيئ ژ ههوه خرابيهك ديت بلا ئه وئ ب دهستئ خو بگوھوئرت، وئگهر نهشيا بلا ئه وئ ب ئهزمانئ خو بگوھوئرت، وئگهر نهشيا بلا ئه وئ ب دلئ خو بگوھوئرت، وئه و لاوازترين باوهريه.

موسلم قه دگوھيئت

ئهگهرا قه گوهاستنا ههديسي:

دهمئ مهروانئ كورئ ههكه مئ ئه مهوى والئ ل مهدينئ، جارهكئ دهركهفته نقيژا جهژئئ، وبهري ئه و دهست ب نقيژا جهژئئ بكهت، ئه و رابوو دا ب سهر مينبهري بكهت، وخوتبي بخوينت، ئهبوو سهعيدئ خودرى هنگئ يئ ئاماده بوو، وگاڤا ئهبوو سهعيدئ ئهف كاره ژئ ديتئ، كراسئ وئ گرت وكيشا دا ب سهر مينبهري نهكهت، بهلئ وئ خو ژ ناف دهستان ئينادهر و ب سهر مينبهري كهت، ودهست دا خوتبي.. ئهبوو سهعيدئ گوئئ: ب خودئ ههوه مهسهله گوهارت! وئ گوئ: بابئ سهعيدئ، ئهوا ته دزانئ چوو! ئهبوو

سه‌عیدی گوتی: ب خودی ئەوا ئەز دزانم چیتره ژ وی یا ئەز نه‌زانم، مه‌روانی گوت: ئەگەر ئەم پشتی نقیژی خوتی بخوینین کەس ناروینت گوھی خو بدەتە مه، لەو مه ئەو ئینا بەری نقیژی.. هنگی ئەبوو سه‌عیدی ئەف حەدیسە د ناف خەلکی دا گوت.

حوکم وریکین گوهارتە خرابیی:

ژ نایەتین قورئانی و حەدیسین پیغەمبەری -سلاف لی بن- دئیتە زانین کو فەرمانا ب باشیی و پاشقەبرنا ژ خرابیی، تشتەکی فەر و واجبە ل سەر موسلمانان، و هەر جارەکا موسلمانان خو ژ قی کاری دا پاش، خودی عەزابەکا دژوار دی ب سەر وان دا ئینت، وەکی د وی حەدیسێ دا هاتی یا ئیمامی ترمذی ژ حوزەیفە ی قەدگوهیت، دبیت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گوت: ﴿لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُؤْشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْ عِنْدِهِ، ثُمَّ لَتَدْعُوهُ فَلَإِ يَسْتَجِيبُ لَكُمْ﴾ یه‌عنی: ئەز ب خودی کەمه یان هوبن دی فەرمانا ب باشیی و پاشقەبرنا ژ خرابیی کەن، یان نیزیکه خودی عەزابەکی ژ نک خو ب سەر هه‌وه دا به‌نیرت، پاشی هوبن دی دو‌عیان ژ وی کەن و ئەو د بەرسقا دو‌عیایا هه‌وه ناییت.

به‌لی ئەف واجبی هه‌ هندهک جاران ل سەر هه‌می کەسان واجب دبت، و هندهک جاران ل سەر هنده‌کان واجب دبت، ئەگەر هندهک پی رابوون گونه‌ه ژ سەر هه‌میان رادبت.. و د مه‌سه‌لا راکرن ونه‌هیلانا خرابیی دا هه‌می کەس وەکی ئیک نینن، هەر ئیکی خودی ل دویش شیانا وی دی لی گرت، بو نمونە: مرۆقی حوکم د دەستی دا بت، باری وی گرانتەر ژ یی خەلکی دی یی چو حوکم د دەستی دا نەبت، و مرۆقی زانا بت، باری وی گرانتەر ژ مرۆقی عامی ونەزان.. و هۆسا. وریک و مه‌رتەبه‌یین گوهارتە خرابیی ژ ی هه‌می وەکی ئیک نینن، و حالێ مرۆقان ژ ی د دەر حەقی دا وەکی ئیک نابت، ژ وان ریک و مه‌رتەبه‌یان یین کو د حەدیسێ دا هاتین:

۱- گوهارتنا ب دهستی:

وئەڤه پتر دکهفته سهر ملی کاربدهستان؛ چونکی دهسپهلات یا وانه، وچی کارئ وان بقییت ئەو دشین بکهن، بهلی مهعنا ڤئی ئەو نینه کسهک ژ بلی وان نهشییت ڤئی چهندی بکهت.. نهخیر! ههر کسهکی بشییت خرابیی ب دهستی خو بگوهورت، بیی کو خرابیه کا مهزتر بیته شوینی، دڤییت ئەو ڤئی چهندی بکهت.

۲- گوهارتنا ب دهقی:

وئەڤه پتر دکهفته سهر ملی زانایان؛ چونکی ئەو دینی دزانن، ودشین حهقیی ونهحقیی ل بهر خهلکی ئاشکهرا بکهن.

۳- گوهارتنا ب دلی:

وکس ژ ڤئی نائیته عهفیکرن؛ چونکی ئەو ب ههمی کسان ڤه دئییت، وههر چهنده بهرههمی ڤئی ریکی گهلهک یی کیمه ژی، بهلی ئەو ژ ههر کسهکی دئیته خواستن، وئهوئ ب ڤی پهنگی ژی خرابیی نهگوهورت، یهعنی: ب دلی ژی کهر ب ژ خرابیی ڤه نهبت، ئەوی چو باوهری ل نک نهمایه، لهو عهبدللاهی کورئ مهسعوودی دگۆت: ((ئهوئ چوو به هیلاکی یی ب دلی باشی وخرابی نهزانی بت)).

وفه ره ئەو کسهی فهرمانا ب باشیی وپاشقه برنا ژ خرابیی دکهت، بهری ههر تشتهکی ب کارئ خو، نه ب گۆتنی ب تنی، بو خهلکی بته جهی چاقلیکرنی، چونکی خودی ههز ژ وی کسهی ناکهت یی وی تشتی بیترت یی ئەو ب خو نهکته، بهلی مهعنا ڤئی چهندی ئەو نینه ئەو کسهی باشیهکی نهکته دڤییت بهری خهلکی نهدهته وی باشیی، یان ئەو کسهی خرابیهکی دکهت خهلکی ژ وی خرابیی نهدهته پاش.. نهخیر! کانئ چاوا کرنا باشیی کارهکی فه ره، وهسا فهرمانا ب باشیی ژی کارهکی فه ره، ههر وهسا نهکرنا خرابیی ژی.

مفایینِ حدیسی:

- ۱- ئەف حدیسه هندی دگههینت کو فرمانا ب باشیی وپاشقهبرنا ژ خرابیی ژ باوریهه.
- ۲- پاشقهبرنا ژ خرابیی، ونههیلانا وی کاری یی شریعهتی حهرامکری، کارهکی واجبه، بهلی وی چهند مهتره به بو هه نه، هه ر ئیک ل دویف مهتره به یا خو دقیت پی رابیت، ئەگه نه خرابیه کا مهزنتر دی پهیدا بت.
- ۳- ژ کاری ئەبوو سه عیدی دیار دبت کو گوهورینا خه له تیین کاربدهستان ب دهستی بو وی یی پیقه بیته، کارهکی دورسته، بهلی ده رکهفتنا ژ بن حوکمی وان ژ بهر خه له تیی، وراکرنا چه کی دژی وان، خرابیی مهزنتر پیقه دئیت، لهو د هندهک حدیسیین دی دا هاتیه کو ئەو کار چی نابت، هندی ئەو کوفرا ناشکه را به لاف نه کهن.

حه دیسا سیه و پینجی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿لَا تَحَاسِدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغِضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَا هُنَا﴾ وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ﴿بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعِرْضُهُ﴾.

رواه مسلم

ژ نه بوو هورهیره ی -خودی ژئی رازی بت- دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: هسویدی ب ئیک دو نه بن، وئیک ودو نه خاپینن، وکهریی نه هاقتینه ئیک ودو، وپشت نه دهنه ئیک ودو، وهندهک ژ هوه فروتنی د سهر فروتنا هندهکان را نه کن، وبه نیین خودی بن وبرا یین ئیک بن، موسلمان برای موسلمانیه، نه زورداری لی دکهت، ونه وی شهر مزار دکهت، ووی ناشکینت، تهقوا ئه ها د قیری دایه -وسی جاران ئیشارهت دا سنگی خو- تیرا مروقی خرابی هیه ئه و برای خو یی موسلمان کیم بکهت، موسلمان همی ل سهر موسلمانی حرامه: خوینا وی، ومالی وی، ونامویسا وی.

موسلم فه دگوهیزت

قی حه دیسی گهلهک مفایین مهزن تیدا هه نه، چونکی ئه و بهری موسلمانان دده ته وی ریکی یا باشیا وان تیدا هه ی، ریکا براینیی، وبه ری وان ژ گهلهک ریکی خراب دده ته پاش یین دبنه ئه گهرا پهیدا بونا نه قیان

ودلمانی د ناقبهرا وان دا، ههر وهسا نهو ئاشکهره دکهت کو خوین ومال
ونامویسا موسلمانی ژی ل سهر موسلمانی حهرامه..

دلرہشی وحهسویدی:

حہسویدی نهوه دلجی مرؤقی د دهر حهقا برایی وی دا هند یی پرهش بت،
کو حہز بکته نهو قهنجی ونعمهتا خودی د دگهل وی کری نهمینت، نهغه
کارهکی حهرامه ونه ژ نهخلاقی مرؤقی موسلمانہ، بهلکی نهو نهخلاقی
ئیلیسیه نهوی حہسویدی ب ئادهمی بری، وبؤ نهچوویه سوجوودی. نهغه
ونهگهر مرؤف قهنجیهکی ل نک نیکی بینت، فیجا حہز بکته نهو ژی
وهکی وی بت، نهو قهنجی د گهل وی ژی بیتهکرن، نهغه دورسته ونابته
حہسویدی.

خاپاندن:

فیجا چ د رهنگهکی کرین وفرؤتنی دا بت، یی کو دبیتنی: (نهجہش)
وهکی هندهک زانا فی حہدیسی پی شہرح دکهن، یان ههر رهنگهکی حیلہ
وخاپاندنی بت، نهغه حهرامه ونابت مرؤقی موسلمان بکته.

ونهجہش د کرین وفرؤتنی دا نهوه کسهک پهرتالی خوؤ بو فرؤتنی
پیشکیش بکته، نیک بچت ژ قهستا بهایهکی مهزن پی بدت، بیی نیهتا
کرینی هہبت، بهلکی ب تنی ئارمانجا وی نهو بت بهایی ل سهر خهلکی
بلند بکته.. نهغه رهنگهکی فیلبازی وخاپاندنییہ، لهو یی حهرامه.

کهرب ونهقیان:

ئیسلام گهلک بهری مه ددهته قیانی، ودخوازت وان نهگهران ل نک مه
پهیدا بکته بین قیانی د ناقبهرا مه دا زبده دکهن، ومهنا فی نهوه کهرب
ونهقیان تشتهکی دورست نینه، وههر تشتهکی دبتہ نهگهرا بهلاقبونا کهرب
ونهقیانی د ناقبهرا مه دا، یی حهرامه، ودقیت نهو خوؤ ژی بدہینه پاش، دا
قیانا مه بو نیک ودو بمینت.

پشتدان وسلبوون:

ٺهگر نهٺيان پهيدا بوو، پشتدان وژٺٺڪ سلبوون ژي دي پهيدا بت، وٺهو ژي ڪاره ڪي ڪهرامه، وٺاشڪهرايه ڪو سلبوون ٺهگر ژ سي رڙان زبده تر بوو، دي ڪهفته د ڪهرامبي دا، وهسا نهبت ٺهو سهرا تشته ڪي شهرعي بت.

فروتنال سهر فروتنی:

ومه ڪسه د پي دو ڪهسه ڪ ڪرين وفروتنه ڪي بڪهن، وهيشتا وان معاملا خو ب دويماهي نهٺيناي، ٺيڪي دي بچت خو بڪهته د ناٺ را، دا معاملا وان خراب بڪهت، وٺهو تشته ڪي خو بفروشته وي بڪري، يان ژي ٺهو وي تشتي ژ بائي بڪرت.. ٺهقه ڪهرامه؛ چونڪي دبتنه ٺهگهرا پهيدا بوونا ڪه رب ونهٺيان.

وبه رانبهه ران ڪارين نه دورست پيغه مبهه -سلاف لي بن- بهري مه ددهته ڪاره ڪي خيري هه مبي د ناٺ خو دا دگرت، ڪو براينيه، ٺهو براينيه هنده ڪه ڪه قان ل سهر خوداني فهر دڪهت، وهڪي ڪو ٺهو زورداري ل براي خو نهڪهت، و د گهل وي يي راستگوت بت، بهايي وي ڪيم نهڪهت، و ب چاهه ڪي نرم بهري خو نه ددهتي، وپي ل وان مافين وي نه دانت يين خودي دايني وهڪي ڪو خوبن ومال وناموبسا وي پاراستي بمينت.

مفایین هه ديسي:

۱- هه ديس ٺيشاره تي ددهته هندڪ ژ وان ڪارين ڪهرام يين ڪو نابت موسلمان د گهل موسلmani بڪهت.

۲- تهقوا د دلي دايه، وڪهس ب دلي يي زانا نينه ژ بلي خودايي مهزن، ٺيجا بلا ڪهس مه دحجن خو ب تهقوايي نهڪهت.

۳- ٺيسلام باوهري وموعامه لهيه، عيبادهت وٺهخلاقه، گوتن وڪرياره.

هه ديسا سيهه و شه شئي

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ، يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ﴾.

رواه مسلم

ژ ئه بوو هورهیرهه -خودئ ژئ رازی بت- دبیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ههچی دژواریهکی ژ دژواریین دنیا یی ژ سهر خودان باوهرهکی پراکهت، خودئ دژواریهکی ژ دژواریین قیامهتی دئ ژ سهر وی پراکهت، وههچی ل سهر مروقهکی تهنگاف بکته بهرفرههی، خودئ ل دنیا یی وئاخرهتی دئ ل سهر وی کته بهرفرههی، وههچی موسلمانهکی ستاره بکته، خودئ ل دنیا یی وئاخرهتی دئ وی ستاره کته، وخودئ هاریکاری عهبدیه هندی عهبد هاریکاری برایی خو بت، وههچی ریکهکی بگرت دا زانینهکی بخوازت، خودئ ب وی چهندي ریکهکی بو بههشتی دئ ل بهر وی ب ساناھی ئیخت، وهه کومهکا ل مالهک ژ مالین خودئ رویننه خواری، کیتابا خودئ بخوینن ونیشا ئیک ودو بدهن، رحهتی دئ ب سهر وان دا ئیت، دلوقانی دئ وان فهگرت، وملیاکهت دئ ل دؤرا وان بن، وخودئ دئ

بهحسب وان ل نک وان ملیاکهتان کهت ئهوین ل نک وی، وههچیجی کاری
وی وی قههیتلت، نهسهبا وی وی پیش نائیخت.

موسلم قهدهگوهیتز

ئهف حهدیسسه کۆمهکا زانین وقاعیده وتۆرهیتین گرنگ نیشا مه ددهت،
دا ئهم کاری پی بکهین، ژ وان:

بهرفرههکرنا ل سهر خهلکی:

قیجا چ مروّف ب دهستی خو د ههوارا کهسهکی بچت، ووی ژ نهخۆشی
ودژواریهکی بینته دهر، یان ل سهر سقک بکهت، یان ژی ب مالی خو هاری
وی بکهت ووی ژ تهنگاڅیهکی بینتهدهر.. ئهوی قی چهندی بکهت خودی ژی
ل دنیاپی وئاخرهتی دی ل سهر وی کهته فرهی، ووی ژ تهنگاڅیان ئینتهدهر.

ستارهکرنا موسلمانان:

گومان تیدا نینه کو چو مروّف نینن دبی کیماسی بن، وکهسهک نینه پی
بی گونه ژی بت، وههر ئیک ژ مه هند عهیب ههنه کو ئهگهر خودی وان
ئاشکهرا بکهت شهرما وی پی د ناڅ خهلکی دا بچت، وچونکی ئهصل
د مروّفی موسلمان دا ئهوه وی ئهو بو برایی خو بقییت پی بو خو دقیت،
دهمی ئهو عهیب وکیماسیهکی ل نک برایهکی خو ببینت، وی ستاره بکهت،
وشهرما وی پی د ناڅ خهلکی دا نهبت، وهندهک کهس ههنه هزر دکهن
ب هیجه تا پرهنهگرتنی یان شیرهتکرنی وان مافی ههی عهیبین خهلکی
ئاشکهرا بکهن، وئهو ب خو وهسا نینه، ههتکبرن تشتهکه وپرهخنهگرتن
وشیرهتکرن تشتهکی دیه!

وکانی چاوا پیتهقیه مروّف برایی خو ستاره بکهت، وعهیبین وی د ناڅ
خهلکی دا بهلاڅ نهکهت، یا پیتهقیتر ئهوه -وهکی ئاشکهرا- کو مروّف گونهه
وعهیبین خو ب خو ژی قهشیرت وژی تۆبه بکهت وئاشکهرا نهکهت.

هاریکاریا خه لکی:

وهه چهنده بهری نوکه هه دیسی بهحسی رهنگه کی هاریکاری کرپوو، کو مروث برابه کی خو ژ تهنگا قی بینته دهر، به لی هه دیس ل قیری بهحسی هاریکاری ب رهنگه کی گشتی دکهت، کو مروث د خیرا برایی خو دا بت، ووی کاری بو وی بکهت یی مفایی وی تیدا بت.. نهوی ب فی رهنگی بت، خودی ژی دی هاریکاری وی کهت، و نهوی خودی ل هاری بت نهو تیرا وی هه یه.

خواستنا علمی:

ب تاییه تی وی علمی یی ل ناخره تی مفایی دگه هینتی، وئاشکه رایه کو علم ل مروقی ناگه رییت دقیت مروث ل علمی بگه رییت، و نهو کهسی قی زحمه تی بده ته بهر خو، و ل علمی بگه رییت، خودی کاری وی دی ب سناهی ئیخت، و دی وی علمی ده تی یی بهری وی دده ته ریکا بهحشستی، یان ژ بهر داخوذا وی بو علمی، خودی بهری وی دی دده ته هیدایه تی، نهوا دبه ته نه گه را چوونا وی بو بهحشستی.

خیرا خواندن و نیشادانا قورئانی:

و علمی ژ هه میان مهزنتر، علمی قورئانییه، لهو هه دیسی د دویف دا نیشارهت دا وان مروقان یین ل مزگه فتی کوم دبن، و قورئانی دخوینن و نیشا ئیک و دو ددهن، چار خیرین مهزن وهکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئاشکه را دکهت، خودی دده ته قان کهسان:

۱- خودی تهناهی و دلرحه تی دده ته وان، لهو نهو ههست ب خوشیا دلی دکهن.

۲- رهحم و دلوقانی ژ نک خودی ب سهر وان دا دئیتته خواری.

۳- ملیاکهت ل دورا وان کوم دبن، و دوعایین خیری بو وان دکهن.

۴- خودی، ب هه می مهزنییا خو څه، بهحسی وان ب باشی ل نک وان ملیاکه تان دکهت، نهوین ل نک وی.. وبهسه بو مروقی سهرهرازی کو خودی بهحسی وی بکهت.

جزا ب کاریه نه ب نهسه بی:

وئشه ئیک ژ گرنگترین تهرازیین ئیسلامییه بو کیشانا مروقان، بهایی مروقی د وی کاری دایه یی نهو دکهت، وهه ئیک جزایی خو ل دویف کاری خو وهردگرت، نه کول دویف بنه مال ونهسه با خو، وئووی کاری وی یی باش وی پیشقه نه بهت، نهسه با وی قهت وی پیشقه نابهت، وهه ژ بهر قی چهندی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دگوته مروقیین خو یین نیزیک: هوبن ب کاری خو یی باش خو ژ خودی بکرن، نهز چو مفایی ناگه هینمه هوه!

مفایینه ده دیسی:

- ۱- خیرا هاریکاریا مروقیین تهنگاف و بی ری گله که.
- ۲- هه وهسا خیرا ستاره کرنا مروقی موسلمان.
- ۳- دقیت ئهم ل وان ریکا بچین یین علم پی ب دهست مه دکهت، ب تایبهتی علمی قورئانی.
- ۴- هه دیس خیرا کومبوونا ل مزگهفتی بو خواندن وخوفیرکرنا قورئانی بو مه ناشکهرا دکهت.
- ۵- جزایی هه ئیکی ل دویف کاری وی دئیتهدان، وئه گه ر کاری وی یی باش نهبت، فایدی وی ناکهت نهو ژ بنه ماله کا باش بت.

هه ديسا سيه و ههفتي

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا - عَنْ رَسُولِ اللهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا يَرَوِي عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، قَالَ: ﴿إِنَّ اللهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَّ ذَلِكَ: فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عهبدللاهني كورني عهبياسي -خودني ژني رازي بت- دييترت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- ژ خودايي خو قه گوهاست، گوټ: هندی خودييه باشي و خرابي نقيسينه، پاشي نهو ئاشكهرا كرن: قيجبا ههچيي دلي خو بيه ته باشيه كي ووي نه كهت، خودني دي وي ل نك خو نقيست باشيه كا تمام، وئه گهر وي دلي خو بري وكر، خودني وي ل نك خو دي نقيست دهه خير، هه تا ههفت سه دان، وگه لهك پتر، وئه گهر وي دلي خو بره خرابيه كي و نه كر، خودني دي وي وي ل نك خو نقيست خيره كا تمام، وئه گهر دلي خو بري وكر، دي بو وي نقيست گونه هه كا ب تني.

بوخاري وموسلم قه دگوهييزن

ئهف هه ديسه قه نجيا خودني يا مهزن و دلوثانيا وي يا بهر فرهه بو مه بهرچاڤ دكهت، و كانني نهو چهند د خيرا به نييين خو دايه، بهري خو بدهني

کانیٰ حدیس دبیترت: خودی دئی بۆ وی ل نک خو نقیست.. ل نک خو، ئەقە ئیشارەتەکە بۆ گرنگیدانا خودی ب کاری عەبدی، وقەدری عەبدی یی بلند ل نک خودی، ئەگەر ئەو بزانت!

وحەدیس ئیشارەتی ددەتە چار رەنگین کاران:

ئیک: کرنا باشی:

ئەو مروۆفی باشیەکی بۆ خودی دکەت، وئارمانجا وی پی خیر بت، خودی وی باشی بۆ وی کیم کیم ب دەهان دنقیست، وبۆ وی یی وی بقیّت زیدەتر لی دکەت، حەتا دگەهتە حەفت سەدان، وپتر ژی.. وئایەتین قورئانی ژی ب قی مەعنا یی هەنە.

دو: کرنا خرابیان:

وئەوی خرابیەکی بکەت، خودی خرابیەکا وەکی وی بۆ دنقیست، یەعنی: ئیکا ب تنی.. بەلی هەندەک جاران ژ بەر پیروژیا جەمی و دەمی گونەھ مەزنتەر لی دئیت، وەکی وی یی ل حەرەمی بی ئەمریا خودی بکەت. ژ بەر هندی هەندەک صەحابیان -وەکی عەبدللاهی کوری عەباسی- حەز نەدکر ل حەرەما مەکەهی ئاکنجی بین، دگۆتن: گونەھ ل ویری مەزنتەر.

سی: دلبرنا باشی:

کو مروۆف دلی خو ببەتە کرنا باشیەکی، پاشی تشتەکی نە ب دەستی وی چی ببت، نەهیلەت ئەو وی کاری بکەت، وەکی وی یی دەمی دنقت ئنیەتا خو بینت کو ب شەقی رابت نقیترین سوننەت بکەت، پاشی د خەو بچت وەشیار نەبت، خودی خیرەکا تمام دئی بۆ وی نقیست.

چار: دلبرنا خرابی:

کو دلی وی بچتە کرنا خرابی، وپیته سەر هزری کو بکەت، پاشی لیقە ببت ونەکەت، خودی خیرەکا تمام دئی بۆ وی نقیست، بەلی ئەگەر وی دلی

خو بره کرنا خرابیه کی وکاری خو ژی کر دا ئه وئ خرابیی بکته، پاشی -بی بی وی- تشته کی و هسا چیبوو ئه و نه شیا وی خرابیی بکته، هر چهنده وی هز دکر بکته، هندهک زانا دبیشن: ئهقی گونه هک دی بو ئیته نقیسین، چونکی هر وهکی وی ئه و کری، مادهم کاری خو کر دا بکته.

و د روایه تا (موسلمی) دا ده می به حسنی نقیسینا گونه هه کی دئیته کرن بی خرابیی دکته، ئه فزیده بی هیه: ﴿وَمَحَاهاَ اللهُ، وَلَا يَهْلِكُ عَلَى اللهِ إِلَّا هَالِكٌ﴾ یه عنی: ئه گهر وی دلئ خو بره خرابیی وئو کر، خودئ خرابیه کا ب تنئ دی بو وی نقیست، وئه گهر قیانا دی بو وی ژئ بهت! وپشتی قئ رحما به رفره ه و قئ هه می ده لیقه یا بو مروقان هاتیه دان، هه ما ئه و کس دی چته هیلاکی بی هیلاک بو خو هلبژارتی، ومفا ژ قئ هه می دلوقانیی نه دیتی.

مفایین هه دیسی:

۱- رحما خودئ یا به رفره ه و قه نجیا وی یا مه زن ژ قئ هه دیسی تاشکه را دبت.

۲- ژ که ره ما خودئ د گهل به نیان ئه و خیرین وان زیده دکته، به لی گونه هین وان زیده ناکته.

۳- مروف دلئ خو ببه ته باشی، پاشی و هسا چئ نه بت ئه و بکته، خیره ک دی بو وی ئیته نقیسین، به لی ئه گهر وی دلئ خو بره خرابیه کی پاشی به ری کرنئ لیقه بوو، خیره ک دی بو ئیته نقیسین.

۴- ژ قئ هه دیسی دئیته زانین کو ئه و ملیاکه تین کاری مروقی دنقیسن، خودئ ئاگه هداریا وان ب وی هزری دکته یا د دلئ مروقی دا دگه ریبت، ده رباره ی کرنا باشی و خرابیی.

حهديسا سيه و ههشتى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ﴾.

رواه البخاري

ژ نهبوو هورهيرهی -خودى ژى رازى بت- دييژت: پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوټ: هندى خوديه دييژت: ههچيى نهيارهتيا وهليهكى من بکهت، من شهر د گهل وى راگه هاند، وبه نيى من ب تشتهكى خو نيزيكي من نه کريه خوشتقيتر بت ل نک من ژ وى تشتى يى من ل سهر وى فهرزکرى، وبه نيى من ههر دى مينت خو نيزيكي من کهت ب کرنا سوننه تان، ههتا نهز ههز ژ وى دکهم، قييجا نهگهر من ههز ژ وى کر، نهز دى بمه گوهي وى يى وى پى گوھ لى دبت، وچاقى وى يى نهو پى دببنت، ودهستى وى يى نهو پى دگرت، وپيى وى يى نهو پى ب ريئه دچت، ونهگهر نهو پسيارى ژ من بکهت نهز دى ده مى، ونهگهر خو ب من پياريزت، نهز دى وى پاريزم.

بوخارى قه دگوھيژت

نهف ههديسه بهايى مروقيين قهنج ل نک خودى بو مه تاشکهرا دکهت، وکو ههرامه نهيارهتيا وان بيته کرن، ههر وهسا بهايى عيبادهتى چ يى فهرز

بت چ سوننهت بو مه ئاشکهرا دکهت، پیغه مبهرا -سلاف لی بن- ژ خودایی خو فهدگو هیت، کو ههر کهسه کی نه پاره تیا وه لیهک ژ وه لیپین خودی بکهت، خودی دی شه ری د گهل وی کهت، وئووی خودی شه ری وی بکهت، مسوگهر نهو دی چته هیلاکی.

وهو لیپین خودی، وهکی خودی ب خو د ئایه ته کی دا دده ته زانین، دو سالو خه تین سه ره کی ل نک هه نه، دبیرت: ﴿الْاٰیٰتِ اَوْلِیَآءِ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ﴿۱۲﴾ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا وَكَانُوْا یَتَّقُوْنَ ﴿۱۳﴾﴾ (یونس: ۶۲-۶۳) مهعنا: سالو خه تی وان یی ئیکی باوهریه، ویی دووی ته قوایه، ووان چو نیشانین تایبهت نین وان ژ خه لکی جودا بکهن، وهکی جلکان یان سه ر و بهری، ودقیقته نه ئیته هزر کرن کو وه لیپین خودی د مه عصوومن وچو گونه هان ناکه ن، یان مه رته با وان د سه ر یا پیغه مبهرا ن رایه، وهکی هندهک نه زان هزر دکهن!

ودوژمناتیا وه لیپین خودی کاره کی حه رامه، نه گهر هات وئو ف دوژمناتیه سه را هندی بت چونکی نهو فه رمانا خودی ب جه- دئینت، به لی نه گهر سه را تشته کی دی یی دنیا یی بت، ژ وان تشتین هه قرقی سه را چی دبت، نهو ناکه فته د بن قی حوکمی فه، ودهمی خودی دبیرت: (فقد آذنته بالحرب) مهعنا وی نهو: من ب وی دا زانین کو نهز دوژمنی ویمه ودی شه ری وی کهم.. وشه ری خودی د گهل ئیکی مهعنا وی تیبرنا ویه.

وباشترین کاری مرؤف خو پی نیزیکی خودی بکهت، نهو کارن یین وی ل مرؤفی فه رز کرین، وهکی: نقیترین فه رز، وپوژیا ره مه زانی.. و به لکی خو نه کرنا کارین حه رام ژی د قی چهندی دا وهکی کرنا کارین فه رز بت.

پشتی فه رزان سوننهت دئین، ودهرگه هی سوننه تان یی به رفه رهه، بو وی یی بقیته قهست بکه تی، وکرنا سوننه تان وهکی ژ قی حه دیسی دئینه زانین دبه ته نه گهر کو خودی حه ز ژ خودانی بکهت، وئه گهر خودی حه ز ژ ئیکی کر، به ره که تا قی حه ژیکرنی ل سه ر ژیا نا وی ئاشکهرا دبت، و خودی بو وی دبه ته هاریکار وپشته فان، وئیکا هند ژ وی چی دکهت نهو ب گو هی خو گوهداریا

تشته کی نهکته، نهو تشت تی نهبت یی خودی حهز ژئی دکته، و ب چاچی خو بهری خو نهدهته تشته کی، نهو تشت تی نهبت یی خودی حهز ژئی بکته، ودهست ناکهته تشته کی خودی پی خوش نهبت، و ب پیی خو ژئی نهو ب نک تشته کی فه ناچت، نهو تشت تی نهبت یی خودی حهز ژئی بکته.. ودهمی خودی دبیرت: نهز دی بمه گوھی وی، وچاچی وی.. وهتد، نهفه کنایهته ژ هندی کو خودی دی فان نهندامین وی پاریرت، دا نهو کاره کی وهسا پی نهکته خودی پی خوش نهبت.

وتشتی دی یی خودی ددهته وهلیی خو نهفهیه: ههر پسیار ودوعایهکا نهو ژ خودی بکته، خودی د بهرسفا وی دئیت، وچی گاڤا وی خو ب خودی پاراست خودی دی وی پاریرت.

مفایین هه دیسی:

- ۱- وهلی حورمه تا خو ههیه، ودقییت نهیارهتیا وی نهئیتته کرن.
- ۲- نهوی کهرب ونهقیانی بو وهلیینخودی هل دگرت، نهوی ل سهر خهطه رهکا مهزن؛ چونکی خودی نهیاری ویه.
- ۳- کاری سوننهت بهری یی فهرز نائیته کرن.
- ۴- نهوی فهرزان ب جه- بینت، وسوننهتان ژئی بکته، قیانا خودی ب دهست خو دئیخت، ونهوی خودی حهز ژئی بکته ژیانهکا ب بهرهکته دبهته سهری.

حه دیسا سیه و نه هی

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ، وَالنَّسْيَانَ، وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ﴾.

رواه ابن ماجه والبيهقي

ژ عه بدللاهی کوری عه عباسی - خودی ژئی رازی بت - دیبثت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوٹ: هندی خودییه خه له تی، و ژبیر کرن، و کوته کی لی کرن، بو من ژ سهر نوممه تا من راکریه.

ابن ماجه و به یه قی قه دگوهیزن

وئه ف حه دیسه ژئی زبده یا گرنگه؛ چونکی ئه و قاعیده یه کی فقهی یی مه زن بنه جه - دکه ت.. زانایئ ناقدار ئبن حه جه ری هه یته می دیبثت: مفایئ قئ حه دیسی یی گشتیه، چونکی ئه و به حسئ سی تشتان دکه ت، ههر سی دکه قنه د هه می (ئه بوابین فقهی) دا، و گه له ک جارن چئ دبن، له و ب کیر دئیت بو بیته گوئن: نیقا شریعه تی، چونکی کار و کریارین مروقی، یان ب قه صد ژئی ده دکه فن، و بیرا وی لی دئیته قه، وئه قه ئه وه یا (عه مد) بت د گه ل هلبژارتنی، یان ژئی وی چو قه صد پی نینه ووی نه هلبژارتیه، وئه قه یان خه له تیه یان ژبیرکرنه یان کوته کی یا لی هاتیه کرن، و ژ په یثین قئ حه دیسی دئیته زانین کو سهر قئ پشکا دووی ل مروقی نائیته گرتن، و ژ مه فهومی وی دئیته زانین کو پشکا ئیکئ ل مروقی دئیته گرتن، مه عنا: (مه نطووقئ) حه دیسی نیقه کا شریعه تی قه دگرت، و (مه فهومئ) وی نیقه کی.

وبه رفره هکرنا قئ گوئنئ ب قئ ره نگیه:

ئەو كار وگۆتتەن ژی مروۆقى موكەللەف پەيدا دىن، ئىك ژی دووانە:

يا ئىكى: ئەو دزانت چ دکەت و چ دىبىژت، و ب دلئ خو ئەو وئ گۆتتەن دىبىژت ووى كارى دکەت، يەئنى: ئەو كار وگۆتتەن يى (قەصد) و (ئختيار) تىدا هەي ژی لايى مروۆقى قە، وئەقى رەنگى د دنيايى دا مروۆف دى پى ئىتەگرتن، و ل ئاخەرتى ژی حسىبا وى دى د گەل ئىتەگرتن..

يا دووى: ئەو كار يان گۆتن يا ژی بى (قەصد) و (ئختيار) ژی مروۆقى پەيدا دىت، ئەو يا ئەم دىبىژىنى: بى دەستى.. وئەقە ئىك ژی سىيانە:

۱- خەلەتى: وئەقە ئەو كار وگۆتن يىن (ئختيار) تىدا هەي، بەلئ مروۆقى (قەصد) پى نىنە، وەكى: مروۆف ستىركا خو ل حەيوانەكى بگرت، وئ گاقى مروۆقەك بىت وخو بەفاقىتە، و بىتە كوشتن.. ئەف كارە وى ب دلئ خو بى كرى وەلبىژارتى، بەلئ مەخسەدا وى پى كوشتنا وى مروۆقى نەبوو.

ئەقى كارى گونەھ تىدا نىنە، بەلئ ئەو يى بەرپسىيارە ژی كارى خو، لەو ھندەك شوپنوارىن كارى وى دکەقنە ستوى وى دا، وەكى دانا خو بىن بۆ نمونە.. وئەقە ژی بەر ھندىيەدا مروۆف يى ل خو ھشيار بت، ودا مافىن خەلكى ژی زەئى نەبن.

۲- ژىبىركن: وئەقە ژی ئەو كار وگۆتن يىن مروۆقى نە ب (قەصد) دکەت، وەكى: مروۆقى ب رۆژى، دەمى ژىبىرا وى دچت كو يى ب رۆژى، قىجا رابت تىتەكى بخوت.

ئەقى چو ل سەر نىنە، نە گونەھ، ونە شوپنوارىن كارى وى، لەو ئەم دىبىژىنە قى: رۆژىا تە يا دورستە، وچو گونەھ ژی ل سەر تە نىنە.

۳- كوتەكى: يەئنى: كەسەك ئىكى مەجبور بەكەت كو ئەو كارەكى يان گۆتتەكى بەكەت، و بىژتى: ئەگەر تو قى كارى نەكەي دى تە كوژم، يان ئەندامەكى لەشى وى ژىقەكەت.. وەكى: مروۆقەك گەفىن كوشتنى ل ئىكى بەكەت، ئەگەر ئەو ئاخفتنا كوفرى نەبىژت.

و د مهسه لا کوته کیی دا دو پشک هه نه:

پشکا ئیکي: کوته کیا د گوتنی دا، یه عنی: ئیک کوته کیی ل ئیکی بکته کو ئه و گوتنه کا نه یا دورست بیژت، گوتنا کوفرئ بت یان کیمتر.. جمهوری زانایان دبیشن: ئه قه چو گونه ه ل سهر نینه.

پشکا دووی: کوته کیا د کرباران دا (کوشتن تی نه بت)، و ئه قی ژی گونه ه ل سهر نینه، به لی کاری هنده ک شوینوارین کربارا وی دکه قنه ستوی وی یان نه، ئه قی به رفره هی بو ه هیه، د کتیبین فقهی دا به حس ژی دئیته کرن..

مفاین هه دیسی:

۱- ئه ق هه دیسه هندئ دگه هینت کو ئه و کار یان گوتنا مروث ب دلئ خو نه کته، و (قه صد و ئختیار) تیدا نه بت، چو گونه ه ل سهر نینه.

۲- ئه و کار و گوتنن مروث بی قه صد دکته سینه: خه له تی، ژبیر کرن، کوته کی.

حه دیسا چلی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِمَنْكِبِي، فَقَالَ: ﴿كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ﴾ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أُمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرُ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرُ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.

رواه البخاري

ژ عهبدللاهی کورئ عومه ری -خودئ ژئ رازی بت- دبئثرت: پیغه مبه ری -سلاٹ لی بن- ملی من گرت، وگوت: تو د دنیا یی دا وه کی مروقی غه رب یان یی رپئنگ به. وعهبدللاهی کورئ عومه ری دگوت: نه گه ر ل ته بوو ئیثار تول هیقیا سپیدی نه به، ونه گه ر ل ته بوو سپیده تول هیقیا ئیثار نه به، وتو ده می ساخله میا خو به ری نساخیی ژ ده ست نه که، وده می ژیی خو به ری مرنا خو.

بوخاری قه دگو هیزت

ئه ف حه دیسه بناخه یه د مه سه لا زوه دا د دنیا یی دا، کو مروث دلئ خو نه به ته دنیا یی، وخو پی پشتر است نه که ت، چونکی گه له ک که س هه نه قیانا دنیا یی دلین وان دئیخته دا قین خو، ووان ژ چوونا بهر ب خودئ قه گیرو دکه ت، یان لیقه دکه ت!

پیغه مبه ر -سلاٹ لی بن- د قئ گوتنا خو دا رپکی بو مه ئاشکه را دکه ت، رپکا ده ریاسبوونا ژ قئ دنیا یی ب سلامه تی، گوت: نه گه ر ته بقیت

ب سلامتې ژ څې دنيايي ډهركهڅې تو وهكي مرؤڅې غهريب به، يان ژې وهكي مرؤڅې رېښنگ.. وپهيقا (يان) ل څيرئ نه بو گومانئيه، بهلكي ټو بو هلبزارتن و ب سهركهفتنييه.. دبيژت: د دنيايي دا وهكي مرؤڅې غهريب به، ټو ډزانين مرؤڅې غهريب ټه گهر چهند ل جههكي څوش ژې بت، ټو يئ رحهت نابت، چونكي ټو يئ ل جههكي وي كهسي څو لي نينه، لهو د نهفسا څو دا يئ شكهستيه، ورهنگهكي ترسي ل نك هيه.. بهلي چونكي مرؤڅې غهريب ژې دبت هندك جاران ل وهلاتي غوربه تي ټاكنجي بت، وهزر بكهت ټو بو خودان جه، پيغه مبهري -سلاف لي بن- مهسه له پتر بهر ب پيشقه بر، وگوت: يان ژې ژ څې ژې چيتر تو وهكي مرؤڅې رېښنگ به، رېښنگ ټو ډ جههكي را دبورت، دا قهستا وهلاتي څو بكهت، ټه گهر ټه وجه چهند يئ څوش ژې بت، څوشيه كا دورست و تمام پي نابهت، چونكي ټو ډزانت ټه څوشيه يا بهروهخته.

وېشتي عهبدللاهي كورئ عومهرې ټه څه ديسه بو مه شه گيراي، وي ژې شيره تهك ل مه كر وگوت: هزر نه كه دنيا مالا تهيه، تو رېښنگي، ههر ډهمه كي چاقه پري به تو بو وه غهري بيه گازيكرن، لهو گاڅا تو گه هشتيه سپيډي ل هيقيا ټيقاري نه به، وگاڅا ل ته بو ټيقار ژې تول هيقيا سپيډي نه به.

وڅه تا تو په شيمان نه بي ډهمي تو بو وه غهري ټيه گازيكرن، تو ډهمي څو باش ټستغلال بكه.. ونه هيله تشتهك ژي بي فايده ژ ډهست ته ډهركه څت، ډهمي تو يئ ساخلم، كاري بكه، چونكي تو نزانې بهلكي ډهمه ك ب سهر ته دا بيت، دلي ته بچته كاري، بهلي تو يئ نساخ بي، څيجا تو نه شي چو بكه ي، وهندي تو ډ ژيانې دا بي، ډهمي څو زه عي نه كه، چونكي گاڅا مرن گه هشته ته ټيكي ته چو ده ليغه نابن تو كاره كي بكه ي.

څيجا ټو عهبدي خودي څيرا وي څيا بت، ټوه يئ ژ غه فله تي هشير دبت، و دنيايي بو څو ډكه ته جهې چاندا تو څي ټاخره تي.

مفایین هه دیسی:

- ۱- ئەف هه دیسه بهرئ مه ددهته زوهدا د دنیایی دا، وکو ئەوه ریتکا
پرزگار بوونا ب سلامت.
- ۲- ئەوئ بقیئت ژ دنیایی بیته پاراستن، دقیئت خو د دنیایی دا وهسا
حسیب بکەت کو کەسه کئ غەربیه یان ریتفنگه.
- ۳- دقیئت مروّف هشیاری ده می خو بت، ووی ژ قهستا زهعی نه کەت،
چونکی دەم د دەستی مروّفی دا وهکی قالبئ به فریبه، هیدی هیدی دحه لیئت
بئی مروّف پئ بحه سیئت، هه ما هند دبیت ئەو خلاس وچو ژئ نه ما.

هه ديسا چل و ئيكي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ ﴾.

حديث حسن صحيح رويناہ في كتاب الحجۃ

ژ عهبدللاهي کورئ عهمرئ -خودئ ژئ رازئ بت- دبيژت: پيغه مبهري
-سلاف لئ بن- گوٹ: ئيک ژ هه وه باوه ريئ نائينت هه تا قيان ودلچوونين
وي ل دويشف وي بن يا نه ز پئ هاتيم.

هه ديسه کا باش و دورسته مه د کتتيا (الحجة) دا فه گوهاسديه

نهف هه ديسه:

ب قئ رهنغي ئيمامي نه وه وي قئ هه ديسئ فه دگوهيژت، و حوكمئ
ب دورستئ ل سهر ددهت، و وي نه و ژ کتتيا (الحجة على تاركي سلوک
طريق المحجة) فه گوهاسديه، وه کئ نه و ب خو دبيژت، و نه و کتتیب ژ دانانا
(أبو الفتح نصر بن إبراهيم المقدسي) يه، به لئ زانايين هه ديسئ د گهل وي
نينن د قئ حوكمئ دا، به لکئ وان حوكم ب (ضه عيفئ) يئ ل سهر قئ
هه ديسئ دا يه، و نه گهرين لاوازيا هه ديسئ زانايئ ناقدار (ابن رجب) د کتتيا
خو (جامع العلوم والحکم) دا فه دگيژت.

شهرتئ باوه ريا تمام:

نهف هه ديسه هندي دگهينت کو مروف نابته خوداني باوه ريه کا تمام
هه تا قيان ودلچوونين وي ل دويشف وي شريعه تي بن يئ پيغه مبهري خودئ

-سلاف لی بن- پی هاتی، ژ حه لالی و حه رامی، وئه مر ونه هیان، یه عنی: حه تا ئه و دلجی خو ل دویف شریعه تی دبه ت.. نه وه کی هنده ک که سان ئه وین دقین شریعه تی ل دویف هه وایی نه فسا خو و دلچوونین خو بیه ن!

و د گه له ک جهان دا مه عنایه کا وه کی قی د قورئانی دا هاتیه، وه کی قی ئایه تی: ﴿فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيْ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (النساء: ۶۵) مه عنایه: ئه ی موحه ممه د، باوه ریا وان تمام نابت حه تا ئه و ب حوکمی ته رازی نه بن د وی تشتی دا پی د ناقبه را وان دا چی دبت، ونه بهس ئه و رازی ببن، به لکی وان ب دلی ژی پی خو ش بت، وئه و خو بو ته سلیم بکه ن.

وئه شه نیشانا قیانا دورسته، ئه و ی حه ز ژ خودی و پیغه مبه ری بکه ت، و د قیانا خو دا پی راستگو بت، دقیت دویکه فتنا وان بکه ت، و ب حوکمی وان پی رازی بت.. و به رانبه ر قی چه ندی: ئه و ی ل دویف شریعه تی نه چت، وه نده ک بیده یان ل دینی زیده که ت، مه عنایه ئه و د قیانا خو دا بو خودی و پیغه مبه ری -سلاف لی بن- پی راستگو نینه.

پیغه مبه ر -سلاف لی بن- د گوتنه کا خو یا دی دا، یا ئه بوو داوودی ژی فه دگو هیزت، دبیرت: ﴿مَنْ أَحَبَّ لَهِ وَأَبْغَضَ لَهِ وَأَعْطَى لَهِ وَمَنْعَ لَهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْاِيْمَانَ﴾ هه چیی قیان ونه قیان ودان ونه دانا وی بو خودی بت، ئه و وی باوه ری تمام کر.

مفایین هه دیسی:

۱- ئه ف هه دیسه شه رتی باوه ریا تمام بو مه بهرچا ف دکه ت.

۲- دقیت مرۆف د هه می حالین خو دا، قیان و دلچوونین خو ل دویف شریعه تی خودی ببه ت.

هه ديسا چل و دووی

عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿ قَالَ اللَّهُ: يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فَيْكَ وَلَا أْبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ، لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي، غَفَرْتُ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقَيْتَنِي لَا تَشْرُكَ بِي شَيْئًا لَأُتِيكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً ۝﴾.

رواه الترمذي

ژ نههسی -خودی ژئی رازی بت- دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: خودی گوت: کورپی ئادهمی! هندی تو داخوایی ژ من بکهی، وهیثیی ژ من بکهی، د سهر وی را یا ته کری، ئەز دئ گونههین ته ژئی بهم، وئەز ب چو قه وهرناگرم، کورپی ئادهمی! ئەگەر گونههین ته بگهههه عهورین عهسمانی، پاشی تو داخوایا ژئیرنی ژ من بکهی، ئەز دئ وان بو ته ژئی بهم، کورپی ئادهمی! ئەگەر تو بییه نک من ب تژی عهردی گونههه قه، پاشی رابهری من بی و ته چو شریک بو من چی نه کرین، ئەز ب تژی عهردی لیبۆرین قه دئ ئیمه نک ته.

ترمذی قه دگوهیتر

مهزنیای قی هه دیسی ژ هندی دئیت، ئەو مهزنیای ته و حیدا خودی بو مه بهرچا قه دکهت، وگرنگیای خو دویر کرنا ژ شرکی، ههر وهسا ئەو دوعا و تویه وئستغفار ل بهر مه شرین دکهت، و بهر فرههیا رهحم و دلۆقانیای خودی بو مه

ئاشكەرا دكەت، دا ئەم بىي ھيىقى نەبىن، وگۈنەھ مە ژ ھندى سست نەكەن كو ئەم ل خودى بزقپىن، ودوعا يان بو خو ژ وى بكەين.

وچەند ئەگەر ھەنە گۈنەھىن مرۆقى پىي دئىنە ژىبىرن، ژ وان يىن كو ژ قىي حەديسى دئىنە وەرگرتن:

۱- كرنا دوعايى:

ودوعا كاكلكا عيبادەتتە، چونكى ئەو نىشاننا خوڭشكاندن وھەوجەييا مرۆقىيە بو خودى، ھەر وەسا ئەو ئعترافەكا ئاشكەرايە ژ مرۆقى ب خوداينيا خودى، وكوب تنى ئەوە دىتت د ھەوارا مرۆقى بيت، ومرۆقى ژ ھەمى رەنگىن تەنگاقيان بپارىزت.

۲- ھيىقى:

بەلكى گۈنەھىن مرۆقى گەلەك بن، بەلى ئەو چەند بن ئەو ژ رەحما خودى پتر نابن، و ژ مەغفرەتا وى بەرفرەتر نابن، لەو دقئىت ھەمى گاغان مرۆف يى ب ھيىقى بت، ويا دورست ئەوە د گەل قى ھيىقى ترس ژى ھەبت، دا مرۆف بى منەت نەبت.

۳- ئستغفار:

ومەنا قى ئەوە مرۆف داخوازا ژىبىرنا گۈنەھان بو خو ژ خودى بكەت، وژى بخوازت كو ئەو وى ستارە بكەت، ولى نەگرت ئەگەر جارەكى ئەو بەر ب گۈنەھى قە چوو.

۴- تەوھيد و خو دويركرنا ژ شركى:

وتەوھيد ئەوە مرۆف ھەمى رەنگىن عيبادەتى بو خودى ب تنى پيشكىش بكەت، وكەسى نەكەتە شرىكى وى د قى چەندى دا، نە چو ملياكەت وپىغەمبەران، ونە چو چاك ووھليان.. ھندى عيبادەتە بەس بو خودى دئىتەكرن.

وکانې چاوا ته وحييد دېته نه گهرا ژيبرنا گوننهان، وهسا شرک دېته نه گهر پويچبوونا باشيان، وهکي دنايه ته کي دا هاتي: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (الزمر: ٦٥) مهعنا: شرک ئيکا هند ژ خوداني چي دکهت کو نهو چو مفايي ژ کاري خو يي چاک نه بينت، و ژ مروقين خوسارهت بيته هژمارتن.

مفایین هه ديسی:

- ١- نهف هه ديسه گرنگيا ته وحييدا خودي د پهرستنې دا ناشکهره دکهت.
- ٢- گوننه ي، نه گهر چهند يا مهزن ژي بت، نه گهرين ژيبرني هه نه، ودقيت چو جارن مروف ژ ره ما خودي بي هيقي نه بت.
- ٣- گرنگيا دو عايي وئستغفاري ژي ژ قي هه ديسی ناشکهره دبت.

و ب قي هه ديسی نهو هه ديس ب دويماهي دئين يين ئيمامي نه وهوي -خودي ژي رازي بت- کوم کرين.. وپشتي وان ههشت هه ديسين دي هه نه، ئيمامي ناقدار (ئبن ره جه بي هه نه لي) لي زيده کرينه، د کتيا خو (جامع العلوم والحکم) دا، ل قي ري بو پتر مفايي نه م دي وان ههشت هه ديسان ژي شروفه کين.

حه دیسا چل و سیئی

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا -، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ:
﴿الْحُقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا، فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِأَوْلَى رَجُلٍ ذَكَرٍ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عه بدللاهی کورئ عه بیاسی - خودئ ژئ رازی بت - دبیرت: پیغه مبهری
- سلاف لی بن - گوئ: پشکا هه ر ئیکی (ژ میراتی) بدهئی، وئوا دمینت
بو نئزبکترین زهلامیه بهحسی وی هاتیه کرن.

بوخاری وموسلم قه دگوهیزن

ئهف حه دیسه بهحسی پشک وبارین میراتی دکهت، دهمی ل سهه
میراتگران دئینه لیکنه کرن.. وتشته کی ئاشکه رایه کو میراتی مروقی دموت،
خودی د قورئانی دا لیکنه کریه، ونه هیلایه ب هیقیا مه وئجهادا مه قه،
تشتی گرنکیا قئ مهسه لی رادگه هینت.

پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیرت: ئه و پشک ونه صیبین خودئ د کیتابا
خو دا ئاشکه را کرین، کو نیقه، و نیقا نیقییه (چارنک)، و نیقا وئ
(ههشتیک)، و دوسپئیک، و نیقا وان سپئیک، و نیقا وئ (شه شیک)، وئوا
دمینت ژ میراتی، هوبن بدهنه نئزبکترین زهلامی بو مری کو دبت (عه صبه)
وهکی زانایین فقهی میراتی دبیرتی.. وئقه کو ئه و میراتی زیده دبت بو
عه صبه یه، تشتکه د ئایه تان دا نه هاتیه، قئجا دهمی ئه م قئ حه دیسی
ددانینه بهر ئایه تین میراتی ئه وین د سوورته (النساء) دا هاتین، مهسه لا
لیکنه کرنا میراتی ئاشکه را دبت.

مفایین حەدیسە:

- ١- ئەف حەدیسە تەئکیدئ ل سەر هندی دکەت کو دقیت پشکا هەر ئیکی ژ میراتی -وهکی د قورئانی دا هاتی- بو بیتەدان، ونابت ب چو هیجەتا هەبت، بارا کەسی ژ میراتی -بی وی- بیتە خوارن.
- ٢- ئەوا زیدە دبت ژ میراتی، پشتی لیکفەکرنا وی ل دویش نەصیبان، بو عەصەبە ی دئیتەدان، کو نیزیکتین زەلامە بو مری.

هه ديسا چل و چارئ

عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -:
﴿الرَّضَاعَةُ تُحَرِّمُ مَا تُحَرِّمُ الْوَالِدَةُ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عائيشايئ -خودئ ژئ رازئ بت- دبئثت: پئغه مبهري -سلاف لئ بن-
گوت: شيردان وئ حهرام دکهت يا بوون حهرام دکهت.

بوخاري وموسلم قه دگوهئزن

مهعنا: ئەو تشتئ ب رئکا بوون ونهسه بئ ل سهر مرؤقى حهرام دبت،
ههر ئەو ب رئکا دانا شيري ژئ ل سهر وئ حهرام دبت، وئقه ئيشاره ته بو
مهسه لا شويکرن وژئنيانئ.

وئاشکه رايه کو د شريعه تي دا هندهک ژن هه نه، ل سهر مرؤقى حهرامه
وان ماره بکهت، ژ بهر وئ په يوه نديا نهسه بئ يا ب رئکا بوون ومرؤقايئنيئ
د ناقبه را مرؤقى ووان دا ههئ، وئهو ژن دو پهنگن:

ئئک: ئەو ژنيئ بو مرؤقى حهرام حهرامبوونه کا ههر وههر، ئەگهر ب تنئ
ژئ بن، وئقه دو پشکن:

أ- ئەوئن ژ بهر نهسه بئ ب تنئ حهرام دبن، وهکئ: دهئک وهندي بلند
بئت، وکچ وهندي نرم بئت، وخوئشک وهندي نرم بئت، ومهت وخالهت بيئ
وئ ويئن دهئک وبايئ وئ.

ب- ئەوین ژ بەر نەسەبێ د گەل خزمایینی حەرام دبن، وەکی: ژنابایی وەندی بلند بیت، و بویک، و خەسوی وەندی بلند بیت، و نەفسیا وی ژ وی ژنی یا هاتیە فەگواستن وەندی نزم بیت، و ژنێن نەفسیین وی.
وقی رەنگی ب هەرد پشکان فە ژن و زەلام تیدا دپشکدارن.

دو: ئەو ژنێن بۆ مرۆقی حەرام حەرامبوونەکا هەر وەەر، ئەگەر پێکە بن، و ئەفە ب نەسەت زەلامی ب تەننیه، چونکی ژنی دو میڕ پێکە نابن! و ژقی رەنگیە: کۆمکرنا د ناڤهرا وان هەردو ژنان دا یین کو ئەگەر ئیک ژ وان زەلام با چی نەدبوو یا دی شوی پی بکەت، وەکی دو خویشکان، و ژنی و خالەتا وی یان مەتا وی.

ئەفە ئەو ژن یین مارەکرنا وان ب ریکا نەسەبێ بۆ مرۆقی حەرام دبن، و ئەگەر مە ئەفە زانی، دی بۆ مە ئاشکەرا بت کو هەر ئیکا وەکی فان ب ریکا شیرێ ژێ بگەهتە مرۆقی بۆ مرۆقی یا حەرامە، یەعنی -بۆ نمونە- ئەگەر ژنەکی شیر دابتە کورەکی ئەو ل سەر وی حەرام دبت؛ چونکی دبتە دەیکا وی، و کچین وی دبنە خویشکین وی، و خویشکین وی دبنە خالەتین وی.. و هۆسا.

بەلی جوداییەک ل قیڕی هەیه، ئەو ژێ ئەفەیه: حەرامبوونا ب ریکا شیرێ ژ وی مرۆقی یی شیر فەخواری بۆ عەیالی وی دچت، بەلی بۆ خویشک و برا، و دەیک و باب، و خالەت و خال، و مەت و مامین وی ناچت، یەعنی: ئەگەر کورەکی شیرێ ژنەکی خوار ئەو دبتە کورێ وی، و کورێ وی دبتە نەقیی وی، بەلی برایی وی نابتە کورێ وی، و خویشکا وی نابتە کچا وی.. و هۆسا.

مفایى هەدیسی:

ئەف حەدیسه هندی دگەهینت کو ئەو حەرامیا نەسەب پەیدا دکەت، دانا شیرێ ژێ پەیدا دکەت.

حه ديسا چل و پينجى

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخَنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ﴾ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ فَإِنَّهَا يُطْلَى بِهَا السُّفْنُ، وَيُدْهَنُ بِهَا الْجُلُودُ، وَيَسْتَصْبِحُ بِهَا النَّاسُ؟ فَقَالَ: ﴿لَا، هُوَ حَرَامٌ﴾ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عِنْدَ ذَلِكَ: ﴿قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ، إِنَّ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ، ثُمَّ بَاعُوه، فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ جابري كورئ عهبدللاهي -خودئ ژئ رازى بت- دبئزت: ل سالا مهكهه هاتيه فه كرن من گوھ ل پئغه مبهري -سلاف لئ بن- بوو ل مهكههئ گوئ: هندئ خودئ وپئغه مبهري ويه فروئنا مهيئ ومرارى وبه رازى وصه نه مان حه رام كربه. ئيكي گوئ: ئهئ پئغه مبهري خودئ، بهزئ مرارى مفا ژئ دئئته ودرگرتن، د گه ميان ددهن، وچه رمى پئ دؤن ددهن، ومروئ وى بوؤ ناھيئ ب كارئينان دئينن؟ وى گوئ: نه، ئه وى حه رامه. پاشئ پئغه مبهري -سلاف لئ بن- گوئ: خودئ جوھيان بكوژت! خودئ بهزل سهر وانحهرام كر، ئينا وان ئه وھ لاند، پاشئ فروئ، وبھايئ وى خوار.

بوخارى وموسلم فه دگوھئزن

پئغه مبهري -سلاف لئ بن- د قئ گوئنا خو دا دو مهسه لين گرنگ بو مه بهرچاٹ دكهت:

یا ئیککی: حهرامیا فرۆتنا مهیی (وئهو ههر قهخوارنهکه یا هشی مرۆقی ژ سهری دبهت) وحهیوانی بیی قهکوشتن مرار دبت، وبهرازی، وصهنهمان.. ئەف تشته د شریعهتی دا دحهرامن، وههر تشتهکی ب کارئینانا وی یا حهرام بت فرۆتنا وی ژی یا حهرامه.

یا دووی: تاوانا وان کهسان ئهوین فهند وفیلان دکهن، ولی دگهپین وهربادانی بیخنده مهسهلان دا، وتشتی حهرام بو خو حهلال بکهن، وئهقه حالی جوهیان بوو د گهل دینی وان، دهمی خودی تشتهک ل سهر وان حهرام کربا، ئهو لی دگهریان ب هندهک ریکین چهپ وچویر فایدهی ژ وی تشتی حهرام وهبرگرن! وهکی بهزی حهیوانی، ژ بهر زیدهگافیا وان خودی ئهو ل سهر وان حهرام کر، ئینا دا رابن بهزی حهلینن وبهن فرۆشن ووی پارهی خون.

ومخابن ئەف سالۆخهتی کریتی جوهیان نوکه د ناف ئومهتا مه ژیدا پهیدا بوویه، ودی بینی هندهک کهس لی دگهپین ب ههر شوپهیهکا ههبت، یان هتا ب فهتوایا نهزانان، تشتی حهرام بو خو حهلال بکهن، وئهقه کارهکی نه دورسته، وپیلیدانا ئهمری خودییه، لهو پیغه مبهری -سلاف لی بن- صهحابین خو ژ قی چهندی دانه پاش، وبو وان ئاشکهرا کر کو تشتی خودی ب کارئینانا وی حهرام کریت، فرۆتن ومفاوه رگرتنا ژ وی ژی حهرامه.

ونه ب گۆتن ب تنی، بهلکی ب کریار ژی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئەف قاعیدهیی شهری بو صهحابین خو بنهجم- کربوو، ئهحمه د ژ عهبدللاهی کورپی عهباسی قه دگوهیزت، کول رۆژا شهپری خندهقی موسلمانان کافرهک کوشت وکهلهخی وی کهفته دهستی موسلمانان، ئینا کافران داخوازا کرینا کهلهخی زهلامی خو کر، پیغه مبهری -سلاف لی بن- چو پاره وهرنه گرتن، وگۆته صهحابیان: کهلهخی وی بدهنهقی، کهلهخی وی بی پیسه، وئهو پارهی پی دئیتته وه رگرتن ژی بی پیسه!

ول سهر قی بناخهیی فقهزان قاعیدهیهکی ددانن ئهو ژی ئهقهیه: تشتی ب کارئینانا وی حهرام بت، فرۆتنا وی ژی حهرامه.

وههژیه بیژین: هندهک تشت ههنه، خوارنا وان ههرامه، بهلج چونکی
مفا ژئ دئیتته دیتن، فرۆتنا وان یا ههرام نینه، وهکی -بۆ نمونه-: سهی بۆ
نیچیری یان زیرهقانیی، وطهیرین نیچیری.

مفایین هه دیسی:

- ۱- ئەو تشتی خودی ههرام کربت، فرۆتنا وی ژئ ههرامه.
- ۲- پیغه مبهری -سلاف لی بن- نفرین ل وان کهسان کریه یین وهربادانی
دئیکه شریعتی خودی، ولی دگه ریین تشتی ههرام بۆ خو ههلال بکهن.
- ۳- ئەو کهسین ئی چهندی دکهن، وهکی جوهیانه ئهوین لهعنهت ل سهه
ئهزمانی پیغه مبهران لی هاتیه کرن.

حه دیسا چل و شه شی

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ، فَسَأَلَهُ عَنْ أَشْرِبَةٍ تُصْنَعُ بِهَا، فَقَالَ: ﴿وَمَا هِيَ؟﴾ قَالَ: الْبِتْعُ وَالْمِزْرُ،
فَقُلْتُ لِأَبِي بُرْدَةَ: مَا الْبِتْعُ؟ قَالَ: نَبِيذُ الْعَسَلِ، وَالْمِزْرُ نَبِيذُ الشَّعِيرِ. فَقَالَ: ﴿كُلُّ
مُسْكِرٍ حَرَامٌ﴾.

رواه البخاري

ژ ئەبوو موسایئ ئەشعەری -خودئ ژئ رازی بت- دبیتژت کو پیغەمبەری
-سلاف لی بن- ئەو ھنارتە یەمەنئ، ئینا وی پسیارا ھندەک قەخوارنان ژئ
کر ل ویرئ دەاتنە چیکرن، وی گۆت: ئەو چ قەخوارنن؟ ئەبوو موسای
گۆتئ: ئەو (بتع و مزرن).. و پسیار ژ ئەبوو بوردهیی^(۱) ھاتە کرن: ئەو
چ قەخوارن بوون؟ وی گۆت: (بتع) ئاقا ھنگفینی بوو، و مزرن ئاقا جەھی
بوو، ئینا پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆت: ھەر تشتەکی ھشین خودانی
ببەت (وی سەرخۆش بکەت) یئ حەرامە.

بوخاری قەدگۆھیتژت

بەری حەجا خاترخواستئ ل سالا دەھئ مشەختی پیغەمبەری -سلاف لی
بن- ھەردو صەحابیئ خۆ: ئەبوو موسایئ ئەشعەری، وناقئ وی یئ دورست
عەبدللاھئ کورئ قەیسئ ئەشعەری یئ تەمیمیە، و موعاڈئ کورئ جەبەلی

(۱) ئەبوو بورده، وناقئ وی یئ دورست (حارث) یان (عامر) بوو، کورئ ئەبوو موسایئ
ئەشعەریە، ووی ئەف حەدیسە ژ بابئ خۆ قەگۆھاستیە.

هنارتنه وهلاتی یه مهنی؛ دا دینی نیشا وان بددن، وحوکمی د ناقبه ری دا بکن، وتشتی ل بهر وان ناسی بیا، یان نهو د حوکمی وی دا کهفتبانه گومانی دچوون پسیار ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دکر، وئیک ژ وان تشتان نهغه بوو: ل یه مهنی خه لکی دو فهخوارن چی دکرن، ئیک ژ جههی، ویا دی ژ هنگفینی، ونه بوو موسا د حوکمی وان دا کهفته شکتی، لهو وی پسیار ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- کر کانی نهغه فهخوارنه ددورستن یان نه؟ وپشتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پسیارا وان فهخوارنان کری وکانی نهو چنه؟ بهرسفهکا گشتی دایی کو نهو مفایی ژئی وهربرگرن بو فان فهخوارنان، وهر فهخوارنه کا دی یا ههبت، وگوتی: ههر تشتته کی خودانی مهست وسه رخوش (سه کران) بکهت، ومهستی نهوه عهقل بیته برن، نهو یی حهرامه ..

مهعنا نهگهر و (عللهت) د حهرامیی دا چوونا عهقلیه، وناقی فهخوارنی یان تشتی ژئی دئیته چیکن یا گرنگ نینه، وقورئان ده می بهحسی حهرامیا فی رهنگی فهخوارنی دکهت، د سووره تا (المائدة) دا ئایه تین (۹۰-۹۱) یی ناشکهرا دکهت کو نهو تشتته کی پیسه، و ژ کارئی شهیطانیه، وشهیطانی دقیت ب ریکا وی ویا قوماری ژئی، دوژمنی ونهقیانی د ناقبهرا خه لکی دا پهیدا بکهت .. وفهخوارنا عهقل پی بچت ماکا هه می خرابی وپیساتیانه؛ چونکی ههر خرابیه کا ههبت دبت د دویف دا بیت.

ودیاره تشتی نه بوو موسا ب گومان ئیخستی د فان ههر دو فهخوارنان دا نهو بوو، نهو د وهسا بوون نهگهر مرؤقه کی کیم ژئی فهخواربا سه رخوش نه دبوو، به لی نهگهر گه لکه ژئی فهخواربا ژ نوی سه رخوش دبوو، ئینا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-، وه کی د روایه ته کا دی دا هاتی، ناشکهرا کر کو ههر تشتته کی گه لکه ژئی خودانی سه کران بکهت، فهخوارنا کیمیا وی ژئی حهرامه .

ونهو تشتی عهقل پی دچت دو رهنگن:

ئېك: ئەوئ عهقل پئ دچت، وخوشيهك پئ دگههته خودانى، وهكى مهپئ، ب كارئينانا وئ ئېكجار ههرامه.

دو: ئەو تشتئ عهقل پئ دچت، وچو خوشى پئ ناگههته مرؤقى، وهكى بهنجئ، ئەفه ئەگەر بو چارهسهرى ودهرمانى بت، زانايئنفقهى دبئئن: دورسته ئەو بئته ب كارئينان.

و د مهسهلا ههراميا وئ تشتى دا يئ عهقل پئ دچت فهرق نينه ئەو تشت يئ رؤن بت يان يئ ههشك بت، خوارن بت يان فهخوارن بت.. ئەو ههمى دحهرامن.

مفايئ ههديسى:

١- ههر تشتهكئ عهقلئ مرؤقى پئ بچت، خوارن وفهخوارنا وئ ههرامه.

٢- تشتئ مرؤف د حوكمئ وئ دا بكهفته گومانئ دقئت پسيارا وئ بو خو ژ ئېكئ زانا بكهت، بهرى فهتوايئ بدهت.

٣- ودهمئ پسيارهك ژ مرؤقى زانا دئئتهكرن يا باش ئەوه بهرسفا وئ يا گشتى بت، دا پسياركه مرفايهكئ زئدهتر بو خو ژئ وهربگرت.

حه دیسا چل و هفتی

عَنْ الْمُقَدَّامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ الْكِنْدِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: ﴿ مَا مَلَأَ ابْنُ آدَمَ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبُ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتُ يُقْمَنَ صَلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ، فَثُلُثٌ لَطْعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفْسِهِ ﴾.

رواه الترمذي

ژ مقدامی کورئ مه عدیه کربی - خودئ ژئ رازی بت - دبیرت: من گوھ ل پیغه مبهری - سلاف لی بن - بوو دگوت: کورئ ئاده می ئامانه کی خرابتر ژ زکی تژی نه کربه، وتیرا کورئ ئاده می ههیه هندهک پارین کو پشتا وی بگرن، ونه گهر وی ههر خوار، بلا سیئیک بو خوارنا وی بت، و سیئیک بو فه خوارنا وی، و سیئیک بو بیهنا وی.

ترمذی فه دگوهیزت

ئهف هه دیسه بناخهیه کی ساخله می ودختوربی د ناف خو دا هل دگرت، ومروفتین زانا ب ساخله می ودهرد ودهرمانان دبیرت: نه گهر مروفت قئ هه دیسی ل سهر خو ب کار بینن، دئ ژ نه خوشیان پاراستی مینن؛ چونکی مه عیده مالا دهردانه، وپاریز سهرئ هه می دهرمانانه، دختورئ عهره بان حارثئ کورئ کلدهی دبیرت: تشتئ مروفت کوشتین، ودهه به تیبیرین، خوارنا ل سهر خوارنییه، بهری ئهو وهل بیت. وباشترین رهنگ سهره دهربی د گهل خوارنی ئه وه - وه کی د هه دیسی دا هاتی - مروفت مه عیده بی خو بکته ته سی پشک: پشکهک بو خوارنی، وپشکهک بو فه خوارنی، وپشکهک بو بیهنی.

ئەقە بۆ وى يىن نەشيت نەخوت، ژ خو ئەگەر ئەو بشيىتە خو يا باشتەر
ئەو ئەو هيشتا كيمترى بخوت؛ چونكى كيم خوارن ساخلەميا لەشى و دليە
ژى، وسەلمەيى كورئ سەعيدى بەحسى صەحابيان دكەت، دپيژت: قەلەوى
ل نك وان جەئى لۆمى بوو وەكى گونەهي! يەعنى: دەمى ئيىك ژ وان
مرۆقەكى قەلەو ديتبا، ئەو ژ بەر قەلەويى د چاڭينوان دا دشكەست، كا چاوا
ئەو مرۆف د چاڭين واندا دشكەست يىن گونەه دكرن.

وزانايىن خودايى ب دورستى ئەف شيرەتە ب كاردئينا، ژ ئيمامى
شافعى دئيتە قەگواستن، دپيژت: ئەقە سازدە سالە من هند نەخواربە كو تير
ببم، جارەكى تى نەبت ئەو ژى من هلاقيت، چونكى تيرى لەشى گران
دكەت، وتيگەهشتنى ناهيلىت، وخەوي دئيت، ومرۆقى سست دكەت ژ كرنا
عبادەتى.

ويىغەمبەرى -سلاف لى بن-، وبنەمالا وى ژى -وەكى د حەديسيىن
دورست دا هاتى- هند خوارن نەدخوار كو تير ببم، عائيشا دپيژت: ئەقە
پيىغەمبەرى خودئى -سلاف لى بن- هاتىە مەدينى سى رۆژا ل دويف ئيىك وى
هند نانئى جەهي نەخواربوو كو تير ببم.

ئەگەر ئيىك پيژت: بەلكى وى خوارن نەبوو بخوت لەوا.. دئ پيژين:
ئەگەر خو وەسا ژى بت، خودئى وى تشتى بو پيىغەمبەرى خو هل دپيژت يىن
باشتەر و ب خيترتر بو وى.

مفائين حەديسى:

۱- ئەف حەديسه بەرى مە ددەتە زوهدئى د دنيايى دا، وكيم خوارن ژ
زوهدئيه.

۲- ئەگەر مرۆقى هەر خوار، يا دورست ئەو ئەو مەعئيدەيى خو بکەتە
سى پشك: ئيىك بو خوارنى، وئىك بو قەخوارنى، وئىك بو بيىنى.

حه ديسا چل و هه شتى

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ، حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا أُوْتِمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ﴾.

رواه البخاري ومسلم

ژ عهبدللاهئى كورئى عهمرى -خودئى ژئى رازى بت- دبئىرت: پئىغه مبهرى -سلاف لئى بن- گوت: چار سالوخته هه نه هه چئى ئه و ل نك بن ئه و خوړى منافقه، وهه چئى ئئىك ژ وان ل نك هه بت ئه وى سالوخته كهئى نفاقئى ل نك هه به هتا ئه وى دهئلت: ده مئى كه سهك باوهرىبا خو پئى دئىنت ئه و خيانه تئى لئى بكهت، وده مئى دئاخفت دره وئى دكهت، وده مئى په يمانه كهئى ددهت غه درئى دكهت، وده مئى هه فركئى دكهت زئده گاقئى دكهت.

بوخارى وموسلم قه دگوهئىزن

نفاق سالوخته كه ل سه ر فئلبازى و خاپاندنئى رادوه ستت، وئه و د ئه صل دا ئه وه مرؤف ب سه رقه خو ب رهنگه كهئى نئشا خه لكئى بدهت، وراستيا وى د دل دا ب رهنگه كهئى ديه، له و ئه م ب كوردئى دبئىرئىنى: دورو ياتئى .. ومرؤقئى دوروى كه سه كه نه خودئى ونه خه لك هه ز ژئى دكهن، و دو رهنگئى نفاقئى هه نه:

ئئىك: نفاقا مه زن:

وئەقە ئەوہ یا خودان پىڭ كافر دېت، وەكى كود دل دا باوەرىيى ب خودى
ويپىغەمبەرى وئىسلامى نەئىنت، بەلى ب سەرڤە وەسا خۆ نىشا خەلكى
بدەت كو وى باوەرى ھەپە؛ دا ب قى باوەرىا ژ درەو ئەو مفايەكى بگەھىنتە
خۆ، يان زبانهكى ژ خۆ بدەتە پاش. وقورئان رادگەھىنت كو ئەف رەنگى
دورويان دى چنە جھى ژ ھەمىان نزمتر ونەخۆشتر ل جەھنەمى.

دو: نفاقا بچوبىكتر:

وئەقە نفاقا ەمەليە، يا كو مروقى گونەھكار دكەت، بەلى ئەصلى
ئىمانى ژ نك وى نابەت، وچار بناخە بو قى رەنگى نفاقى ھەنە، ئەو بو
دزڤرت، ئەو ژى ئەقەنە:

۱- خيانەتا د ئىمانەتى دا:

ھەر رەنگەكى ئىمانەتى يى ھەبت. دەمى كەسەك باوەرىا خۆ ب ئىكى
بىنت، تىشتەكى خۆ بدانتە نك، يان ھەتا گۆتنەكى بو بىژت، ئەو رابەت
خيانەتى لى بکەت، تىشتى وى بو نەزڤرىنت، يان نەپىيا وى ئاشكەرا
بکەت.

۲- درەوا د ئاخفتنى دا:

دەمى كەسەكى باوەرى ب ئىكى دى ھەبت، ئەو بچت ئاخفتنەكا ژ درەو
بو بىژت، دا بخايبىنت، ئەقە بناخەيى ھەر نفاقەكەيە، لەو دئىتە گۆتن: درەو
ئەو بناخەيە يى نفاق ل سەر دئىتە ئاڤاكرن.

۳- غەدرەيا د پەيمانى دا:

وەكى كو مروڤەك سۆز وپەيمانهكى بدەتە كەسەكى، وئەو ل دەمى دانا
قى سۆزى د دل دا دزانت كو ئەوقى سۆزا خۆ ب جە نائىنت، يان پەيمانهكى
دەتە كەسەكى و غەدرى لى دكەت ووى پەيمانى ب جە نائىنت. خودى
د قورئانى دا فەرمانى ل مە دكەت كو ئەم سۆزىن خۆ ب جە بىنين، ووان
عەقدان پىك بىنين يىن ئەم دەپنە ئىك و دو.

٤- زیده‌گافیا د هه‌فرکیی دا:

ومه‌خسه‌د ب قی ئه‌وه ده‌می ئه‌و هه‌فرکیی د گهل ئیکی دکه‌ت، ژ قه‌ستا
ژ حه‌قیی لادده‌ت، ونه‌حقیی دییژت ودکه‌ت دا هه‌فرکیی خو بشکینت وخو
ب سه‌ر بیخت، وتشتی نه‌ حقیی وی بت بگه‌هینته خو. ئه‌ف زیده‌گافیه ژی
بناخه‌یه‌کی نفاقییه.

مفایین هه‌دیسی:

١- ئه‌ف هه‌دیسه مه ژ نفاقا عه‌مه‌لی دده‌ته پاش.

٢- نفاقا عه‌مه‌لی چار سالوخته هه‌نه، د قی هه‌دیسی دا بو مه
ئاشکه‌را دبن، ئه‌و ژی ئه‌فه‌نه: خیانه‌ت، دره‌و، غه‌در، وزیده‌گافی.

حه دیسا چل و نه هی

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: ﴿لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصًا، وَتَرُوحُ بِطَانًا﴾.

رواه الترمذي

ژ عومه ری کوری خه ططابی - خودی ژئی رازی بت - دبیتژت: پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گوٹ: نه گهر هوبن ب دورستی خو بهیلنه ب هیقیبا خودی فه، نهو دی رزقی ههوه دهت کانئ چاوا رزقی طهیری ددهت، سپیدی برسی دهر دکه فت، وئیقاری تیر دزقرت.

ترمذی فه دگوهیژت

نهف هه دیسه بناخهیه د مهسه لا خو هیلانا ب هیقیبا خودی فه دا، نهوا ب عهره بی دبیتژئی: (تهوه ککول)، وئهو ئاشکه را دکهت کو تهوه ککول ئیک ژ مهزترین نه گهرین ب دهستقه هاتنا رزقیه، وراستیا تهوه ککولئ نهوه دل یئ راستگو بت دهمی خو دهیلته ب هیقیبا خودی فه، و بزانت کو خودییه دشیت وی تشتی بگه هینتی یئ مفایئ وی تیدا هه، وئهو دشیت وی تشتی ژئی بدهته پاش یئ زیانا وی تیدا هه، قیجا ماده م هویه بلا نهو کاری خو هلیسیرته وی ب تنئ، و خو ب هیلته ب هیقیبا وی ب تنئ فه.

ودهمی نه دبیتژین: دقت مرؤف خو بهیلته ب هیقیبا خودی ب تنئ فه، مهعنا قئ گوتنئ نهو نینه هه ما نهو روینته خواری، و وان نه گهرین ماددی

ب کار نهئینت یی خودی داناین وفهرمان ب جهئینانا وان کری، وئهگهر مروث هزرا خو د وی نمونهیی دا بکعت ژی یا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئینای ئەف چهنده بو مه باش ئاشکهرا دبت، طهیر دهمی لی دبتته سپیده ویی برسی، ئەو د هیلینا خو دا ناروینت، بهلکی دهردکهفت ودچت بو خو ل رزقی دگهرییت، لهو ئیقاری دزقرتته هیلینا خو تیر. . معنا: هوبن ژی گهلی مروثان، وان ئەگهران ب کار بینن یین خودی ئینانا رزقی ههوه پیغه گریدای، بهلی گهلهک خهمی ژ رزقی پاشهروژی نهخون، چونکی ئەو ل نک خودی یی نقیسیه.

و ژ قی حه دیسی دیار دبت کو گهلهک مروث ههنه ب دورستی خو ناهیلنه ب هیقیا خودی قه، و د تهوهککولی ناگههن، وهزر دکهن ههما ئەگهرین ماددی ب تنینه رزقی ب دهست خودانی دئخن، وقهدهرا خودی یا د پشت ئەگهران را ههی ژ بیر دکهن، لهو دی بینی ئەو خو ب ئەگهران قه زیده دوهستینن، بهلی د گهل هندی ژی ئەو رزق ب تنی دگههته وان یی خودی بو نقیسی، و د حه دیسهکی دا یا ترمزی ژ نههسی قه دگوهیژت هاتیه کوزهلامهکی پسیار ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- کر: ئەز حیشترا خو گریدهم وبهیلمه ب هیقیا خودی قه، یان بهردهم وبهیلمه ب هیقیا خودی قه؟ گوت: گریده وبهیله ب هیقیا خودی قه.

مفایین حه دیسی:

- ۱- ئەگهر مروث د ههمی کارین خو دا خو بهیلته ب هیقیا خودی قه، ئەو رزقی وی دی دت.
- ۲- تهوهککول معنا وی ئەو نینه مروث ئەگهرین ماددی ب کار نهئینت وهه ما روینته خواری و بیژت: خودی رزقی دی دت.
- ۳- ئەوی خو ب ئەگهرین ماددی ب تنی ژی قه گریدهت، معنا وی باوهری ب قهدهرا خودی نینه.

هه‌دیسای پینجیی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ أَتَى النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ، فَبَابٌ نَتَمَسَّكَ بِهِ جَامِعٌ، قَالَ: ﴿لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾.

رواه أحمد

ژ عه‌بدللاهئ کورئ بوسری -خودئ ژئ رازی بت- گوئ: زه‌لامه‌ک هاته نک پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- وگوئنئ: ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودئ، شریعه‌تین ئیسلامئ ل من زیده بوون، ده‌رگه‌ه‌کئ کۆمه‌که‌ر بو من بیژه ئەز خو پیغه‌مبه‌ری، وی گوئ: بلا ئەزمانئ ته‌ه‌ری ته‌ر بت ژ زکرئ خودئ.

ئه‌حمه‌د فه‌دگوه‌یتز

به‌ری نوکه و د پتر ژ هه‌دیسه‌کئ دا به‌حسئ زکرئ خودئ، و به‌ایئ مه‌زنی هنده‌ک زکرئ هاتیه، و د فئ هه‌دیسای دویمه‌یه‌ئ دا به‌حسئ قه‌نجی و به‌ایئ به‌رده‌وامیا ل سه‌ر زکرئ دئیتته‌کرن.

د گه‌له‌ک هه‌دیسان دا هاتیه کو ژ سالۆخه‌تین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئەو بوو وی د هه‌می حالین خو دا زکرئ خودئ دکر، و د هه‌دیسه‌کئ دا یا موسلم ژ ئەبوو هوره‌یره‌ی فه‌دگوه‌یتز هاتیه کو جاره‌کئ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د گه‌ل سه‌حابیین خو ل وه‌غهره‌کئ بوون، ئەو د چیا‌یه‌کی را ده‌ریاس بوون، دگوئنئ: چیا‌یی (جومدان)، ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوئ: بده‌نه‌ری ئەفه‌ه جومدانه، وین (موفه‌ررد) به‌ری پ‌اکریه.. گوئن: ئەه‌ی

پیغمبهری خودی موفررد کینه؟ وی گوټ: ئەون یین گەلەک زکری خودی دکەن.

وهلکهفتنا قی گوټنی د ریوایه‌ته‌کا دی دا پتر بو مه ناشکەرا دبت، موعاډ دبیت: دەمی ئەم گەهشتینه چیاپی جومدان، پیغمبهری -سلاڤ لی بن- گوټه من: کانی ئەوین بهری مه راکری؟ من گوټ: یین چووین وخەلکی ل پشت خو هیلاین.. گوټ: وی گوټ: ئەی موعاډ، یین بهری راکری ئەون یین گەلەک زکری خودی دکەن.

یەعنی: سباقا دورست ئەو نینه مرۆڤ بهری خەلکی راکەت، ووان ل پشت خو بهیلت، بەلکی سباقا دورست ئەوه مرۆڤ بهردهوام زکری خودی بکەت، هنگی ئەو دی بهری خەلکی راکەت وقەستا جهین خوش ل به‌حهشتی کەت.. وعمه‌ری کوری عەبدلعەزیزی ژی -خودی ژنی رازی بت- ئیشارهت بو قی چەندی دابوو دەمی دا حەجی ژ عەرەفی قەرەڤن پشتی رۆژ ئاڤا بووی، وی دیت هەر ئیک یی لەزی دکەت دا بهری هەڤالی خو راکەت، وی گوټ: ئەوی بهری رادکەت نه ئەوه یی حیشترا وی زویتر بچت، بەلکی ئەوه یی دچت وگۆنه‌هین وی بو هاتینه غەفراندن.

ودا مرۆڤ د هەمی دەمین خو دا خودی ل بیا خو بینته‌ڤه، پیغمبهری -سلاڤ لی بن- بو هەر حال وکاره‌کی زکره‌کی تایبەت دەسنیشان کریه، دەمی مرۆڤ ژ خەو رادبت، دەمی دنڤت، دەمی خوارنی دخوت، خو دەمی دچته دەستاقی، وژی دەر دکەڤت ژی! دا چو دەمان ئەو دویر ژ خودی نه‌ژیت.

وهه‌ما به‌سه‌ بیژین: خودایی مەزن د قورتانی دا دەمی به‌حسی منافقان دکەت، دبیت: ﴿وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (النساء: ۱۴۲) یەعنی: کیمه‌کی تی نه‌بت ئەو خودی ل بیا خو نائینه‌ڤه، وهەر ژ بهر قی چەندی هندەک پیشیین قی ئوممه‌تی دگۆت: هەچی گەلەک زکری خودی بکەت دی یی بهری بت ژ نفاق.

وئبن حېبان ژ موعاذئ كورئ جه بهلى شه دگوهيژت، دبيژت: تشتئ
دويماهيئ يئ منژ پيغه مبهري گوه لئ بووي، وپشتئ هنگي من ئەو نه ديتته
قه، ئەو بوو من گوتئ: كاري ژ ههميان باشترو مروقي پتر نيزيكي خودئ
دكەت چيه؟ وي گوت: كو تو بمرى وئەزمانئ ته يئ تەر ژ زكري خودئ.

مفایین هەديسئ:

۱- ئەف هەديسه هندئ دگههينت كو دەرگههئ كۆمكەر بو خيئرئ ئەوه
مروقت بهردهوام زكري خودئ بکەت.

۲- كو ئەزمانئ مروقي هەردهم يئ تەر بت ب زكري خودئ ئەو باشتري
كاره مروقت دكەت.

هيفيا مه ژ خودئ ئەوه ئەو بهردهواميا زكري ب رزقي مه بکەت،

ودهمي ئەو مه دمرينت ئەم بمرين وئەزمانئ مه يئ تەر

بت ب زكري وي.. وحمد بو وي خودايي بن

يئ تهوفيقا مه داي بو تمامکرنا

قي كاري.

نافه روك

بهر پهر	بابه
۳	پيشگوتن
۷	حهديسا نيكى: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ..
۱۱	حهديسا دووى: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ..
۱۸	حهديسا سيبى: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ..
۲۱	حهديسا چارى: إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ..
۲۷	حهديسا پينجى: مَنْ أَحَدَتْ فِي أَمْرِنَا هَذَا..
۳۱	حهديسا شهشى: إِنَّ الْحَلَائِلَ بَيْنَ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ ز.
۳۶	حهديسا هفتى: الدِّينُ النَّصِيحَةُ..
۳۹	حهديسا هشتى: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا..
۴۴	حهديسا نهى: مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ..
۴۹	حهديسا دهى: أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا..
۵۴	حهديسا يازدى: دَعُ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ.
۵۷	حهديسا دوازدى: مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ.
۶۱	حهديسا سيزدى: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.
۶۴	حهديسا چاردى: لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ..
۶۸	حهديسا پازدى: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ..
۷۱	حهديسا شازدى: لَا تَغْضَبْ.

٧٥	حهديسا هه قدي: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ..
٧٩	حهديسا هه زدي: اتق الله حيثما كنت ..
٨٣	حهديسا نوزدي: يَا غُلَامُ، إِنِّي أَعَلَّمْتُ كَلِمَاتٍ..
٨٨	حهديسا بيستي: إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى..
٩١	حهديسا بيست وئيكى: قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقِمَّ..
٩٥	حهديسا بيست و دووي: أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَاتِ..
٩٨	حهديسا بيست و سيبى: الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ..
١٠١	حهديسا بيست و چارى: يَا عِبَادِي، إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي..
١٠٥	حهديسا بيست و بينجى: أَوْلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ..
١٠٩	حهديسا بيست و شهشى: كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ..
١١٣	حهديسا بيست و هفتى: الذُّرُّ حُسْنُ الْخَلْقِ..
١١٦	حهديسا بيست و هه شتى: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ..
١٢١	حهديسا بيست و نهى: لَقَدْ سَأَلْتُ عَنْ عَظِيمٍ..
١٢٧	حهديسا سيبى: إِنَّ اللَّهَ -عَزَّ وَجَلَّ- فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا..
١٣٠	حهديسا سيبى و ئيكى: ازهد في الدنيا يحبك الله..
١٣٣	حهديسا سيبى و دووي: لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ.
١٣٦	حهديسا سيبى و سيبى: لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ..
١٣٩	حهديسا سيبى و چارى: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ..
١٤٣	حهديسا سيبى و بينجى: لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا..
١٤٦	حهديسا سيبى و شهشى: مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا..
١٥٠	حهديسا سيبى و هفتى: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ..

١٥٣	ههديسا سيپه و ههشتى: إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا ..
١٥٦	ههديسا سيپه و نههئى: إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ ..
١٥٩	ههديسا چلى: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ ..
١٦٢	ههديسا چل و ئيكي: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ.
١٦٤	ههديسا چل و دووي: قَالَ اللَّهُ: يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي ..
١٦٧	ههديسا چل و سيبيى: أَلْحِقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا ..
١٦٩	ههديسا چل و چارى: الرِّضَاعَةُ مُحَرَّمٌ مَّا مُحَرَّمُ الْوِلَادَةِ.
١٧١	ههديسا چل و پينجى: إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ ..
١٧٤	ههديسا چل و شهشى: فَسَأَلَهُ عَنْ أَشْرِيَّةٍ تُصْنَعُ بِهَا، فَقَالَ: وَمَا هِيَ؟
١٧٧	ههديسا چل و ههفتى: مَا مَلَأَ ابْنُ آدَمَ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ ..
١٧٩	ههديسا چل و ههشتى: أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا ..
١٨٢	ههديسا چل و نههئى: لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ ..
١٨٤	ههديسا پينجيى: لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ.